

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries
and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

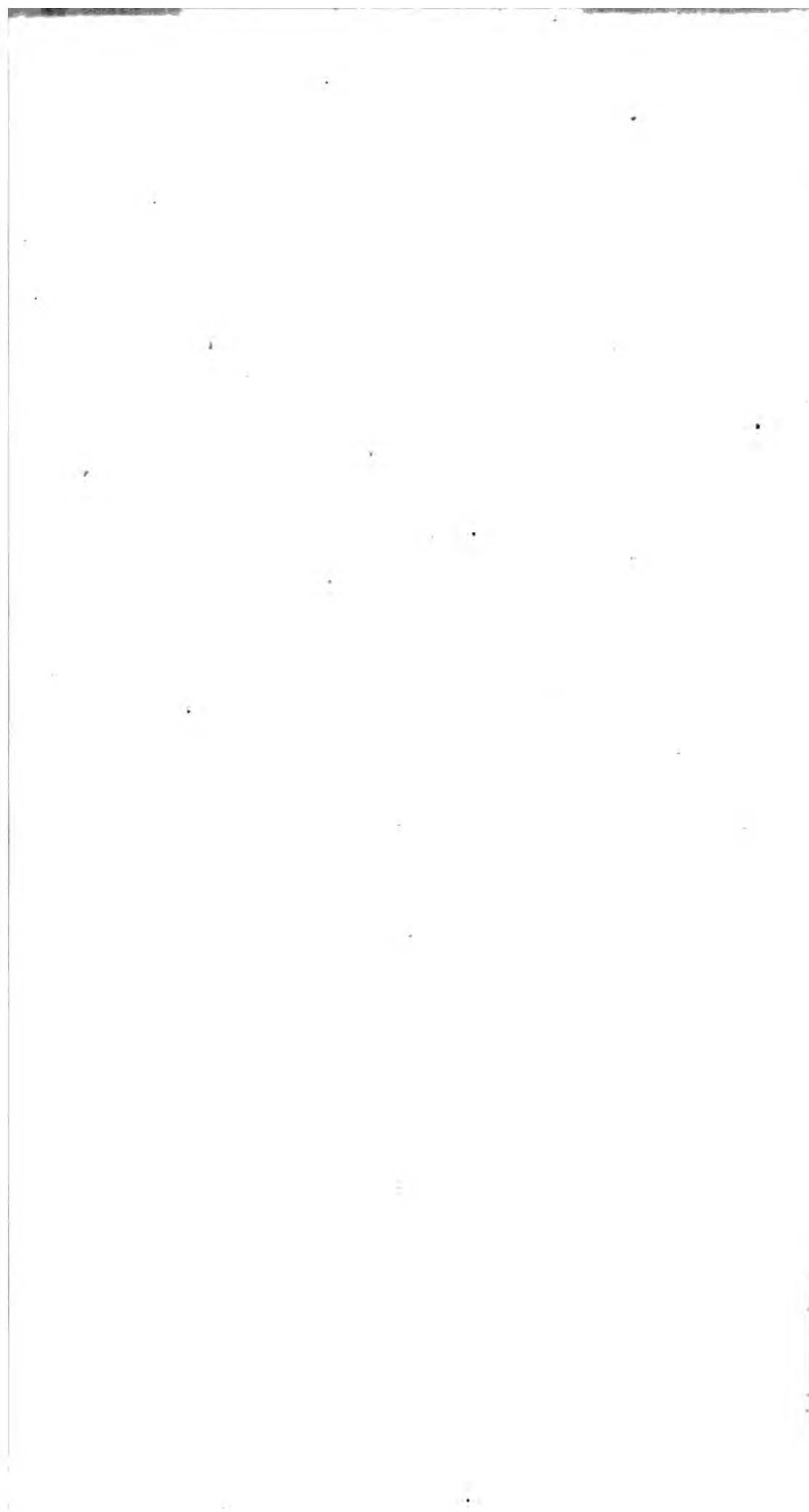
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

600093095W

Svenska FOLK-WISOR

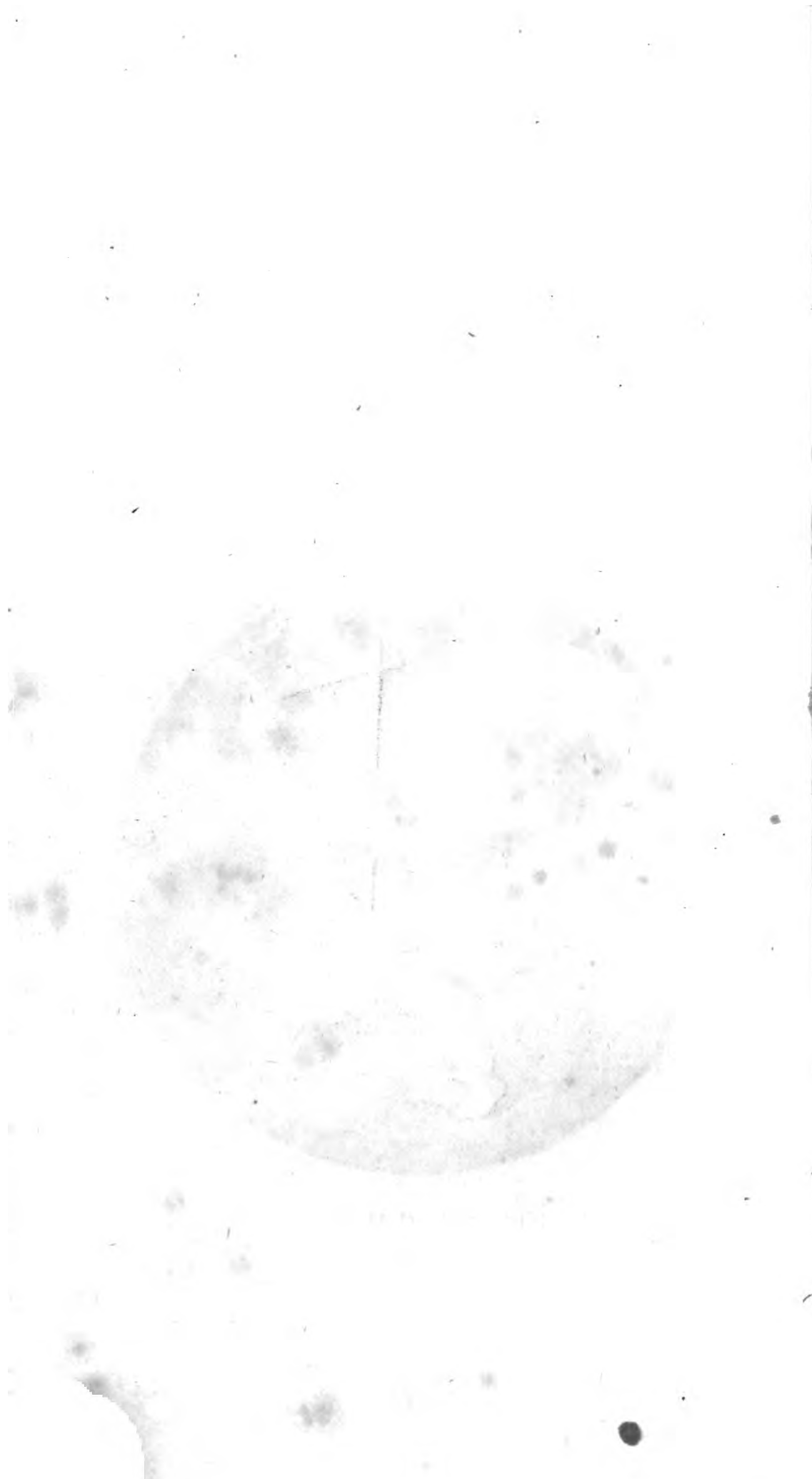
—>>>*<<<—
Utgifne af

E. Gust. Geijer och A. Aug. Afzelius.

STOCKHOLM 1814.

288. b. 13.

SVENSKA
FOLK - VISOR
FRÅN FORNTIDEN,

SAMLADE OCH UTGIFNE

AF

ER. GUST. GEIJER och ARV. AUG. AFZELIUS.

FÖRSTA DELEN.

STOCKHOLM 1814,

hos STRINNHOLM och HÄGGSTRÖM.

SVENSKA
FOLK - VISOR
FRÅN FORNTIDEN,

SAMLADE OCH UTGIFNE

AF

ER. GUST. GEIJER och ARV. AUG. AFZELIUS.

FÖRSTA DELEN.

STOCKHOLM 1814,

hos STRINNHOLM och HÄGGSTRÖM.

I n l e d n i n g.

Då Utgifvarne till allmänheten öfverlemna dessa, till största delen ur Svenska allmogens mun upptecknade sånger, får en utgifvares vanliga skyldighet, att såsom medlare emellan boken och läsaren redogöra för hvad som lemnas, och åtminstone söka undanröjda hindren för ett opartiskt bedömande deraf, för dem genom serskilda omständigheter en ny vikt. De befinna sig nemligen i den egna belägenhet, att tro sig såsom en national-egendom böra anmäla någon ting, som, för den talrikaste hopen af vår läsande allmänhet nu för tiden, antingen är alldeles obekant, eller också, om en och annan här skulle igenkänna ljud från sin barndomsdagar, med likgiltighet och åtlöje torde anses. Endast genom utvecklingen af begreppet om Folk-dikten och genom allmänna betraktelser, skulle man väl förgäfs

ves söka häfva detta misskännande, då det just är den bildade eller förbildade poesiens fel att förneka allt sammanhang med folkets. Detta sammanhang är det således, som måste återställas. Man måste visa, huru den ena ur den andra uppkommit, om bandet dem emellan i fortgången synes afbrutit, hvilken främmande inflytelse som vållat detta; och hvilka gemensamma elaka följder det haft för hvardera; man måste derigenom, att man således förbinder det bekanta med det obekanta, sprida ett ljus öfver det hela, som låter hvar del synas i sitt egna värde. Framställandet af en sådan Historisk utveckling, med närmare hänsigt på den fosterländska skaldekonsten, vore utan tvifvel den bästa anmälan för detta första försök till Svenska Folkdiktens allmängörande. Att efter förmåga söka uppfylla, hvad i detta afseende kunde fordras, är det åliggande, som fallit på min lott, och det enda sätt, hvarpå jag kunnat svara mot min medutgifvares för mig smickrande åstundan att förena mitt namn med sitt i ett företag, hvaraf honom tillhör hela äran och mödan. Om man skulle tycka, att jag härvid gripit nog vidt

omkring mig, så väl i allmänna betraktelser, som genom deras användande på Europeiska Poesien i sitt hela; så kan jag, utan att ingå i de orsaker, som ligga i ämnet och i följande försök af sig sjelfva bli synbara, blott svara, att saker vinna på att blifva sedda i stort, och att man ej nog kan vänja sig att betrakta Europa som ett helt.

Betraktar man människan, må man väl säga, att poesien är det undransvärdaste i hennes natur. Utrustad med förmåga att handla efter afsigt och för ändamål, finner hon deri sitt egenteliga företräde. Hon skapar derigenom en egen värld, och man måste tillstå, att för hennes förstånd och vilja de största saker ej äro omöjliga. Ifrån vilden, som är sig sjelf nog, intill den bildade människan, för hvars behof millioner arbeta, finns intet menskligt tillstånd, som ej är en triumf öfver oräkneliga svårigheter. Likväl så sysselsatt hon är att försäkra sitt bestånd och inrätta sin värld efter sina afsigter, återstår dock alltid hos henne ett öfverskott af kraft, som ej går åt, huru

mycken verksamhet hon ock må använda för sina ändamål, och för hvilket, då det ej vidare kan brukas som medel, hon sjelf synes snarare vara en lek. Det är denna beskaffenhet, hvarigenom människan når utöfver, att jag så må säga, ej blott hvart och ett gifvet tillstånd, utan äfven öfver verkligheten i allmänhet, utan att deraf kunna tillfridsställas, och som gör det för henne till ett behof, att genom *Dikten* söka hela det underbart fragmentariska i all mensklig existens. Ingens mening kan vara, att denna dikt bedrager, eller är blotta gyckelspelet af en öfverloppskraft, som så slösar bort sig, emedan den ej kunnat finna annan användning: snarare skulle vi säga, att poesien blotta tillvarelse är ett så godt bevis på själens odödlighet, som något som kan framställas. Sprungen ur en förmåga, höjd öfver timliga begär och behof, lefver hon blott i de idéer och känslor, som äro människornas gemensamma egendom: utgifvande sig sjelf för en dikt, är likväl hela naturen för henne ej annat — blott sinnebild, symbol — så att man snarare skulle tro henne vara invigd i dess hemligheter och äga nyckeln till alla

naturer; ja, ser man derpå, huru det inre för poesien är det enda väsentliga, skulle man väl i henne kunna igenkänna själen sjelf, som genom välljudets magt löser sina band, och med fria vingar sväfvar i morgonrådnaden af en dag, hvars rena ljus ej hinner dödliga ögon.

Man må föreställa sig henne så eller annorlunda, så är det likväl visst, att man återfinner henne mer eller mindre öfverallt, der mensklig sammanlefnad gifves, och att hon öfverallt likasom är klangen af menskliga sinnens harmoni. Då hennes element är det högre, gemensamma i menniskonaturen, och då det är just detta naturligt gemensamma, som samhället utbildar och såsom offentligt föreställer, så skulle tyckas att poesiens bildning med samhällsordningen skulle hålla lika steg och, i mon af denna utveckling, äfven tilltaga, så i klarhet och styrka som allmänhet. Och detta kan i det hela ej nekas: likväl med nödvändigt afseende på vilkoren för all samhällsbildning. Det är visserligen samhället, som först framkallar allt hvad hos människan ligger; men blott

är förhållandet med Finnar, Letter, Skottiska Högländare m. fl. Deraf följer ej nödvändigt, att dessa nationer äro mer poetiska. Phenomenet kan komma blott af en undertryckt nationalitets högre temperatur. Det är en poesi, som ej får luft; emedan ett underkufvadt språk är stängdt ifrån all bildning. Lemnad i frihet, flammor alltid poesien upp omkring det högsta hos ett folk, omkring thronen och altaret: och det är snarare ett sorgligt tecken, om den, som grufbrand, blott glöder i jorden.

Frågar man, i hvad förhållande en äldre, konstlös och enfaldig poesi står till den bildade, så blir svaret, att detta förhållande bort vara det mest vänliga, ja vördnadsfullt å den senares sida. Ej heller ligger det i sakens natur, att denna nödvändigt skall uttränga den förra ur ett folks minne och hjerta. Ej blott derföre, att den bildade poesien ur dess sköte utvecklat sig och således sjelf måste taga med sig åtankan af sitt ursprung (så lefver barndomen i sina minnen ännu hos ynglingen och mannen); utan äfven emedan denna konstlösa poesi, i många serskilda afseenden öfverträffad, dock äger allmänna företräden, som för en bildad poesi äro omöjliga att

återvinna. Det gifves i en naturlig utveckling intet tillstånd, som för ett följande är blott medel. Tvertom, naturen verkar i hvart och ett med hela summan af sina krafter; och betraktar man dess gång, så är den mer en utveckling af det obestämda till bestämdhet, af det allmänna till individualitet, än ett fortskridande från det sämre till det bättre. Barnet lofvar alltid mer än ynglingen eller mannen håller. Det ger en föreställning af hela menskligheten med alla sina förmögenheter och anlag, då mannen är ovanlig, om han blott i en bestämd characters fulla utbildning i något afseende kan påminna om den höjd, till hvilken menskligheten mäktar hinna. På samma sätt med den poesi, som ännu äger barndomens oskuld, den äger äfven denna ålders symboliska, utvecklade rikedom och storhet. Hela Grekiska poesien ligger på detta sätt redan i Homer, en representant af dess äldsta nationella sånger, och det skulle möjligen kunna visas, att allt hvad i den moderna Europeiska är originellt och ej härmning till sitt anlag finnes i Romansen, eller hvad vårt folk kallat den Historiska och Kärleksvisan. Man kan således väl kalla

denna poesi Naturpoesi, men ej i den mening, att den uppkommer och bibehåller sig i motsats mot konsten (den innehåller snarare hela konsten i sitt ämne) utan emedan den är före, ja öfver den. Den kan äfven utmärkas under namn af Folkpoesi, ej såsom skulle den leda sitt ursprung från en råare samhällsklass, utan emedan den härstammar från tider af en för oss knappt mera fattlig enfald i karakteren, tider då ännu i bildningen blott den nationella individualiteten var uttryckt, den enskilda ännu så outvecklad, att ett helt folk söng som en man. Den borde äfven företrädesvis bära dessa benämningar; ty den slags Natur- eller Folkpoesi, som uppstår i motsats mot en redan bildad poesi, och förblifver utan all konst eller förkastar den, är antingen oäkta eller ett bevis att konsten är det, och i begge fallen oundvikeligt rå; hvilket åter liksom litet är nödvändigt fallet med någon af poesiens naturliga åldrar, som med någon af människans.

Men det är blott i den gamla poesien, som vi tycke oss återfinna bildningens rena och vackra förhållanden, och en konst, som sjelf blott var blomman af de lyckli-

gaste natur-anlag. Den Nyare deremot — ehuru jag ej tvekar att påstå, att den till sin ursprungliga anda är djupare än den Antika — har hittills synts föga på vägen att bilda sig till ett naturligt helt, utan utmerker sig snarare genom söndring och förvirring. Den har äfven börjat med Natur- eller Folkpoesi. Men den fortgick blott i bildning, för att lära sig förakta sin källa; hvarföre den ock vid första påseendet visar det besynnerliga skådespelet af en konst utan natur, eller som söker naturen med osäkerhet. Besinnar man orsaken till denna sällsamhet, så synes den närmast vara härmningen efter de gamla, hvarigenom den nyare poesien på en gång ville tillegna sig alla en redan fullkomnad bildnings fördelar, och för att inympas på en främmande stam lösryckte sig från sin naturliga grund. Beskaffenheten af denna härmning förbjuder oss dock tro, att den var grundad på något klart erkännande af den gamla poesiens stora och väsenteliga företräde, hvilket ligger i dess organiska utveckling till ett sjelfständigt helt. De nyare hade då i synnerhet i detta afseende sökt träda i Grekernas fotspår och lärt af dem att utbilda

sin Natur-poesi i frukterna af en original konst hellre än att sätta sin ära i en ytlig och oväsentelig likhet med så förträffliga mönster. Men det fordras redan en hög grad af egen originalitet för att rätt värdera den hos en annan. Att antaga den andras och nöjaktigt uttrycka den är en förmåga mer; så att med fullt skäl kan sägas, att för att rätt imitera fordras att vara sitt original öfverlägsen. En anmärkning, som leder oss att söka en inre orsak till detta härmningsbegär.

Att veta urskilja det allmänna från det enskilda och känna förhållandet dem emellan, är hvad som utmerker den genom samhället bildade människan. Men det högsta hos människan är ej det allmänna eller det enskilda, utan hvad som evigt förenar begge och är öfver begge. Hon känner sig väl tilhöra ett helt, i samma mån som hon känner sig sjelf. Men då det hela så ofta verkar fiendtligt mot delarna, och i allmänhet går efter lagar, som af den enskilda äro oberoende; så skulle denna kännedom blott underrätta människan om ett oupphörligt missförhållande, i fall hon ej till

) XIII (

sitt väsende vore en kallad medborgare i ett odödeligt och saligt samhälle, och derigenom all missämja emellan det helas och persönlighetens fordringar, om ej på ett timeligt, dock på ett evigt och gudomligt sätt bilagd. Menskliga samhället har sin rot utom tiden. Religion är dess innersta band; och allt hvad man utan afseende på detta högsta band kan säga om samhällets natur och egenskaper gör det blott till en orimlighet. Men är Religionen samhällighetens lifsprincip, så får äfven bildningen af den sin hela karakter; och dess uppenbarande i christendomen är hvad som bestämt den Europeiska. Man har deraf med skäl härledt det öfvervägande andeliga i den nyare bildningen, och den motsats mellan detta och det sinliga, som deri så skarpt uppträder; en motsats, som ei på samma sätt förmerkes i den Gamla, som ännu har en helt och hållet sinlig själ. Men om man derföre prisat denna såsom högst gynnande för poesi och konst, så har man ej heller försummat att förklara den andra för opoetisk till sin natur, emedan den söndrar förmögenheter, på hvilkas gemensamma, harmoniska verk-

samhet allt skapande af det sköna beror, emedan den styckar människan, som poesien behöfver hel. — Oss ger denna egenteligen mot Christendomen riktade förbråelse, jemförd med så många annan; anledning till en anmärkning rörande denna högst förundransvärda, i sanning Gudomliga Religion, nemligen att intet inkast någonsin mot den blifvit gjordt, som ej är taget på dess egen grund, inga vapen brukade, som den ej sjelf lemnat, ingen strid förd, hvartill den ej sjelf gifvit krafterna, ja att den närar alla meningar, framkallar alla sätt att se, utvecklar allt hvad hos menskligheten ligger i all dess åtskillighet och egenhet, utan att någonsin upphöra att vara, lik naturen, det evigt medlande mellan alla motsatser, och likväl alltid sig sjelf, och hvarken mer eller mindre än samma enfalldiga lära. Skole vi säga, huru den kan förlika så sällsamma egenskaper, så mycken söndring och så mycken enfald, så synes orsaken vara, att den å ena sidan till högsta stränghet och klarhet utvecklar den motsägelse, som hos människan innefattar alla andra, emellan det andeliga och sinliga, och derigenom ej blott tillåter,

utan oemotståndeligt drifver henne att forska och använda sina krafter i alla möjliga försök att begripa sig sjelf att rädda och till sammanhang förklara sitt hela väsende (försök, som stundom stadnat i protest mot religionen sjelf), under det den å andra sidan hänvisar på en högre, odödlighet af elementerna i hennes natur, bekräftad genom hvad den framställer som ett *factum*, nemligen den gudomliga och mensklige naturens förening; i enlighet hvarmed den också lærer ej blott andans oförgänglighet, utan äfven den förklarade kroppens uppståndelse. Den söndrar blott människan med sig sjelf för att för henne uppenbara den rätta enheten i hennes väsende, som ej är af timlig utan evig art och beskaffenhet.

Så må vi väl också med rätta föreställa oss, att den christelige poesie's karakter är att uppenbara det inre och väsentliga. Den förskjuter ej det sinliga. Den skulle förstöra sig sjelf. Men det är den lika naturligt att förklara, att förändliga det, som det var för den Hedniska att försinliga allt andeligt. Om den

ena gaf själ åt allt, så ser den andra i allt och genom allt blott själen. Den lefver ej i bilder utan i det urbildliga sjelft, så att man väl kunde kalla den en poes öfver poesien. Och denna dess karakter, att i allt yttre dock föreställa den inre meniskan, yttrar sig redan afgjordt i dess enklaste och tvifvelsutan första produkt hos de nyare Europeiska folkslagen (hvilkas friska naturkraft christendomen kunde utveckla i en egen bildning, då den tvärtom blott påskyndade den urartade gamla verdens förderf), jag menar den berättande Folkvisan, eller Romansen, såsom jag vill kalla den med en allmän och bekant benämning, utan att derföre inskränka den inom de Romaniska språken. Dessa gamla visor, hvilkas enkla ljud säkert varit hörda hos alla folk, som äro integrerande delar i den Europeiska bildningen, äro så vida blott aftryck af verkligheten, som de innehålla folkets minnen af märkeliga och underbara händelser eller gerningar; ty man kan taga för afgjordt, att ingen af dem, ehuru fantastisk den må synas, är utan någon sådan anledning: den ännu konstlösa poesien diktare ej annorlunda.

annorlunda. Huru olika är ej strax berättelsens karakter med allt hvad vi känne af berättande poesi hos de Gamla! Den egenliga skillnaden är, att poesien deri ej går på det yttre i händelsen, eller blott på dess sinnligt kraftiga, klara och harmoniska framställning, utan på dess inre betydelse. Det tyckes som själen här först sjelf blefve diktens lif; och då den öfverallt ger sig sjelf hel, med alla sina mötsägelser och all sin enfald, så kantrar redan på den moderna Poesiens enklaste början all indelning af skaldearter, utstucken efter de gamlas mönster, eller, om man der efter skall uttrycka karakteren, kan det blott ske genom hvarannan motsatta karakterer. Sålunda skulle man kunna säga, att det Episka i Romansen är tillika helt och hållet Lyriskt och det Lyriska åter Didaktiskt. Man må härvid ej tänka på något allegoriserande med afsikt, ej heller på någon förryckning af sakernas rena förhållande efter den diktande personens oklara ideer, och enskilda intressen och känslor, hvilket är den vanart hos en af sig kommen poesi, som kallas det senti-

mentala. Beggedera strider helt och hållet mot Romansens väsende, som till den grad försmår all personlighet, att det visserligen ej är blott slump, att den så sällan för en författares namn med sig. Den romantiska karakteren ligger deri, att föremålen få sitt hela ljusinifrån, från en gemensam ideell värld; som uppgick i den genom Christendomen väckta allmänna sedliga känslan, hvori sederna hos de nyare folken strax viste sig äga en djupare grund än patriotismen var hos de Gamla. Så se vi den Christna Folkpoesin ifrån början mindre fästa sig vid det Historiskt än vid det sedligt merkvärdiga, och äfven i det förra blott söka det senare. Sällsamma exempel af dygd och brott, mensklige sinnen pröfvade af lycka och olycka, själens egna motsägelser, men i synnerhet de känslor, som äfven under en sinlig form hafva ett evigt föremål; Kärleken, såsom Heroism i handling och lidande, och under alla sina gestalter och öden, äro de käraste ämnen för dess berättelser. Genom en röst af den allmänna känslan, gillande, varnande, klagande, försonande, hafva sådana minnen blifvit helgade åt oförgänglighet: ej heller

saknas den naiva ironi, som i den utbildade romantiska poesien sedermera blef ett så betydande drag. Derföre ligger äfven det poetiska i Romanserna i det som är känslans egnaste, i *Ton*, och musiken, som är oskiljaktig ifrån dem och utvecklar blott den sång, som i dem är inneburen. Derföre påminna de om denna känslans underbara egenskap, att med ett enda ljud tränga till själen och der uppväcka föreställningen af ett helt menskligt tillstånd, lifligare än all beskrifning det förmår. Säkre på denna förmåga afgöra de äfven allt hvad som kan kallas beskrifning, utan all möda, och på det närmaste och lättaste sättet; en likgiltighet, som går så långt, att de dervid gerne nyttja vissa stående, alltid samma former, utan minsta omsorg för utbildning och omvexling. De gå alltid rakt på det hufvudsakliga, det karakteristiska i händelsen, behandla allt i stora massor, tillåta sig utan betänkande de djerfvaste öfvergångar, och förena dock klarhet med raskhet i berättelsen till en grad, som den högsta konst ofta ej skulle kunna öfverträffa. Med dessa egenskaper öfverensstäm-

mer den förundransvärda allmänheten i deras väsende, hvarigenom de äro utan författare, utan all egenhet, som herflyter af stånd och olika bildningsgrader, utan bestämd hemort, emedan de localisera sig öfverallt, i allmänhet utan all annan individualitet än den nationella, som röjer sig i tonens och behandlingssättets skiftningar. Alla kännemärken, hvarigenom de visa sig tillhöra en enfaldig tid, ännu osöndrad genom bildningens fortgång men högst betydande, i sina anlag, hvilka innehöllo den i sitt ämne, och ännu för alla voro en gemensam egendom; eller, (emedan allt gemensamt hos menniskor sluteligen beror på deras enighet i det högsta) då det Heliga ej ännu var underkastadt fråga, och då hela Europa ägde en lära, en tro, likartade seder och i en kyrka ett gemensamt band. Historiskt är den utmärkt genom ett Europeiskt företag för kyrka och tro — Korsfärderne; hvilka tillika beteckna det högsta i den så kallade Medeltiden, och bereda ett annat tillstånd.

Det följde nemligen på denna tid en annan lika merkvärdig genom alla sinnens

uppväckelse, alla krafter utveckling, som den förra genom sin slumrande storhet och betydningsfulla enfald. Då vi se allt hvad hos människan ligger med ungdomlig styrka framstå och utbilda sig oberoende i sin art, — kyrkan begynna söndra sig innom sig själv genom fodran af en renare representation af det andeliga, staten göra gällande sin oafhängighet af kyrkan, stånden bilda stater innom staten, och snillet förkunna sin sjelfständighet genom nya verldars upptäckt i andeligt som verldsligt afseende. Under sådana förhållanden var ej Poesien den sista att göra sig fri och samla sin kraft i individuella gestalter. Och om i allmänhet denna Epok är det mest lysande bevis på huru rikt begåfvadt det Europeiska släktet är, och ger oss ett skådespel utan like, så gäller detta i synnerhet om Poesien; hvars första Heroer hos de Nyare, på ett förvånande sätt visat, huru mycket låg i det enkla romantiska anlaget, och i huru hög mening man kan säga om den moderna konsten, att den står på egen botten. Betraktar man t. ex. Dante, Cervantes, Shakspeare, som vi vilja nämna för alla de andra, huru olika synas de sins emel-

lan, huru originella hvar för sig! Och likväl uttrycka alla blott olika sidor af samma romantiska karakter. I formernas renhet och klarhet öfverträffas de af de Gamla; i poetisk halt, i rikedom och djup öfverträffa de dem, och äro oöfverträffade. Om den moderna konstens framsteg ej sedermera tyckts svara mot denna dess herrliga morgon, så måste man söka orsaken deri, att den Europeiska bildningen, begynd med en otrolig utveckling af kraft i alla riktningar, ej kunde finna någon enhet; hvilken högsta enhet alltid är kyrkan. Reformationen har ej fullbordat sitt verk; ty kyrkan förblef söndrad. Det stora Europeiska kriget, som kallas det trettiåriga, slutade väl med att förena Europa i ett slags politiskt system, som gaf staterna så i yttre som inre förhållanden mer sammanhang; men hvilka vulcaniska ämnen kunde samla sig under denna yta af regelmessighet och ordning, det hafva våra tider först erfarit.

Konsten behöfver framför allt kyrkan. I det offentliga och gemensamma lefver konstnären som i sin luft. För att

kunna öfverlemna sig åt sin ingifvelse, för att meddela den, behöfver han någon ting i tänkesättet och känslorna, som är öfver all fråga, allt tvifvel, en tro, hvilken endast kan finnas på det afgjordt heliga, som är grunden för en sådan förening, som kyrkan är. Om de betydelsefulla gestalter, hvori den nyare konsten under nyssnämnde epok uppenbarade sig, likväl uppblomstrade under en liflig strid i tänkesätten öfver andeliga ämnen, så skall man betänka, att denna strid just yttrade sig i entusiasin för kyrkan, för det uttryck deraf, som hvardera delen ansåg för det enda sanna, att misshälligheten således rörde formen ej väsendet. Men den stadfästade söndringen i formen gaf anledning till en indifferentism, som snart sträckte sig till väsendet; och denna skulle nödvändigt verka förlamande på konsten. I brist på en inre hållning måste man således ge konsten en yttre; och denna blef härmningen efter de Gamla, som nu blef allmänt gällande mindre genom deras öfverlägsenhet än genom egen svaghet. Hvilket bekräftas deraf, att så många herrliga skalder hade lefvat i den föregående tiden, just omkring

epoken af den gamla Litteraturens återställelse, då den omfattades med en kärlek utan like, sjelfve också till en del voro dess ifrigaste återställare, utan att man kan finna, att de i sina odödliga dikter derigenom uppoffrat det minsta af sin originalitet; äfven som den nyare målarkonsten under samma tid steg till sin höjd, och innan ännu imitation efter antiken blifvit dess regel. Att denna princip åtminstone i Poesien var en död princip, visade sig snart i dess användning; emedan den, tvertemot naturen af all bildning, ej i sig hade minsta fortskridning. Då det är ännu bekvämligare att hafva mönstren hemma än borta, så sträcktes nu allmänna omtanken derhän, huruledes man af egna medel måtte kunna fylla alla rummen i det från de Gamla abstraherade poetiska classverket, eller samla de nödtorftiga materialerna till ett classiskt tidehvarf, en vitterhetens gyllne ålder. Efter denna hemgjorda classicitet bildades en smak, som för alltid skulle gifva lag öfver hvad som i vitterheten var passande eller opassande, och som sparde en mödan att efterräkna genom huru mån-

ga leder man härstammade ifrån originalerna, då man i alla fall var dömd att evärdeligen imitera imitationer. Men ingen bildning kan vara utan en princip för sin fortskridning, och denna tid visade sig snart äga en högst mäktig i philosophien, som nu först framstod hos de nyare i sjelfständig verksamhet och hvilken Christendomen på sitt eget gebit uppkallat i motsats med sig sjelf. Då dess första grundsats var att genom tviflet söka sanningen, förklarade den sig med det samma mot all auctoritet. Den har äfven utträngt den ur poesien i samma mon som den hunnit göra henne till ämne för Critiken; och detta den nyare Poesiens beroende af Theorien är det sista Charakteristiska vi om den vete att anförä.

Då vi framställt den Christna Folkpoesien under karakteren af Romansen, så är ej meningen att denna var den onda arten deraf eller ens, strängt taget, den äldsta, utan att den mest och egenteligast var det och till sitt väsende är mest universell. Det fanns en äldre, till sin grund hednisk, från Saguåldern, rent Heroisk

och Episk, minnen som stå i gemenskap med den stora folkvandringen och hafva sin medelpunkt i Skandinaviska myther och sagor. Dessa senare hafva sträckt sina rötter in i hjertat af Europa och i Tyskland uppskjutit i en Christelig, rättare sagdt, Christnad saga hvaraf den Episka dikten, *Lied der Niebelungen*, är en lemning, som ännu hänviser på den Nordiskt hedniska kämpesagan, hvilken man åter kan anse för den granithäll, hvarpå hela den romantiska blomsterprakten ytterst hvilat. I allmänhet, om Romansen är sång och saga i fullkomligaste sammansmältning, kan man säga att Norden gifvit det Episka och Södern det Lyriska elementet dertill; hvilket också förklarar, hvarföre man i de sydliga, till sin natur Lyriska Poesierna (utom den Castilianska) skall träffa få egentliga Romanser; ehuru Legendan väl är ett romantiskt thema, som folk-poesien äfven der tillegnat sig. Castilianer och Nordfransoser åter, hvilkas Poesi äger de äldsta och flesta Romanser, hafva, rikare på Heroiska minnen, först utbildat Romansens Episka sida, hvilket skedde i Ridderromanen, som ifrån början versifierad, sedermera upplöstes i Prosa. Då ifrån Norr-

männen, som hemsökte Frankrike och bosatte sig der, denna slags bildning mest utgick, så gifva de oss mellanlänken emellan Ridder-romanen och kämpe-sagan. Om vi genom Romanen se det ena af Romanens elementer utbildadt, så utvecklade der, emot den Ridderliga galanteri - poesien, hvars förebild var den Provensaliska, det andra eller det Lyriska. Troubadourernas kärleks-poesi blef inhemsk och efterbildad i hela det södra och medlersta Europa, ja spridde sig nästan så vidt som chevalieriet, utom till Norden, der man ej af den finner ringaste spår. Hvarken Riddarromanen ej heller naturligtvis det Ridderliga kärleksquädet var folkpoesi, såsom Romanen, på hvilken de förnämt sågo ned, men som i sin enfald ensam ägde all den poetiska kraft, som de delat sig emellan. Enformiga, utan naturpoesiens anspråkslöshet och gedigenhet, utan den individuella originalitet, som utvecklad gör bildningen behaglig, äro de blott en yttlig utvidgning af Poesiens välde under medeltiden, och, ehuru ej utan älskvardhet, dock, i det hela och med få undantag, blott en uppenbarad fattigdom. Med den

store Dante slog först poesien rot i djupet för att nå till himlen. Med Ariost och Tasso, med Cervantes och Camoens, med Spencer och Shakspeare, i allmänhet med den Italienska, Spanska och Engelska poesien, under och efter den stora Epoken af Europas uppväckelse, se vi först det romantiska anlaget uppblomstra i själfständig rikedom. Också stå desse konstens hjeltar med sina dikter, mer och mindre omedelbart, i förhållande till den äldre folkpoesien, som till sin källa. Shakspeare i synnerhet, som kan anses för den Nord-Europeiska Romansens herrligaste förklaring. Närde af nationell kraft hafva de ock funnit väg till folket tillbaka. Cervantes odödliga roman är en folkbok i Spanien. Italienaren sjunger Tassos stanzor och Shakspeare är rik nog att konungsligt beskänka den högsta Britten så väl som den lägsta — Men ju mer den Romantiska karakteren utvecklade sig i konsten, ju mer försvann den ur själfva Folkpoesien; i hvilken med det tredje ståndets uppkomst redan en motsats infann sig, som beröfvade den sitt gamla opartiska och poetiska väsende. Den tog

nemligen parti, emot stånd, regeringar och kyrkan och blef satirisk och didactisk. Då denna polemiska syftning under Reformationstiderna äfven var ibland de utmärkande dragen i Litteraturen, så ägde dock folkpoesien genom detta samband ännu ett slags gemensamt lif: äfven som den då upväckta religiösa entusiasmen gaf den en mängd andeliga sånger, ofta af högt värde. Först med medlet af 17:de seklet synes den ha sunkit till fullkomlig obetydlighet; hvilket dock ännu mer gäller om det Nordliga Europa än om de lyckliga länder, der solen ej upphör att dikta. De principer, som nu blefvo på ett uteslutande sätt gällande i Vitterheten, nemligen härmningen efter de Gamla och Critiken, voro naturligtvis för de olärda ytterligt främmande och befästade emellan Folkpoesien och den bildade ett så stort afstånd, att hvardera gingo sin egen väg utan att taga minsta kännedom af hvarandra. Derefter har Poesien upphört att vara ett uttryck af det offentliga och gemensamma. Den har helt och hållit blifvit en lärd konst, upparbetad med största ifver och en förundransvärd talent; men, utan rot i det sto-

ra allmänna lifvet, har den ej heller med sina verkningar der kunnat gripa in, och otroligt är huru obekant den blifvit för folket i det hela, som emellertid nöjt sig med sina gamla poetiska minnen och egna diktningsförsök, rå och obemärkta som de varit. Merkvärdigt är äfven, att under alla dessa folkdiktens öden, det är den äldre och äkta, som bäst bibehållit sig i det nationella minnet, (åtminstone är det fallet i Sverige) liksom barndomens minnen af alla äro de outplånligaste. I stillhet hafva dessa romantiska ljud blifvit älskade och bevarade, såsom enda åminnelsen af tiden, då det fanns en Poesi för den högsta som för den lägsta, och då folk ej betydde en viss klass eller en sammangytring af klasser, utan hvad som genom ett själarnes gemensamma band var sammanhållet.

Emellertid äro väl af de Nationer, hvilka haft någon inflytelse på Europas öden och bildning Svenskarna nästan den enda, som ej gjort något verksamt försök att från fullkomlig glömska och förgängelse rädda lemningarna af en äldre, konst-

lös, i folkets minne och hjerta blott lefvande poesi. Se vi endast på våra stamförvandter; hvem bland oss har uppstått att göra, hvad Percy, Pinkerton, Walter Scott, Jamieson gjort för den Engelska och Skottska, hvad Herder, Elivert, Eschenburg, och senast Büsching, von der Hagen, Achim von Arnim, Brentano med flera, gjort för den Tyska Folksdikten? Och likväl bebo vi största delen af det från ålder sång- och Sagu-rika Skandinavien, och äga ännu i vårt folks minne skatter i detta afseende, som vi hvarken känna eller värdera! Det är tid, att denna likgiltighet upphör. På Danskarna, som med så mycket mer kärlek vändt sig till forntidens minnen, ju mindre rik deras senare Historia varit, faller ingen sådan förebråelse. Tvertom har denna kärlek gifvit deras Litteratur ett värde, som gör den en utmerkt veder. Redan för öfver tvåhundra år sedan ägde de den första samlingen af nationella sånger, utgifven af Vedel år 1591, på anmodan af Danska Drottningen Sophia, Konung Fredrik den II:s gemål och henne tillagnad: ett bevis, att dessa enkla skaldejod ej alltid blott varit älskade inom de

låga kretsar, der de numera endast höras. Hundrade år derefter besörjde Peder Syv en ny upplaga af den Vedelska samlingen, förökt till ett dubbelt antal visor. Och i våra dagar hafva Abrahamsson, Nyerup och Rahbek, dels efter Vedel och Syv, dels efter handskrifna samlingar, jemförde med traditioner samlade från alla delar af Norden *), med critisk noggranhet utgifvit: *Udvalgte Danske Viser fra Middel-alderen* (Köpenhamn 1812, 13. 3 Tomer 8:vo) till en del med bifogade melodier: ett arbete för hela Skandinavien af så mycket större värde, som det är en merkelig sanning, att en stor del af dessa visor äro de Nordiska Rikenas gemensamma tillhörighet.

England, Skottland, Tyskland och Skandinavien, liksom de till språket föreställa en egen stam, som skiljer sig från de Romaniska tungomålen (hvilka dock på Engelskan haft betydlig inflytelse) hafva äfven i deras äldre poesi så mycken släkt-skap,

*) Hr Professor Nyerup företog endast i detta ändamål en resa till Sverige under våren och sommaren 1812.

skap, att den kan betraktas såsom ett eget helt. Romansen tillhör ursprungligen ej denna stam till namnet (det motsvarande Skandinaviska namnet är *Wisa* (Vise), det Tyska *Lied*, det Engelska och Skottska *Ballad*) men väl till saken; så vida Romansen är en berättelse i sång, såsom uttryck af en känsla eller lära. Säkert hade äfven dessa folkslags äldsta poesi en gemensam Episk grund, en gemensam saga, hvars spår väl i den Engelska och Skottska Poesien äro mest utplånade, men deremot i den Tyska och Skandinaviska bestämdt låta sig uppvisas. Didrik af Bern utgör medelpunkten för en Saga, (som på en gång är sydlig och nordisk. Att den är inhemsk både i Tyskland och Norden är ej blott klart genom det förhållande, hvori den Tyska Sagukretsen står till de ursprungligt Nordiska Sagorna, utan äfven genom de Danska kämpavisorna, af hvilka ses, att de Bernska kämparna och de hjeltar, som sagan med dem sätter i gemenskap, i Skandinavien verkligen lefvat i folkets mun, i synnerhet de äkta Nordiska gestalterna, i.

bland dem Vidrik Verlandsson och Sigurd Sven, hvilken de Danska Visorna kalla Si-
vard Snarensvend. Ej heller hafva dessa
minnen i Norden varit inskränkta inom
Dannemark; hvilket traditionerna om Vi-
drik Verlandsson i Skåne, och hans far
Verland, eller, som Vilkinasaga kallar ho-
nom, Velint Smed, i Småland, bevisa.
Äfven den under N:o 7 i denna samling
intagna och i Västergöthland upptecknade
visan om *Riddar Tynne* försätter honom
i gemenskap med Bernska kämpar. För
öfrigt, ehuru intressanta de egentligen så
kallade kämpavisorna äro, såsom bevis på
sagans liflighet i folkets minne, kan jag
dock ej i dem finna det höga värde, som
W. C. Grimm *) och de Danske utgifvar-
ne dem tillägga. Det synes för väl, att
den ursprungligt hedniska sagan förlorar
sitt rätta förstånd i ett till Christendomen
öfvergådt folks mun. Man ser allt för myc-
ket, att de som i dessa visor besjunga en
kolossal forntid, sjelfve äro utom den;
hvarfore de också i allmänhet travestera

* I sina Alt-Dänische Heldenlieder, Heidelberg,
1811: en öfversättning af Peder Syvs samling.

den (man jemföre den Danska visan om Brynhilda med Volungasagan!) och endera falla i matthet eller en löijelig öfverdrift, hvilka begge för den gamla sagan i sin äkta gestalt äro främmande. En sådan travestering af kämpalifvet företer äfven den enda visa af detta slag, som förekommer i denna samling, neml. den om Grimborg (N:o 4.) och det med en temmeligen merkbar ironi; hvilken i ännu senare produkter af detta slag, t. ex. i den bekanta visan om Ramunder, blir allt mera högljudd. Deremot födde Christendomen i Norden en egen Poesi, hvilken väl kämpesagans jernådra ännu genomgår, men mildrad af en själfull Religion och förenad med en herrlig Lyrisk klang, jag menar den Nordiska Riddarvisan, eller (om man så vill kalla den, då den i allt afseende är af en djup romantisk charakter) den nordiska Romansen.

Att de gamla visorna i synnerhet spela i riddaretiderna faller i ögat vid den flyktigaste bekantskap med dem. Men att vi ännu verkligen höra dessa, ja ännu aflägsnare tider i dem, detta påstående torde vid

den allmänna okunnigheten om dem, den likgiltighet, det förakt, hvarmed de anses, öfverraska mången. Emellertid förhåller det sig så. Låtom oss först vända uppmärksamheten på de visor i närvarande samling, som erkänt äga en historisk grund. Den i första visan under titeln *Klosterrofvet* (N:o 3 i andra afdeln.) berättade händelsen infaller under Konung Magnus Ladulås; hvarom kan ses, den vid visan återopade, under Ihre utgifna Dissertationen om Ymseborgs slott *) en af hvars ägare berättelsens hjelte, Sune Folkunge varit: sjelfva visan, som anföres, kallas urgammal. Den allmänt kända visan om Herr Peder och litten Kerstin hänföres af Botin ej otydligt **), af Fant uttryckeligen ***) till den i Nordiska Historien bekanta olyckliga kärlekshandeln mellan Burislev, Konung Sverker den Gamles son, och Kerstin, Danske Konungen Waldemar den förstes syster. Flera mindre omständigheter i den förra,

*) Af Nic. Drysen. Upsala 1755.

**) Svenska Folkets Hist. 1792. Andra Band. ss. 51. 247, 282.

***) Utkast till Föreläsningar i Sv. Hist. 1:sta St.

strida väl mot historisk sannolikhet, äfven som catastrophen i den senare visan ej är enlig med den, Historien berättar; men begge kunna karakterisera Folkvisans sätt att behandla det Historiska; ty den fäster sig helt och hållit vid händelsens mening och betydelse, obekymrad om det blott yttre och tillfälliga: som också med allt poetiskt fog och af sig sjelf vårdslösas, om händelsen behandlas såsom dikt. Den af Saxo redan anförda traditionen om Habor och Signild, som lefver öfver hela Skandinavien, går ännu högre, förlorande sig i den gråaste ålderdom, och kan tillika vara ett bevis, af hvad natur en ursprungligen Hednisk Saga skall vara för att, öfvergången i en Christen dikt, ej blott bibehålla sin karakter, utan äfven förklaras och förskönas. För visan om Herr Axel och Skön Walborg, hvilken, om den äfven från början är Norrsk, dock till den grad gått öfver hela Norden, att den säkraste prydnad man träffar i Svenska bondstugor är de begge älskandes bilder, ehuru ej målade i den bästa stil, kan väl ingen Historisk grund uppgifvas; fastän den tydligen stödjer sig på en sådan. Men de seder den målar röja otvifvelaktigt

dess ursprung från längst förflutna tider. Och denna anmärkning leder oss till det allmänna och ovedersägeliga kännemärket på visornas ålder, det inre nemligen, eller den sedliga verld de framställa. Ty om man också skulle åberopa de gamla händelser, hvarpå en del af dem erkänt grunda sig, och af språkets och tonens mer och mindre likhet sluta till de öfrigas tid; så skulle likväl alltid det inkast kunna göras, att visorna i sjelfva verket aldrig varit samtida med händelserna, utan först långt efter uppkommit och utspridt sig. Deremot strider väl, att de då i egentelig mening skulle varit enskildas verk, och i det fallet väl någon gång fört en författares namn med sig, hvilket, så vidt jag vet, ej är händelsen med en enda: äfven som deras förunderliga allmänhet ej på det sättet skulle kunna förklaras; då de långt ifrån att blott flyta ur enskilda källor, snarare synas helt och hållet vara uttryck af nationella minnet och känslan. Ty hvad jag här framställer såsom ett påstående, skall en utvidgad erfarenhet bestyrka: det finnes svårligen en enda gammal visa af betydighet, som ej är gemensam för alla

Svenska landskaper, ja i de mesta fall för hela Norden. Men, som sagdt är, lifligheten af sedemålningen gör det nödvändigt att åtminstone antaga dem att vara till sin uppkomst samtida med de seder de måla.

Konungen sitter vid bredan bord och tjenas af riddare och svenner, som skänka vin och mjöd. I stället för stolar finnas bänkar, belagde med hyenden, eller, i visornas språk, bolstrar; hvaraf det uttrycket: *sitta på bolstrarna blå*. Prinsessor och förnåma jungfrur bära kronor af guld eller silfver: guldringar, kostbara kälten, guld- och silverspända skor nämnas ock såsom deras prydnader. De bo i högan loft, afsides från männerna, och deras Ternor dela med dem rum och säng. Från högan loftsbro se de den främmande riddaren komma, på borggården axla sin kappa, eller, som det äfven heter, sitt skin, eller upptäcka de i hafvet sig närmande skepp, och igenkänna på de flaggor, som deras egna händer virkat, att en älskare nalkas. Med pälsverk af sobel och mård är de förnåmas dräkt sirad, och skarlakan, som är ett allmänt namn på ett finare och dyrare tyg (ty den nämnes i visorna än röd, än grön

eller blå) utmerker dem och motsättes vadmål, såsom de ringares klädnad. Både fruntimmer och männer slå harpa, leka gulltafvel och terning; visan och äfventyret äro ett gemensamt älskadt tidsfördrif, och emellanåt förnöja sig männen vid lediga stunder med ridderliga öfningar på borggården. Trolofningar afgöras först släkten emellan, om allt går i sin ordning. Men ofta förstör kärleken ordningen, och riddaren tar sin käraste på sadelknappen och för henne bort. Karmar nämnas såsom åkedon för fruntimmer; och af en gammal Dansk visa, i hvilken en Dansk prinsesa, öfverkommen på svensk strand, beklagar sig att hon måste färdas ridande, ser man att bruket till att åka i karm kom sednare till Sverige*). Våldsamma frierier, näfrätt, blodshämnd, som dock stundom kunde försonas med böter till målsmannen, äro vanliga o. s. v.

*) Den Danska Prinsessan, som skulle bli gemål åt en Svensk Konung, säger:

*Vor jeg i min faders land,
Da fink jeg karm och köresvänd.
Dertill svarade de Svenske fruer:
I före oss hit inge judske seder.*

Ped. Syv. II:dra Afdeln. visan XXI.

Sådana drag (de äro alla tagne ur de gamla visorna och kunde lätt förökas) kunna ej ditdiktas af en tid, som har olika seder; de hafva nödvändigt sit ursprung i sjelfva det samtidiga lifvet. Alla hänvisa oss på den nordiska medelåldern, af hvars tänkesätt, seder och bruk, dessa gamla dikter ge oss en högst liflig bild. Deri ligger ock deras Historiska värde, och våra häfdaforskare hafva blott föraktat dem; emedan de ej äga, hvad ingen dikt äger, annalistisk tilförsigtighet i anförande af händelser. Ett par andra inre egenskaper hos dem kunna leda oss till en närmare tidsbestämning. Det måste väcka uppmärksamhet, att de nästan uteslutande sysselsatte sig med höga och adeliga personer; talas ej alltid uttryckligt om konungar och Riddare, så nämnas dock Herrar, Fruar, StoltsJungfrur, titlar, som enligt äldre bruk endast kunde tillhöra Ridderskapet. Nu velle vi väl ej påstå, att visorna noga iakttagit någon rangordning; emellertid bevisar detta, att de tagit sina ämnen ur det högre och förnämre lifvet. Det är dess seder, som de i synnerhet föreställa; då lifligheten i målningen nödvändigt väcker den förmodan,

att de äfven der tagit sitt ursprung. Å andra sidan hafva de bland allmogen varit så inhemska och äro det än, som om de endast inom dess krets blifvit alstrade. Detta allt förer oss tillbaka till tider, då ännu ej stånden trädt i någon slags fientlig motsats mot hvarannan, då ännu adeln till större delen blott var naturlig, eller bestod i den naturliga glans, som stora förfäder och en genom dem till förmögenhet och anseende försäkrad borgerlig existence gifva före alla privilegier; då den således ännu tillhörde folket, och af det betraktades såsom sin egen blomma och herrlighet. En sådan tid har hos oss funnits, och är blott misskännelig för den, som begynner med att i Historien inlägga alla en senare tids aristocratiska och democratiska parti-begrepp. Vi torde ej misstaga oss om vi säga, att det var först i Magni Erikssons tid i 14:de århundradet, som adeln inträdde i ett för folket tryckande förhållande och derigenom hos det väckte en motverkan, som sedermera under och efter Unionstiderna hade så stora följder. Vidare — vi finna i de gamla folkvisorna ej blott intet ståndshat, utan äfven intet nationalhat

emellan de tre Nordiska folken. Detta förklarar huru de kunna vara så gemensamma för hela Norden; en gemensamhet som äfven sträcker sig till de äldre Historiska visorna. De Danska behandla ämnen ur Svenska Historien, och visor om Konung Waldemar i Dannemark och Drottning Dagmar, (eller som allmogen säger, Kung Watlem och Drottning Damma) har jag hört sjungas i Wermland och vet äfven, att de finnas i Östergöthland. Detta tillbakasetter i allmänhet deras uppkomst till tider, då de tre Nationerna, ehuru skilda i regering, dock genom seder, språk och åtanken af gemensamt ursprung ännu ansågo sig för en släkt. Romarsen såsom folksdikt är också blott möjlig i en enfaldig, i seder osöndrad tid; ty blott i en sådan är den opartiskhet möjlig, som tillåter ett folk att i händelserna ej se det enskildta intresserande, utan det allmänna och poetiska, och att således behandla verkligheten såsom en dikt. Ty värr! var det just hvad som borde närmare förena de Skandinaviska folken, som, under missgynnande omständigheter, väckte ett olyckligt partihat dem emellan, neml. Unionen, (nu lyckligare knuten emellan Norrmän och Svenskar af en Stor För-

stes hand) och under Unionstiderna se vi ock Nationella Poesien antaga en annan från den romantiska vida skild natur *). Efter dessa inre kännemerken, som här äro de säkraste, torde Nordiska Romansens ålder ändå närmare kunna bestämmas än efter de Danska forskarnes uppgifter, hvilka dock ungefärligen slå in med hvad vi anført. Nyerup sätter de Danska visornas affattelse *senast* i det 13:de, 14:de, 15:de århundradet.

Om den romantisha folksångens element är en blandning af verklighet och dikt, som tillika hänvisar oss på tider, då prosa och poesi i språket ännu ej skilt sig åt, så kunna vi anse Rimkrönikorna, hvars älsta författare lefvat under Magni Eriksons för-

*) Enligt denna här uppställda grundsats tvekar jag ej att förklara den visa om Riddar Tynne, som i senaste Danska samlingen finnes intagen T. I. s. 281, och hvars ändamål tycks vara att ned-sätta den Svenska tapperheten mot den Danska, för en senare öfverarbetning af den äldre folk-visan af samma namn, som i den af oss anförda ännu lefvande traditionen framträder i en vida ursprungligare gestalt. Efter Nyerup förskrif-ver sig den Danska traditionen i sitt närvarande skick först från 16:de århundradet.

sta regerings tid såsom förebod till en sådan skillnad och till en annan period, ty de visa oss blott brist på prosa och äro, rimmen afräknade, i sjelfva verket ei annat. För att föreställa sig den karakter, nationella Poesien nu fick, så må man påminna sig den stora rörelse bland Svenska folket, riktad mot utländskt och inhemskt förtryck, som begynte med Engelbrecht, sönderslet den Skandinaviska Unionen tillika med den gemensamma Nordiska Aristocratien, som var dess band, väckte Gustaf Wasa, som är Svenska Nationens Stiftare såsom ett eget folk, och med sina sista vågor slog Sigismund af thronen. Tar man tillika Reformationen i betraktande, och den stämning den gaf sinnena; så har man förklaringen på Poesiens lynne under denna period. Den har en större mångfaldighet än under den föregående och visar redan en slags utveckling af de poetiska elementer, som i den äldre folkvisan ännu äro oskiljaktigt tillsammans, men en utveckling, som ännu är så ofullkomlig, att den ingalunda genom rik individualitet ersätter den äldre diktens menlösa enfald, och allmänna poetiska natur. Dess bästa

) XLVIII (

*Konung Gustaf uti halmskrinda låg,
Falivilom*

*De förde honom kring Dalkareland,
Falivilivilivom*

*Så körde de Danska' ur Sverge.
Falivilom*

*Brunbäcks elf är väl djup och så bred,
Falivil.*

*Der sänkte de så många Jutar ned,
Falivil.*

*Så körde de Danska' ur Sverge.
Falivilom.*

Säkert har de utländska fogdarnas förtryck under Erik af Pommern blifvit öfverklagadt i många samtida visor, som gått förlorade, och hvaraf jag ej hört någon omtalad mer än den H:r D:r Fant nämner *) såsom ännu gängse i Helsingland öfver den Tyranniska Länsmannen på Faxa-holm, hvilken, som det heter, spände två bönder för årder, fyra för harf och åtta för plog. Säkert hafva äfven Engelbrecht och Sturarne varit firade i nationalsånger, och Gustaf Vasa ämne för flera än dem vi
nu

*) Utkast till Föreläsning i Sv. Hist. 1 st. s. 138.

nu känna. Striden emellan Sigismund och Carl gaf dessa slags dikter ny fart och har alstrat flera partivisor, hvarafi Palmsköldska samlingarna finnas trenne högst partiska för Sigismund. En annan är utgiven af D:r Fant *). Vi vilje nämna ett par andia af motsatt syftning: den ena öfver Stångebro slag år 1598, som har den egenheten att vara författad af en Dansk, som sjelf nämner sig såsom en i Sverige bosatt bokbindare, och är den första svenska visa, jag känner af nämnd författare: den andra synes vara en svensk parodi i anledning af det Te Deum, Konung Christian IV. lät sjunga öfver Calmars öfvergång 1611 och är högst bitter mot Danskarna **) Utom denna den nationella poe-

*) Handlingar till upplysn. af Sv. Hist. 1 St s. 109.

**) Begge stå i en gammal visbok i Ms., som finnes på Upsala Bibliotek och af Hr Prof. Aurivillius är mig benäget meddelad. Den förer sin ägares namn, Bröms Gyllenmärs, men utan årtal. Af v. Stjernmans Matrikel synes att han varit son åt Olof Gyllenmärs, adlad 1586, som skref sig till Borrarp och Lagmanshaga, varit Sjö-

siens patriotiska sida är äfven den religiösa af vikt, då genom reformationen folket fick en mängd andeliga sånger, hvaribland äfven finnas originaler af ett sant, både poetiskt och religiöst värde.

För öfrigt fins det en enda man, hos hvilken alla de strålar af en ännu obildad poesi, som man under denna period träffar spridda, såsom i en brännpunkt sedermera synas samlat sig till ett klart sken, och som derföre äfven begynner en ny tid. Det är Stjernhelm. Alla de egen-

officer, af några kallas Amiral och dog 1688 vid några 90 års ålder. Angående Sonen finnes ej mer än att han varit gift med en Lilje och dött barnlös. Då allt utvisar att han skrifvit denna visesamling i sin ungdom, så kan man antaga, att den är från början af 1600-talet. Den är vigtig, emedan den innehåller flera kämpevisor, hvaribland den om Didrik Verlandsons kamp med Högeben rese, som han här kallas, i åtskilligt afviker från den Danska; andra åter synas vara blott öfversättning från Danskan; äfven många romanser, hvaribland den första är den välbekanta, hvari en fostermor varnar sin gudlösa son att akta sig väl för böljorna blå, att de ej förkorta hans lif, — jemte en mängd andeliga och erotiska visor.

skaper, som vi under den föregående tiden finna antydd, manlighet i väsende, hjertlighet i lära, naturlig kraft i uttryck och äkta svenskt godt lynne äro hos honom innerligt förenade på grunden af en mäktig inbillningskraft och till ett lika så betydningfullt som angenämt helt. Med honom begynner Svenska Skaldekonstens Historia, i hvilken man önskade att se de ingalunda föraktliga poetiska anlag, som visa sig i vår natur- och folkpoesi, genom konsten utvecklade i en lika rik som själfständig bildning. Ty värr rättar sig ej Historien efter önskningar. Efter Stjernhjelm framskred den vittra bildningen med långsamma steg hos ett oroligt och krigiskt folk; och då den sluteligen under en Konung med stora egenskaper, som själf snillrik väckte och belönade snillen, fick en lifligare och glänsande gång, slutade den alltför snart med att stelna i härmning efter främmande mönster, mot nationens och språkets lynne stridande. Hvad som förr eller senare på det sättet skulle ske, har hos oss skett sent, och derföre så mycket häftigare. Ett krig mot fastalda Litterära myndigheter har utbrustit och

störtat vår vitterhet i en anarki, som är ingenting mindre än önskansvärd.

Vi nämnde, att den Engelska, Skottska, Tyska och Skandinaviska Folkdikten likasom utgör en släkt. Denna släktskap ligger i en egen dem gemensam originalitet, som åter kommer af språkens ursprung ur samma lefvande källa; då deremot de Romaniska tungomålen, ifrån början samman-satta af olika elementer, hafva mindre organisk liflighet eller inre utvecklingskraft. Väl har Engelskan emottagit en betydlig främmande inflytelse, likväl har det Germaniska moderslynnnet hos den öfverhanden och hade det ännu mer i äldre tider och före Milton, hvilken, såsom man anmärkt,*) i synnerhet med kärlek utbildat språkets Latinska del. I följe af denna lynneslikhet finner man folksdikten i dessa Skandiska eller Germaniska slägtspråk ofta behandla samma ämne nästan på lika sätt. För att ge ett exempel: första anledningen till sin förträffeliga Romans Leonore fick Bürger deraf, att han en gång

*) Fr. Schlegel. Deutsch. Museum.

i månskeret hörde en bondpiga sjunga en visa *), hvaraf blott följande rader:

*Der Mond scheint so helle,
Die Todten reiten schnelle,
Feins Liebchen! graut dir nicht?*

fästade sig i hans minne. De sista Utgifvarne af Danska visorna, då de nämna denna anecdot, anföra trenne lika lydande rader ur en Norrsk folkvisa. Två af mina vänner **) hafva i sin barndom, den ene i Wermland, den andre i Småland, hört samma visa, hvaraf de just påminnte sig ett motsvarande ställe:

*Månan skiner,
Dödman rider;
Är du inte rädder än, Bolla? *** *)*

Och Engelsmännen hafva åter velat uppvisa originalet till Bürgers dikt i

*) Nu mera fullständigt införd i Des Knaben Wunderhorn, Alte Deutsche Lieder, utgifna af Achim von Arnim och Clemens Brentano. Heidelberg, 1806 T. II. s. 19.

**) Hvaraf jag har den ena, Hr Hammarsköld, att tacka för flera noticer om folkdikten.

***) Bolla, diminutiv af Ingeborg.

en Engelsk Ballad af lika innehåll. — I synnerhet finnes emellan flera Engelska, Skottska och Skandinaviska romanser en sådan öfverensstämmelse, att den ej en gång kan förklaras ur de nationella lynnenas likhet, utan måste komma från folkens närmare gemenskap med hvarandra i äldre tider *). Visan om Jungfrun, hvilken af kärlek gaf sig till dräng och slutade med att bli sin husbondes, Konungens gemål, som finnes hos Percy **), och ibland de Danska visorna ***) är äfven inhemsk bland Svenska folket, och jag har hört den sjungas i Wermland under namn af Stolts Botelids visa. Visan om Skön Anna, som i närvarande samling finnes införd efter en muntelig tradition och äfven är anford af de Danska Utgifvarne, träffas både bland Jamiesons och Walter Scotts samlingar af gamla Skottska Ballader. Balladen hos

*) Se Nyerups Anmerkningar vid den Danska Visesamlingen T. III. s. 84.

**) Reliques of ancient English Poetry, T. III. s. 84.

***) Danske Viser fra Middelalderen. T. III. s. 116.

Percy *), om sonen, som blodig kommer
till sin moder, och sluteligen i för-
vissan bekänner, att han mördat sin bror,
i den i Sverige välbekanta visan om Sven
Rosengård. Denna likhet finnes ej blott
mellan hela sånger, utan träffas i en mängd
enskilda vändningar, uttryck och strofer.
De begge sista stroferna i den af oss upp-
tecknade och anförda romansen om *Rosa
lilla*, som tjente i Konungens gård, äro nä-
stan ordagrannat de samma, som de sista i
balladen om Margaret och William! hos
Percy **), och samma likhet finnes i en
Dansk visa. Den merkvärdiga öfverens-
stämmelsen mellan visan om den underba-
ra harpan och en Färoisk, af Hr Rask med-
delad, synes i sjelfva samlingen, der den
senare äfven är införd och öfversatt.]

Jemnför man den gamla Folkdiktens
charakter hos de nämnda nationerna, så an-
das i den Tyska mesta lefnadslust och glät-
tighet. Munterheten blir i högre grad hu-
moristisk i den Engelska: för öfrigt utmer-

*) T. I. s. 57. Öfversatt af Herder i *Volks-
lieder aller Nationen*

**) T. III. s. 119.

kes denna af mycken ärlig hjertlighet, likväl med en afgjord böelse till det pathetiska, hvilket hos den Skottska blir ännu mer dystert och sorgeligt. I den Nordiska träda både känslan och inbillningskraften tillbaka i djupet, utan att derföre vara mindre verksamma, hvilket gör att den, vid jemnförelsen med de andra, i början kan förefalla sträng och hård: ett intryck, som påminner mig den berömde Italienske Skalden Alfieris yttrande *), om den sublima förskräckelse, som öfverföll honom under Skandinaviens himmel, vid iakttagande af den ofantliga tystnad, som rådde i den Nordiska naturen. I denna gamla Nordiska naturpoesi är förhållandet till naturen merkvärdigt. Det synes, att menniskan här ej får hvila vid dess sköt med barnslig tillförsikt och njutning, såsom vid en moders bröst. Derföre ställer hon sig mot den, såsom magt mot magt, ja, rättare sagdt, såsom ande mot ande; ty hela Naturen, som träder emot henne i stum hårdhet, förändligar hon och ger den afsikt, liksom för att äga att strida med en like; och de stora skogarna och strömmarna, hafvet och ber-

*) I hans Memoirer om sin lefnad.

gets höjd och jordens metalliska djup har hon befolkat med egna magter; emedan de i Norden mer än på något annat ställe såsom sådana låta känna sig. Deraf den trollkraft, som genomgår den Nordiska Poesien, der den ännu lefver i Odens gamla Runor --- blott ett symboliskt uttryck af människans andeliga herravälde och kamp med naturens magter: deraf äfven den egenhet att den Nordiska visan aldrig uppehåller sig med natur-beskrifning, om ej för att beskrifva det välde, som människan med en slags poetisk allmägt kan utöfva öfver den. Så finner man den ofta på det behagligaste framställa harposlagens underbara magt, att komma allt att blomstras, att grönska och på lefvande varelser visa ännu mer förvånande verkningar. En märkvärdig egenhet både i Historiskt och Poetiskt afseende; ty den har sammanhang med den inre trängtan efter blidare himmel, efter sol, som af ålder dref Nordboen mot Södern, och den visar sig tillika hos de senare och bildade Nordiska Skalderna, som, drifna innom sig sjelfva af en sträng och mäktig natur, tyckas framför andra hafva den förmågan, att ur sin egen själ

framtrolla en oändelig Vår, --- för att sörja öfver att den blott finnes i inbillningen *). Allt hvad man talar om Nordens och Söderns motsats, ofta med ett slags förakt för den senare, är blott prat, om man ej tillika förstår deras sammanhang. Alla ytterligheter röra vid hvarandra: och Norden ligger Södern närmast. — I allmänhet yttra sig i den Nordiska Poesien de mäktigaste motsatser; den är till sitt innersta väsende afgordt Tragisk, äfven i sin ironi och lustighet, hvilket synes på Bellman, som genom denna beskaffenhet påminner om Shakspeare. Denna fantasiens magt, eld och djup, som redan är ett arf ur Odins Borg och hörbart arbetar innom de gråa Fornskalders metallbröst, ligger äfven i den Nordiska Romansen i enfaldiga former innesluten, ja gör der så mycket

*) Jag behöfver, för vår enskilda räkning, blott återopa Kellgrens Nya Skapelse och Elegi till Christina, Creutz's och Oxenstjernas varma blomsterfantasi: — för att ej nämna en ung Skald, af en moderlig natur rikt utrustad, och som, oaktadt allt hvad man skriker emot honom, en gång gör sitt fäderneslands heder. I synnerhet synes denna unga skalds dramatiska behandling af *Fogel Blå* (Poetisk Calender för 1814) berättiga den Svenska Vitterhetens Vänner till de största förhoppningar.

större verkan, som hon är fullkomligt okunnig om sin förmåga, och det är ur ett par barnsliga ögon, som denna inneburna djupsinnighet konstlöst blickar emot oss. Men verkligen hänryckande är hon, när dessa egenskaper synas mildrade af Christendomens anda. Den berättelsen lifvande känslan, som enligt den stränga Nordiska arten ej ännu tillåter sig några lyriska utbrott, sprider då likväl en själens vällukt, jag vet ej säga bättre, öfver den enkla framställningen, som är obeskrifvelig; och den som t. ex. ej i visan om *Axel* och *Walborg* kan förnimma den, har ännu ej haft hjerta att se Poesien in i själen, som dock torde mer höra till hennes väsende, än en viss klädning af fraser, som är det enda, hvarpå så många endast veta igenkänna, om ej henne själf, dock hennes livrée. Dem lemna vi äfven den tacklösa mödan, att i dessa enfaldiga sånger anmerka och förlöjliga alla möjliga fel mot den goda smaken och vilja i stället på fullt alfvare anbefalla de gamla visorna till våra Skalders studium. De skola af dem säkrast lära sig förstå den Nordiska Poesiens karakter,

utan att behöfva förvillas, hvarken af en tom och ytlig regelmässighets fordringar, eller af det starka ropet om kraft, med hvilket man å andra sidan tyckes tro Svenskheten vara tillräckligt utstyrd.

Hvad närvarande samling angår, så lemna Utgifvarne den blott som en början, och dess ofullkomligheter undfalla dem minst. De hafva inga föregångare. Ty ehuru redan Kongl. instructionen för Riksantiquarien af d. 30 Maj 1630, ibland annat äfven ålägger att samla gamla Krönikor, Historier, *Dikter*, *Rune-* och *Kämpvisor*, och af Ärkebiskop Petri Kenicii bref till Ärkestiftets Präster af d. 27 Juli 1631 *) synes, att prästerskapet blifvit förbundet, att vid en sådan samling gå till handa och lemna underrättelser; så har åtminstone, hvad visorna beträffar, ingen ting genom denna åtgärd kommit i dagen. På Kongl. Bibliotheken i Stockholm och Upsala finnes väl åtskilligt hithörande, i synnerhet i Palmsköldska samlingarna för den folkdiktens period, som begynner med

*) Infördt i Ödmans beskrifning om Bohuslän. Stockh. 1746.

Calmar-Unionen, och i de Nordinska för den senare, från medlet af 1600-talet. Hr Professor Zetterström i Upsala, Hr Medicinalrådet Doctor Rutström, Hr Expeditions-Sekreteraren Thomé i Stockholm, ägare till samlingar af tryckta svenska folkvisor, hafva haft den godheten att så väl till dem lemna tillträde, som att tjena oss med underättelser, hvarföre vi här få förklara ofsentligen vår tacksamhet. Af de nyssnämnda källor hafva vi likväl till en början ej mycket begagnat oss, emedan det var oss ett hufvudföremål, att så vidt möjligt lemna hvar visa med sin melodi, då vi naturligtvis voro inskränkta till den munteliga folktraditionen, som i alla fall är den rikaste och förnämsta källan. Jemnför man de visor, vi tagit ur folkets mun, med motsvarande Danska, för öfver 2 århundraden sedan utgifna, så skall man finna att våra på intet sätt stå efter i äkthet, och att behandlingen tillika är så fri och i många omständigheter afvikande, att man omöjligen kan tänka på något Danskt lån. Ja, i några fall, t. ex. i visan om *Riddar Tynne*, tveka vi ej att förklara den munteliga Svenska Traditionen för äktare än den tryckta Dan-

ska visan. Att gamla nationella traditioner på det sättet kunna bibehålla sig, är ingalunda obegripligt för den, som känner folkdiktens väsende och Historia. I allmänhet är det först i senare tider, som folkvisorna ur den äldre eller romantiska perioden blifvit allmogens uteslutande egendom, och för de öfriga okända. Den Gyllenmärsiska Visboken af 17:de århundradet, som tillhörde en man af stånd, bevisar att de då ännu voro inhemska och älskade äfven hos de högre. I Messenii Dramer, från början af samma århundrade, af adeliga studenter och för förnäma åskådare uppförda både i Upsala och Stockholm, finnas visor helt och hållet i den äldre folkvisans ton, och så vackra, att man tviflat om de äro Messenii verk. Ännu i Dalins tid måste de gamla Visorna äfven för de högsta varit väl kända; eljest hade den parodistil öfver dem, som han så mycket älskar, ej kunnat vara begriplig. Det är först i de sista 60, 70 åren, som de fallit i fullkomligt vanrykte och förgätenhet äfven som så mycket annat fosterländskt — Känner man de svårigheter, som åtfölja samlandet af traditioner ur folkets mun, hu-

ru på en gång litet bekanta, vidt spridda, ofta stympade de äro, huru svåra de äro att ur Allmogen utleta, emedan den ej kan öfvertala sig att tro annat än att hvar Herrekarl endast vill göra narr af sådana saker, så skall man ej finna det underligt, att här till en början poetiska traditioner nästan blott från ett enda landskap neml. Westergötland, som är min Medutgifvares födelsebygd, kunnat lemnas. En någorlunda fullständig samling af svenska folkvisor fordrar resor, bekantskaper och brevexling i alla landsorter, och måste ske af flera, som förenas af nitet för samma sak. Detta är så mycket nödvändigare, som den som känner folkvisans natur, väl vet att man i hvar landsort kan träffa olika behandlingar af samma visa, ehuru de öfverensstämma i hufvudsaken. Ehuru det således är en ren omöjlighet att uppgifva alla en folkvisas variationer, som äro oändliga, så fordras dock kännedom af en mängd sådana, för att kunna ge visan i sin bästa gestalt. Folkvisan är till sin natur improvisation. Det bevisar omquädet eller ordstäfvet, som merendels åtföljer hvar strof, och ofta är dubbelt, eller finnes så väl midt

i strofen, som vid slutet. Det synes att dessa alltid återkommande anslag äro lik, som stödjepunkter för Sångarens uppmärksamhet, vid hvilka han kan påminna sig det hela och betänka den del som följer. Derföre innehåller omquädet enligt sin ursprungliga mening någon ting, som uttrycker och återkallar hela visans karakter. Men genom visornas allmänhet hafva en mängd sådana omquäden blifvit likasom en gemensam egendom i sångarnes minne, hvarigenom de i följden vid en visa än användt ett omquäde än ett annat, ofta till visans karakter ej hörande, intet sägande eller opassande, så att just i denna del herrskar uti traditionerna den mesta förvirring.

Det är oss ej obekant, att en förtjent Litteratör, Hr Kongl. Secreteraren Rääf, länge sysselsatt sig med samlingar af folksånger, och äfven enligt berättelse varit betänkt på deras utgifvande. Vi kunne säga, att vi med längtan väntat derpå, och då vi nu emellertid, kanske med inskräntare tillgångar, framträda, emedan vi ansett det af vigt att utan dröjsmål söka vända all.

männa

männan uppmärksamheten åt detta håll, önske vi ingen ting lifligare än at han måtte utföra detta uppsåt, endera enskildt, eller för framtiden i förening med oss, på det vi således gemensamt måtte få arbeta för ett ändamål, som mer än något annat fordrar fleras sammanställande åtgärd; och hvar till vi dessutom härmed offentligen inbjude alla, som skulle äga nit och vara i belägenhet att medverka dertill.

Hvad anordningen af de här lemnade visor angår, så var den till en början uppgjord efter det sig först erbjudande indelningssättet, neml. i sådana, som synas äga en historisk grund, och i sådana, i hvilka den ej var merkelig, utan som föreföllo såsom ren dikt. Denna grundsats är väl ej nöjaktig, då både dikt och någon verklighet såsom diktens grund säkert ingå i alla folkvisor. Ett närmare besinnande har lärt oss, att det varit bättre att i den Svenska nationella indelningen följa de här uppgifna Folkdiktens perioder, af hvilka den första allmänt Nordiska eller romantiska kan sägas sträcka sig till Unionstiderna, den an-

dra mera enskilda och patriotiska till fram i 17:de århundradet, och den tredje, under hvilken folkdikten har fått en bildad Poesi öfver sig, till närvarande tider: hvilka perioder dock ej strängt få tagas utan gå in i hvarannan. Således finner man romantiska visor äfven af senare datum; ehuru väl den om Hertig Magnus *) och Hafsfrun torde vara bland de sista i Sverige diktade äkta folk-romanser. Men då tryckningen af visorna redan för en temmelig tid sedan var börjad, kunde detta ej ändras. Vi få således blott nämna att, om man undantar de tvenne sista visor i 2:dra Afdelningen, som förkunna sig sjelfva såsom tillhörande nyare tider, intet inre skäl är för handen att ej räkna alla de öfriga till den första eller Romantiska perioden

Hvad åter de ur Folktraditionen tagna och bifogade melodierna beträffar, så få vi göra den anmärkning, att af dem träffas i olika landsorter ännu flere variationer än af visorna sjelfva och att vi således ej kunnat äga det förråd af sådana, som skulle satt oss i stånd att alltid göra urval af de bästa och äkta-

*) Konung Gustaf I:s Son.

ste. Emellertid förtjena de alla att blifva bekanta; och då så många af dem, som här lemnas, utmärkas af en djup originalitet, hoppas vi dermed hafva gjort alla Musikkens kännare och älskare en välkommen skänk. Vi hafva ej heller inskränkt oss till att lemna blotta sången, som merendels är af en utmerkt svårighet att accompagnera, ianseende till folksångens egna modulationer. Förläggarens liberalitet har instämt med vår egen åstundan att vilja gifva sången med lämpelig harmoni. Denna önskan skulle likväl mött den största svårighet att uppfyllas, om vi ej haft den lyckan att i detta afseende få vända oss till Hr Hof-Capellmästaren Hæffner; en Man, hvars värma för sin konst, hvars utmerkta skicklighet och sällsynta kunskaper deri ej kunna nog värderas. Han har ej blott upptäckt den Nordiska folksångens egna scala, hvars kännedom är oundgängelig för att harmoniskt behandla de äkta gamla melodierna, ja, att ens med full säkerhet uppteckna dem, utan äfven gjort den högst intressanta anmärkning, att denna egna scala, skiljaktig så väl från den moderna musikkens, som från kyrktonernas scalar, sy-

nes vara gemensam för den Engelska, Skottska, Tyska och Skandinaviska äldre folksången. Skada, att denne gamle, förtjente, i Svensk tjänst grånade Konstnär ej skall äga en vidsträcktare verkningskrets, än den hans närvarande inskränkta belägenhet erbjuder! — Och härmed vilje vi — hvad vi kanske långt för detta bort göra — hänvisa Läsaren eller hellre Sångaren till sjelfva Visorna i boken, hvarest likväl, för att säga sanningen, det gör mig hjerteligen ondt att se dem. Deras element är ej papperet, utan friska luften, skogarne och den Nordiska naturen. I århundreden hafva de blott lefvat i Sångens melodiska vågor: Slägten efter Slägten hafva i deras enfalldiga toner funnit ett uttryck för sina känslor; och deras offentliga framställande för Konstkännarens näsa är egentligen en strandning på det torra. Emellertid bättre så, än att de skulle nedsjunka i en förgätenhet, som eljest för dem numera ej kunde vara långt borta.

Upsala, den 8 November 1814.

Er. Gust. Geijer.

Första Afdelningen.

1.

Den Bergtagna.

Flere af de Romänzer från förntiden, som ännu i de aflägsnare Provinser utgöra landtfolkets käraste tidsfördrif om höstaftnarne, börjas med en inledande berättelse; bland dem är äfven denna. Sångerskan förtäljer då först en underbar Saga om den olyckliga Flickan, som genom en tjusning eller förtrollning under sin väg till kyrkan af en oemotståndelig kraft kände sin håg dragas att söka Bergkungen; efter förtäljningen om alla omständigheter härvid, börjar sängen. Under tiden hafva äfven dessa inledande berättelser blifvit författade i *vers*; en sådan utförlig förändring af denna Folkvisa förekommer äfven i några landsorter under namn af Stolts Margreta.

Och a) Jungfrun hon skulle sig åt Ottesången gå;
Tiden görs mig lång —
Så gick hon den vägen, åt höga berget låg.
Men jag vet, att sorgen är tung.

Hon klappade på bergadörrn med fingrarna små:
Tiden görs mig lång —
"Statt upp du höga Bergakung, drag låsen ifrå!
Men jag vet, att sorgen är tung. —

Och upp steg Bergakungen, drog låsen ifrån;
Tiden görs mig lång —
Så bar han den bruden i silkes-sängen blå.
Men jag vet, att sorgen är tung.

Så var hon i berget i åtta runda år,
Tiden görs mig lång —
Fick sönerna sju och en dotter så bård.
Men jag vet att, sorgen är tung.

Jungfrun hon gångar sig för Bergakungen stå:
Tiden görs mig lång —
"Ack gifve, att jag finge till moder min hembå!
Men jag vet att, sorgen är tung.

"Och nog kan du hem till din moder få gå;
Tiden görs mig lång —
"Blott att du ej vill nämna sju barnen de små.
Men jag vet, att sorgen är tung.

Och när som hon kom på sin kära moders gård;
Tiden görs mig lång —
Ute för henne huld-moderen står.
Men jag vet, att sorgen är tung.

"Och hvar har du varit så längan en tid?
Tiden görs mig lång —
"Nu hafver du väl varit uti Rosende lid?
Men jag vet, att sorgen är tung.

"Och inte har jag varit uti Rosende lid;
Tiden görs mig lång —
"I berget har jag varit så längan en tid.
Men jag vet, att sorgen är tung.

"I berget har jag varit i åtta långa år.

Tiden görs mig lång —

"Der har jag födt sju söner och en dotter så bald.

Men jag vet, att sorgen är tung.

Bergakungen in genom dörren steg.

Tiden görs mig lång. —

"Hvi står du här och talar så mycket ondt om mig?

Men jag vet, att sorgen är tung.

"Och inte har jag talat något ondt om dig.

Tiden görs mig lång —

"Men väl om det goda, du gjort emot mig.

Men jag vet, att sorgen är tung.

Så slog han henne på blekan lilje-kind

Tiden görs mig lång.

Så blodet det stank på snörekjorteln fin.

Men jag vet, att sorgen är tung.

"Packa dig på dörren och låt det ske fort!

Tiden görs mig lång —

"Och aldrig skall du komma inför din moders port.

Men jag vet, att sorgen är tung.

"Farväl min kära Fader! farväl min hulda Mor!

Tiden görs mig lång —

"Farväl min kära syster! farväl min kära bror!

Men jag vet, att sorgen är tung.

"Farväl du höga himmel, farväl du gröna jord!

Tiden görs mig lång —

"Nu reser jag till berget, der Bergakungen bor.

Men jag vet, att sorgen är tung.

Så redo de sig öfver den mörka långa skog
Tiden görs mig lång —

Hon bitterligen gret, men Bergakungen log.
Men jag vet, att sorgen är tung.

Så gingo de berget sex gånger omkring,
Tiden görs mig lång —

Så öppnades dörren och de stego in.
Men jag vet, att sorgen är tung.

Ung dotteren framsatte den röda guldstol:
Tiden görs mig lång —

"O hvilten Er här min sorgbebundna mor!
Men jag vet, att sorgen är tung.

"Och hämta mig in de glasen med mjöd!
Tiden görs mig lång —

"Derur vill jag dricka mig sjelfvan till död.
Men jag vet, att sorgen är tung.

Och första dricken hon af mjödglasen drack:
Tiden görs mig lång —

Hennes ögon de lycktes och hjertat det brast.
Men jag vet, att sorgen är tung.

De i hvar strof återkommande orden, som af de gamle kallades Omqväden, synas ej hafva varit annat än en hvila, under hvilken Minnessångarn erinrat sig, eller uttänkt följande strof. Alltid är omqvädet valdt efter någon märkelig vers i Romanzen, och ofta antydes deruti grunden och karakteren till det hela.

a) Detta ord, som öfverflödigt förekommer i början af verserna, i synnerhet då en ny Period ingår, är ej att anse annorlunda, än som ett Uppslag i Musiken.

Uti lunden —
 "Lyster Dig att fara utaf landet med mig?
 För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och nog vill jag fara utaf landet med Dig;
Uti lunden —

"Vore ej så många, som akta uppå mig.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"På mig aktar Fader, på mig aktar Mor
Uti lunden —

"På mig aktar Syster, på mig aktar Bror.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"På mig akta vänner, på mig aktar släkt,
Uti lunden —

"Men mest aktar riddaren, som mig hafver fäst.
För den han had' trolofvat i sin ungdom. -

"Jag skär Dig en klädning af skarlakan fin,
Uti lunden —

"Så känner han Dig ej på din rosende-kind.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Jag byter om ringarne på fingrarne små,
Uti lunden —

"Så känner han ej igen dig deruppå.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Och Hillebrand sadlade de gångarne grå,
Uti lunden —

Så lättelig han lyfte fröken Gulleborg derpå.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Så redo de öfver den trettimila skog,
Uti lunden —

Och der mötte dem en Riddare så god.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och hvar har Du tagit din goda ungersven?

Uti lunden —

"Mig tycks, han sitter ej väl fast i sadelen.

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och honom har jag tagit från hans Moder i går,

Uti lunden —

"Deröfver hon månd' gråta så mången en tår.

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Väl tyckes mig känna den rosende kind,

Uti lunden —

"Men inte så känner jag skarlakanskappan fin.

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Faren väl! faren väl, med tusende god natt!

Uti lunden —

"Och helsa fröken Gulleborg med tusende god natt!

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Men när som de ridit så liten en stund,

Uti lunden —

Så lyster fröken Gulleborg att hvila en stund.

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och Hillebrand! Hillebrand! du sof inte nu!

Uti lunden —

"Jag hör nu min faders basuner de sju

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Jag känner min faders gångare grå,

Uti lunden —

"Som inte varit ute på femton år

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och när som jag rider uti striden fram

Uti lunden. —

"Då, kära fröken Gulleborg! nämn inte mitt namn a),

För den han had' trolofvat i sin ungdom,

"Och när som vi komma i striden som mest,

Uti lunden —

"Kära fröken Gulleborg Du håll då min häst!

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Att virka guld och silke min moder lärde mig;

Uti lunden —

"Men inte har jag lärt hålla hästar uti strid,

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Det första slag, som de redo ihop,

Uti lunden —

Så slog han hennes broder och ett manskap så stort

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Det andra slag som de redo ihop,

Uti lunden —

Han slog hennes Fader och ett Ridderskap så stort

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och Hillebrand! och Hillebrand! du stilla ditt
svärd;

Uti lunden —

"Den döden var inte min goda Fader värd.

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

De orden ej förr hade Gulleborg sagt;

Uti lunden —

Sju blodiga sår hade Hillebrand fått

För den han had' trolofvat i sin ungdom,

"Och vill du nu följa till din hulda moder hem?

Uti lunden —

"Eller vill du följa än din sjuka ungersven?

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och inte vill jag följa till min hulda moder hem;

Uti lunden —

"Men väl så vill jag följa min sjuka ungersven.

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Så redo de sig öfver den trettimila-skog

Uti lunden —

Och inte talte Hillebrand ett endaste ord

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Görs Hillebrand trött eller görs honom mod? b)

Uti lunden —

"Medan han ej talar ett endaste ord

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Och inte görs mig trött, och inte görs mig mod;

Uti lunden —

Men så strida lackar af mig mitt hjerteblood,

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Och Hillebrand red till sin kära Faders gård.

Uti lunden —

Och ute för honom hans hulda moder står,

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och hör Du ridder Hillebrand hur är det nu med Dig?

Uti lunden —

"Medan blodet lackar så strida utaf Dig.

För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Min gångare har snafvat och jag var ej sen
Uti lunden —

"Och stötte mig så hårdt mot en Apela gren.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och, kära min broder! Du släpp min häst i äng,
Uti lunden —

"Och, kära min moder! J bädden upp min säng!
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

"Och, kära min Syster! J krusen mitt hår!
Uti lunden —

"Och, kära min Fader, J reden till min bår!
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Och Hillebrand! Hillebrand! tala inte så!
Uti lunden —

Med lust och fröjd vårt bröllop om torsdag månd'
För den han had' tro lofvat i sin ungdom. stå

Vårt bröllop skall stånda i det mörka hus;
Uti lunden —

Men inte lefver Hillebrand tills dager är ljus
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Och när det vardt dager och dager stod ljus;
Uti lunden —

Så bars det tre lik utur Hillebrands hus.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

Det ena var herr Hillebrand, det andra var hans mö,
Uti lunden —

Det tredje var hans moder, i sorg var hon död.
För den han had' trolofvat i sin ungdom.

- a) Det ansågs menligt för kämpa-kraften, att under striden nämna en Riddares namn: det kallades att dödnämna. — I visan om herr Ribolt och fröken Guldborg, som i *Peder Syvs* samlingar förekommer och mycket liknar denna, läses denna vers så:

End om du ser mig blöde

Du nämn mig icke til döde. —

Härpå hvilar hela upplösningen af denna Romanz.

- b) Göres dig mod: är du bedröfvad.

3.

Liten Karin.

Sjunges nästan i alla landsorter, och sällan får man höra den på två ställen lika. — Äfven melodien är på olika ställen olika. Den här anförda är upptecknad i Västergötland, och den utförligare förändringen tillika med melodien från Upland.

Och liten Karin tjente
På unga kungens gård; :|:
Hon lyste som en stjerna
Bland alla Tärnor små. :|:

Hon lyste som en stjerna
Allt bland de Tärnor små :!:
Och unga kungen talte
Till liten Karin så :!:

"Och hör du, liten Karin!
"Säg vill du blifva min? :!:
"Grå hästen och gullsadelen
"Dem vill jag gifva dig. :!:

Grå hästen och gullsadelen
Jag passar inte på :!:
Gif dem din unga Drottning;
Låt mig med äran gå. :!:

"Och hör du, liten Karin!
"Säg vill du blifva min? :!:
"Min rödaste gullkrona
"Den vill jag gifva dig. :!:

Din rödaste gullkrona
Jag passar inte på. :!:
Gif dem din unga Drottning;
Låt mig med äran gå. :!:

"Och hör du, liten Karin!
"Säg vill du blifva min? :!:
"Mitt halfva kunga-rike
"Det vill jag gifva dig. :!:

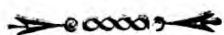
Ditt halfva kunga-rike
Jag passar inte på :!:
Gif det din unga Drottning;
Låt mig med äran gå. :!:

"Och hör du, liten Karin!
"Vill du ej blifva min; :!:
"Så skall jag låta sätta dig
"I spiketunnan in. :!:

Och vill du låta sätta mig
I spiketunnan in; :!:
Guds Englar små de se, att jag
Oskyldig är dertill. :!:

De satte liten Karin
I spiketunnan in, :!:
Och konungens små svenner
De rullade henne kring. :!:

Så kom det ifrån himmelen
Två hvita dufvor ner; :!:
De togo liten Karin,
Och strax så blef det tre. :!:

Uti åtskilliga uppteckningar förekommer ännu en slutvers:

Så kom två svarta korpar
Dit upp från helfvete; :!:
De togo unga konungen,
Och strax så blef det tre. :!:

Liten Karin, efter en annan tradition.

Liten Karin tjente i konungens gård. :|:
Hon lyste som en stjerna ibland de Tärnor små. :|:

Hon lyste som en stjerna ibland de Tärnor små, :|:
Och unga kungen talte till liten Karin så: : :

"Och hör du, liten Karin! vill du nu blifva min; :|:
"Silfverspända skor dem vill jag gifva dig. :|:

Silfverspända skor dem passar jag ej på; :|:
Gif dem åt unga Drottningen, låt mig med äran gå. :|:

"Och hör du, liten Karin! vill du nu blifva min; :|:
"Silkestickad stubb den vill jag gifva dig. :|:

Silkestickad stubb den passar jag ej på; :|:
Gif den åt unga Drottningen, låt mig med äran gå. :|:

"Och hör du, liten Karin! vill du nu blifva min; :|:
"Guld och gröna skogar dem vill jag gifva dig. :|:

Guld och gröna skogar dem passar jag ej på; :|:
Gif dem åt unga Drottningen, låt mig med äran gå. :|:

"Och hör du, liten Karin! vill du nu blifva min; :|:
"Halfva mitt rike det vill jag gifva dig. :|:

Halfva ditt rike det passar jag ej på; :|:
Gif det åt unga Drottningen, låt mig med äran gå. :|:

"Hör du, liten Karin! vill du ej blifva min; :|:
"Så skall jag skall låta sätta dig i mörka tornet in. :|:

Låten J mig sätta i mörka tornet in, :|:
Det skall Gud Fader veta om jag är skyldig till. :|:

"Och hör du, liten Karin! vill du nu blifva min; :|:
"Halfva mitt hjerta det vill jag gifva dig. :|:

Halfva ditt hjerta det passar jag ej på; :|:
Gif det åt unga Drottningen, låt mig med äran gå. :|:

"Och hör du, liten Karin! vill du ej blifva min; :|:
"Så skall jag låta lägga dig i spiketunnan in. :|:

Låten J mig lägga i spiketunnan in; :|:
Det skall Gud Fader veta om jag är skyldig till. :|:

De lade liten Karin i spiketunnan in, :|:
Och sjelf den unga konungen han rulla den omkring. :|:

Hennes kinder voro bleka och bloden den rann. :|:
Högste Gud i himmelen gif unga kungen till. :|:

De togo liten Karin ur spiketunnan opp, :|:
Och alla hofvets Jungfrur de svepte hennes kropp. :|:

De lade lilla Karin på förgyllande bår, :|:
Och alla hofvets Jungfrur de krusad' hennes hår. :|:

De satte liten Karin i mörka grafven in, :|:
Och alla små Guds Änglar de stodo deromkring. :|:

4.

Kämpen Grimborg.

En allmänt känd äkta Nordisk Kämpa-visa, upptecknad efter en tradition i Vestergötland. I alla landsorter finner man den tryckt; men alltid med tydliga spår af förfälskning, hvilket lättast upptäcket, då den jämföres med sin melodí.

Det suto två kämpar i Nordan fjäll;
De helsade hvarannan så godan en qväll.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Stallbroder talte till Stallbrodren sin:
"Och har du inte lust att gifta dig än?
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Väl vet jag så väner en fager mö och vif;
Men friar du dit, det kostar ditt lif.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Och kära min stallbroder följ du mig dit!
"Och dig vill jag gifva min gångare hvit.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och när som de kommo till mjölnaredamm,
Der rann intet vatten, utan kämpablod fram.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och

Och när som de kommo till Jungfrunes grind
Der spelar en hjort och der dansar en hind.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och när som de kommo till Jungfrunes gård
Gärdsgårdarne voro af jern och stål.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

På hvar och en stör som i gårdsgården var
Ett blodigt manna-hufvud blef man var.
Men hvem skall föra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg han klappade med vantarne grå *):
"Statt upp sköna jungfru, drag låsen ifrå!
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Med ingen hafver jag stämman lagt,
Och ingen så släpper jag in om natt.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Han gjorde sina fingrar lida mjuka och små;
Så lätteligen drog han den låsen ifrå.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg han satte sig på rödan gullstol:
"Statt upp sköna Jungfru, drag af mig mina skor!
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Väl är jag en konungadotter så god:
Men inte står jag upp och drar af dig dina skor.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg han sticknade vid sådana ord,
Hansprang upp i sängen med båd' strumpor och skor.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Brådt det kom bud för Konungen in:
"Grimborg han sofver hos unga dottern din.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Konungen ropte öfver hela sin gård:
"Ständar upp, mina hofmän, J kläden Er i stål!
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Ständar upp, mina hofmän! J kläden Er ej falskt:
"Jag känner väl Grimborg, han är en vågehals.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

De sparkade på dörren med sporrspändan fot:
"Är Grimborg här inne, han komme oss emot! —
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg han uppå dörren sprang;
Han slog den igen så låsen han sang;
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och somliga han spjärnte och somliga han slog:
Och tolf tusend' hofmän för hans fötter dog'.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg tar Jungfrun vid fagergulan lock,
Så binder han henne vid sadelknapp.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Så rider han öfver den trettimila skog;
Slätt inte så talte han ett endaste ord.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och inte var det en så liten en sten,
Som icke tog ett stycke ur Jungfrunes ben.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och inte var det en så liten en rot,
Som icke tog ett stycke ur Jungfrunes fot.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Grimborg han rider på sin moders gård,
Och ute för honom hans moder står.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Och hör Du, Herr Grimborg *), hvad jag säger dig?
"Och hvar har du tagit den fagra unga brud?
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Henne har jag tagit i Konungens gård
"Med starkan arm och med jern och stål.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Så gångar han sig uti höga lofts bur
Och spelte gulltärning med sin unga brud.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg han klappar på bolstrarna små:
"Lyster sköna Jungfrun att hvila häruppå?
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Och dig vill jag hålla för en Herre så bård;
"Änskönt du mig tagit med magt och våld.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och dig vill jag hålla för kämpe och man.
Och Grimborg han hvilar i Jungfrunes famn.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och förrn det var dager och dager var ljus;
Tolf tusende hofmän i Grimborgs hus.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och ute hans moder för hofmännen står:
"Vi bedje, med Grimborg vi tala få!
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Grimborg har dragit så långt bort i går
"Och kommer ej hem förr än Jul ett år.
"Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborgs Moder J varen oss huld!
Vi skola Er gifva det rödaste guld.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Grimborg han sitter i höga lofts bur
"Och spelar gulltärning med sin unga Brud.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

De stötte på dörren med sköld och spjut;
"Statt upp, Herr Grimborg, och kom till oss ut!
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Grimborg han såg genom vindluckan ut,
Han såg inte himlen för pilar och spjut.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Kära mina hofmän, J biden liten stund!
"Medan jag mig kläder litet annorlund'.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Jungfrun hon var mot Grimborg ej falsk,
Hon spände sjelf brynjan omkring hans hals.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg sprang ned på sin moders gård:
Tolftusende hofmän till jord han slår.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Han sadlade upp sin gångare grå;
Så rider han sig till Konungens gård.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och när som han kom på Konungens gård,
Ute för honom sjelf Konungen står.
Men hvem skall föra våra runor så väl
Med den äran?

"Och hör Du, Herr Grimborg, hvad jag dig säga må:
"Hvar äro de hofmän jag sände dig i går?
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"De Hofmän dem du mig sände i går,
"De ligga der alla slagna som får.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Och äro än alla slagne som får,
"Aldrig så kommer du utaf min gård.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Grimborg han svänger sin gångare grå:
Och alla Kungens Tjenare han under sig slår.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg han stryker sitt blodiga svärd:
"Vore du ej Konung, detta vore du värd.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

"Kära Du Grimborg, nu stilla ditt svärd;
"Min dotter skall du få, du henne är värd.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

Och Grimborg drog hem och lefde i frid
Och allt hvad han gjort det blef nu härvid.
Men hvem skall föra våra Runor så väl
Med den äran?

*) I alla de tryckta lyder denna strof så: *Han klappar
på dörren med fingrarna små.* För denna förändring
skulle visst icke Grimborg tacka Boktryckarn.

Skön Anna.

~~~~~

Denna Tradition, hvars urgamla Melodi så väl karakteriserar vår Riddaretids Melodier, är upptecknad i Upland, och är väsendteligen skild från den i Landsorterna förekommande, mera allmänna Visan, som är tryckt med rubrik: *Skön Anna en Konuugsdotter af Engeland, som blef i sin barndom bortstulen och såld till en Herre, i Meklenburg etc.* — och är anförd af P. Syv med en ursäkt att han gifvit den ett rum bland sina Danska Samlingar.

~~~~~

Skön Anna hon går till sjöastrand
Och der spatserar hon så vida;
Till henne så kom en fager unger Man,
Han helsade på henne så blida.

"Och hören J, min Jungfru! hvad jag Er säga må:
"Hafven J lust med mig att följa? —
"Att följa med mig till främmande land
"Och blifva min hjertelig kära?

Inte jag det vill — och inte jag det kan
Ej heller må Ni sådant begära;
Ty här är så mången Riddare Son,
Som mig hafver bjudit sin ära.

"Och bjude Er sin ära, hvem som bjuda vill!
"Med mig så skolen J nu följa —
"Ja, följa mig bort i främmande land,
"Den rödaste gullkronan att bära.

Så hade han henne i åtta år,
Sju söner de hade tillsamman;
Men när som det led till det nionde år,
Så sökte sig Herr Peder en annan.

Skön Anna hon går för Drottningen in,
Hon helsade: "Fru och Furstinna!
"Får jag icke mera äga Er Son?
"Min högsta begäran och vilja? —

"Och väl vill jag Du skall äga min Son,
"Skön Anna, min redliga Dotter!
"Är Du ibland alla den jag håller kär,
"Du är ock värd att vara Drottning.

Och Drottningen går för Herr Peder in;
Hon helsar: Väldiger Herre!
"Vill du Dig trolofva skön Anna i år?
"Det är min högsta begäran.

"Nej Moder! jag henne trolofva ej kan,
"Ej eller må Ni detta begära;
"Jag hafver nu sändt de vänliga bref,
"En annan att blifva min kära.

Skön Anna hon går för Drottningen in,
Hon helsade: "Fru och Furstinna!
"Och kunde jag få på höga vallen gå,
"Att se hur de Riddersmän rida? —

"Och väl kan Du få på höga vallen gå,
"Att se hur de Riddersmän rida;
"Men först så skall du i högan loft gå,
"De bästa kläder på dig att kläda.

Skön Anna hon går på borgvallen går
Att se hur Riddare rida:
"Ack Herre! i himmelrik!
"Må dina sinnen nu blifva.

skåd. allt långt uti haf,
Skö keppen väl kände;
gg allt medan hon var mö
O sin Faders lande.

Herr Peder han går för skön Anna in,
Och helsar henne: "Vänaste kvinna!
"Och hvad vill du ge min unga Brud i dag,
"Att Du hennes vänskap må vinna? —

"Henne gifver jag mina sorger och besvär;
"Hon är dem ej för god till att bära;
"Och henne gifver jag mina utslitna skor,
"Som jag hafver slitit med ära. —

"Och gif Du nu henne din gullkrona röd,
"Som ligger i gullskrinet det röda!
"Hon gifver väl dig en gåfva igen
"Så rik som denna månd' vara. —

"Min röda gullkrona den gifver jag ej;
"Jag lemnar ej henne så gerna;
"Den gåfva det var, som J skänkte mig
"När Eder jag skänkte min ära.

"Och henne gifver jag mina Söner de Sju,
"Kunna bära sin Faders värjor —
"Och henne gifver jag mina qvarnar de Sju,
"Som gå mellan Dannemark och Sverge.

"Det går ingen annan mäld deruppå,
"Än bara ideliga mandel, —
"Och den som bortför en väner Jungfru,
"Han skall ej vara falsker i sin handel. —

Skön Anna hon går för Drottningen in,
Hon helsar: "Fru och Furstinna!
"Och kunde jag få i Brudehuset gå?
"Den unga Bruden att skåda. —

"Och väl kan Du få i Brudehuset gå,
"Den unga Bruden att skåda;
"Men dina Söner sätt din Faders vapen på.
"Och låt dem så framför Dig gånga.

Skön Anna hon steg i Brudehuset in,
Allt som Gud henne tillstyrkte.
Hon fällde tårar på blekan kind.
De föllo henne neder på bröstet.

Skön Anna uppå golfvet hon går
Det rödaste vin i hon skänkte:
För hvar och en gång på Bruden hon såg,
Hennes tårar kring vinglasen stänkte.

Och unga Bruden frågade den henne satt näst:
"Hören hvad jag eder mänd' fråga!
"Hvad är det för en Fru på golfvet går
"Och fäller så modiga tårar? —

Och svarade den som henne satt näst:
"Väl kan jag detta Er säga:
"Min syster det är som mist har sin mor,
"Deröfver så fäller hon tårar.

Och unga Bruden frågar Konungen så:
"Hören hvad jag Eder mänd' säga!
"Hvad är för små Herrar på golfvet gå;
"Min Faders vapen de bära?

"Jag det väl säga mände för Er
"Och sanning icke fördölja:
"Det är väl alla mina söner sju;
"Skön Anna hon är deras moder.

"Förbjude då Er den Allsmäktige Gud!

"Som tanken nu henne att svika;

"Skön Anna hon är min syster så kär,

"Som bortröfvad var af Österrike.

"Gullkronan utaf mitt hufvud nu tag

"Och röda gullbandet från bröstet!

"Och gifven det åt skön Anna igen;

"Skön Anna hon är nu min syster.

"J tagen gullbandet utaf min arm,

"Gullringarne af mina finger;

"Och låt mig få resa till min Moder hem,

"Att bära henne dessa tidender.

Och unga Bruden kastar en halfver gullring;

Skön Anna hon kastar den andra;

Och tvenne så kära systrar voro de,

Och ringarne de runno tillsammans.

"Nu låt mig resa till min Moder igen

"Att båda henne dessa tidender!

"Min moder har aldrig haft någon ro

"Allt sen hon skön Anna bortmiste.

Herr Peder han hade en Broder så bård,

En riker och väldiger Herre

Och honom så gaf han den unga brud i våld;

Skön Anna han sjelf ville äga.

*) Att visa huru förderfvad man oftast får traditionen kan denna strof anföras sådan den af allmogen i Uppland merendels sjunges: *Men först skall du gå i högga luften blå, De bästa kläder på dig att kläda.*

6.

Sorgens magt.

Sjunges ännu i skogstrakten af Vestergötland. Den af Professor Rahbek i Dannemark upptecknade Traditionen om Åke och Elsa har af denna mycken likhet, och är troligen deraf blott en nyare förändring.

Liten Kerstin och hennes Moder de lade gull i bår.

Hvem bryter löfven af liljeträd?

Liten Kerstin hon sörjer sin fästeman ur graf.

J fröjden eder alla dagar.

Han klappade på dörren med fingrarna små:

Hvem bryter löfven af liljeträd?

"Statt upp, Liten Kerstin, tag låsen ifrå!

"J fröjden eder alla dagar.

"Med ingen så hafver jag stämman satt;

Hvem bryter löfven af liljeträd?

"Och ingen så slapper jag in här om natt.

J fröjden eder alla dagar.

"Statt upp, Liten Kerstin, tag låsen ifrå!

Hvem bryter löfven af liljeträd?

"Jag är den ungersven du förr så hållit af.

J fröjden eder alla dagar.

Och Jungfrun hon mände så hastelig uppstå,
Hvem bryter löfven af liljetråd?
Så lätt tager hon den låsen ifrå.
J fröjden eder alla dagar.

Så satte hon honom på rödan guldskrin.
Hvem bryter löfven af liljetråd?
Och tvådde hans fötter i klaraste vin
J fröjden eder alla dagar.

Så lade de sig i sängen ner:
Hvem bryter löfven af liljetråd?
De talade så mycket, de sofvo inte mer.
J fröjden eder alla dagar.

Och Hanarna börja nu att gala:
Hvem bryter löfven af liljetråd?
De döde få ej längre hemma vara.
J fröjden eder alla dagar.

Och Jungfrun steg upp och tog på sig sina skor.
Hvem bryter löfven af liljetråd?
Så följde hon den ungersven öfver långan skog.
J fröjden eder alla dagar?

Och när som de kommo fram till kyrkogård,
Hvem bryter löfven af liljetråd?
Då började försvinna hans fagergula hår.
J fröjden eder alla dagar.

"Och se sköna Jungfru, hur månan upprann!
Hvem bryter löfven af liljetråd?
Så hastelig den ungersven från henne försvann
J fröjden eder alla dagar.

Då satte hon sig ned allt uppå hans graf,
Hvem bryter löfven af liljetråd?
Och här skall jag sitta tills Herren Gud mig tar.
J fröjden eder alla dagar.

Då hördes svara den ungersven:
Hvem bryter löfven af liljetråd?
"Och hör du Liten Kerstin gå hem igen!
J fröjden eder alla dagar.

"För hvar och en tår som du fäller på jord,
Hvem bryter löfven af liljetråd?
"Min kista hon blifver så full utaf blod.
J fröjden eder alla dagar.

Men hvar gång på jorden, du är i hjertat glad,
Hvem bryter löfven af liljetråd?
Min kista han blifver så full af rosors blad.
J fröjden eder alla dagar.

*) Bland flera upptecknade traditioner har blotten enda denna sista vers, hvilken, om han än i sednare tider tillkommit, dock tydligen tillhör den fullkomligare upplösningen af denna folk-sång.

Riddaren Tynne.

Få bland våra gamla Folksånger bära så tydliga spår af en hög ålderdom, som denna, både till Idé och utförande. Såsom Varianter anföras några ställen af ett tryckt Exemplar, som betydligast afviker från de i Vermland och Västergötland upptecknade Traditioner, att visa till huru liten fördel nästan alla våra från trycket utgifna Visor i sednare tider blifvit förändrade. Det blir vid denna, så väl som vid de fleste af våra Folksånger, svårt att bestämma, om de ursprungligen äro Svenska eller Norrska — Såsom Naturen tycks genom belägenhet, seder och National-karakter hafva förenat dessa Folk, har äfven af ålder deras Historia och Litteratur varit enahanda.

Och det var Ridder Tynne,

Han var en Riddare så tyster —

Hvart det bär till fot eller häst

Han är en Riddare så tröster.*)

I fören väl de Runor!**)

Och det var Ridder Tynne,

Han skulle skjuta Hjortar och Hinder,

Så fick han se Ulfva lilla, Dvergens dotter***)

Under grönskande Linder.

I fören väl de Runor!

Och

Och det var Ulfva, lilla Dvergens dotter,
Hon talade till sin Tärna:

"Du skall efter min Gullharpa gå,
"Riddar Tynne skall jag till mig vända,
J styren väl de Runor!

Det första slag hon på Gullharpan slog,
Så ljufligt det mände klinga,
De vilda djur i mark och skog,
De glömde hvart de ville springa.
J styren väl de Runor!

Det andra slag hon på Gullharpan slog,
Så ljufligt det mände klinga,
Den lilla grå Falk på qvisten satt
Han bredde ut sina vingar.
J styren väl de Runor!

Det tredje slag hon på Gullharpan slog,
Så ljufligt det mände klinga,
Den lilla fisk i floden gick,
Han glömde hvart han ville simma.
J styren väl de Runor!

Här blomstrade äng, här löfvades allt,
Det mände de Runeslag vålla:
Ridder Tynne sin häst med sporren högg;
Han kunde honom mera ej hålla.
J styren väl de Runor!

Och det var Ridder Tynne,
Han af sin häst sig svingar,
Så går han till Ulfva, lilla Dvergens Dotter,
Allt under grönskande Linde.
J styren väl de Runor!

"J sitten här min Jungfru skön!

"En Ros öfver alla Liljor:

"Eder ser aldrig en jordisk man,

"Som ej lyster Eder att gilja. 470

J styren väl de Runor!

"Tigen still, tigen still, Ridder Tynne!

"Med Edra älskogs värfver;

"Jag har mig trolofvat en Bergakung:

"En kung öfver alla Dvergar.

J styren väl de Runor!

"Min Fästeman sitter i berget inne

"Och spelar gulltaffel så gerna:

"Min Fader han ställer sina kämpar i ring

"Och kläder dem uti jern.

J styren väl de Runor!

"Min Moder hon sitter i berget inne

"Och lägger gull uti skrin;

"Jag smög mig ut en liten stund,

"Att slå på Gullharpan min.

J styren väl de Runor!

Och det var Ridder Tynne,

Klappa henne på rosende kind:

"Hvarför vill du mig ej bättre svara?

"Hjertans allrakärestan min!

J styren väl de Runor!

"Jag kan väl Eder ej bättre svara,

"Det månne jag sjelf ej vålla;

"Jag har mig trolofvat en Bergakung,

"Den lofven månne jag honom hålla.

J styren väl de Runor! —

Och det var Thora, lilla Dvergens fru
Hon ut genom Bergadörren såg;
Då fick hon se, hvar Ridder Tynne
Under gröna Linden han låg:
J styren väl de Runor!

Och det var Thora, lilla Dvergens fru,
Hon var både torr och vrång:
"Hvad hafver Du i lunden att göra?
"Så litet ligger deråt din gång.
J styren väl de Runor! —

"Fast bättre vore dig i berget vara
"Och lägga guld uti skrin,
"Än att du sitter i Rosendelund
"Och slår på Gullharpan din.
J styren väl de Runor!

"Och bättre voro dig i berget vara
"Och sömma din Brudskrud till ända,
"Än sitta under Lind och med Runeslag
"En Christen mans hjerta till dig vända.
J styren väl de Runor!

Och det var Ulfva, lilla Dvergens dotter,
Hon går sig åt berget in;
Och efter henne går Ridder Tynne,
Klädd i skarlakan och skinn.
J styren väl de Runor! —

Och det var Thora, lilla Dvergens fru,
Hon satte fram rödan gullstol;
Så satte hon Ridder Tynne i dvala,
Intill-dess att Hanen han gol.
J styren väl de Runor!

Och det var Thora, lilla Dvergens fru, *)
Hon tager fram de Runeböcker fem;
Så löser hon honom af Runorna ut,
Hennes Dotter honom bundit i dem. X
I styren väl de Runor!

"Och hören J, Ridder Tynne!
"Nu ären J från Runorna friad,
"Det vill jag eder i sanning säga:
"Min Dotter skall aldrig Eder vinna.
J styren väl de Runor!

"Och jag var född af Christet folk
"Och stulen i berget in;
"Min Syster bor på Iseland
"Och bär Gullkronan så fin.
J styren väl de Runor!

"Och der bär hon sin krona af guld
"Och dertill sitt Drottninga-namn;
"Hennes Dotter är henne stulen ifrån
"Derom går så vida en sägn.
J styren väl de Runor!

"Hennes dotter är henne stulen ifrån
"Och förder i Bernerland in,
"Der sitter nu den höfviska mö,
"Hon heter fröken Hermelin. ****)
J styren väl de Runor!

"Och aldrig får hon uti dansen gå,
"Utan henne följa sju qvinnor,
"Och aldrig får hon Gullharpan slå,
"Om Drottningen ej sjelf är derinne.
J styren väl de Runor!

"Den Konungen hafver en systerson,
"Han stundar till riket att komma;
"Den hafva de ämnat den höfviska mö,
"Men henne till liten en frömma.
I styren väl de Runor!

Och det vill jag göra af äran min,
"Och utaf min goda vilja:
"Dig vill jag gifva den höfviska mö
"Och henne ifrån honom skilja.
I styren väl de Runor!

Så gaf hon honom en klädning ny
Med guld och perlor besatt —
Hvarenda söm i klädningen var
Med ädla stenar belagd.
I styren väl de Runor!

Så gaf hon honom en häst så god
Och dertill en sadel ny:
"Och aldrig skall du vägen spörja;
"Din häst väl hittar till by.
I styren väl de Runor!

Och det var Ulfva, lilla Dvergens Dotter,
Hon ville honom vidare väl:
Så gaf hon honom en glafven ny
Och dertill så godt ett svärd.
I styren väl de Runor!

"Och aldrig skall Du strida en strid,
"Der du ej skall seger vinna!
"Och aldrig skall du segla en sjö,
"Der du ej skall stranden hinna!
I styren väl de Runor!

Och det var Thora, lilla Dvergens fru,
Hon, skänkte honom i ett glas vin.

"Riden fort, riden fort, Ridder Tynne! —

"Förr'n henkommer Herren min,
J styren väl de Runor!

Och det var Ridder Tynne,
Han rider under grönan lide,
Der möter honom de Bergkungar två,
Så sakta åt berget de skrida,
J styren väl de Runor!

"Väl mött! God dag, Ridder Tynne! —

"Din häst kan väl med dig gånga —

"Hvart gäller nu resan din?

"Medan du hafver vägen så lång.

J styren väl de Runor!

"Resa skall jag och gilja —

"Fästa skall jag mig en blomma —

"Fresta skall jag mitt goda svärd,

"Mig anten till skada eller fromma.

J styren väl de Runor!

"Rid i frid, rid i frid, Ridder Tynne!

"För oss skall du friden få njuta;

"De komma väl de kämpar, från Iseland,

"Som lysta med dig glafven att bryta.

J styren väl de Runor!

Och det var Ridder Tynne,
Han rider under grönan lide,
Der mötte honom sju Berniska kämpar,
De bådo honom hålla och bida.
J styren väl de Runor!

"Och antingen skola vi fäkta i dag
"Om silfret och guldet det röda,
"Eller skola vi fäkta i dag
"Om bådas vår Fästemo? —
J styren väl de Runor!

Och det var Konungens systerson,
Han var så hastig till mods:
"Och silfver och guld det hafver jag nog,
"Om Du mig vill derom tro.
J styren väl de Runor!

"Men har Du icke en Fästemo,
"Som heter fröken Hermelin?
"Om henne så skola vi fäkta i dag,
"Om hon skall bli min eller din.
J styren väl de Runor!

Det första dust de redo ihop:
De voro ett par kämpar så starka:
Han högg till konungens systerson,
Så att hufvudet föll uti mark.
J styren väl de Runor!

Tillbaka redo de kämpar sex
Och klädde sig uti skinn
Så gånga de sig uti högan lofts sal,
För gamla konungen in.
J styren väl de Runor!

Och det var gamla konungen†),
Han slet sina gråa hår:
"J skolen hämna min systersons död;
"Jag bjuder Eder Sabel och Märd††)!
J styren väl de Runor!

Tilbaka redo de kämpar sex
De tänkte sig vinna den pris;
Men de blefvo halta och lemmalösa;
Af skadan blifver man vis.
J styren väl de Runor!

Och han slog vargar och björnar
Allt för den höga lofts spång,
Så tager han ut den höfviska mö,
Som länge hade setat i tvång.
J styren väl de Runor!

Och nu har fröken Hermelin
Sluppit all sin harm;
Nu sofver hon sött så mången sömn
På Ridder Tynnes arm.
J styren väl de Runor!

Nu har Ridder Tynne
Sluppit all sorg och qvida;
Nu sofver han sött så mången sömn
Bredvid fröken Hermelins sida.
J styren väl de Runor!

Mest tackar han Ulfva, lilla Dvergens Dotter,
Som honom med Runor hade bundit;
Ty hade han inte i berget kommit,
Den fröken hade han inte vunnit.
J styren väl de Runor! —

*) *Tröster* är ett gammalt ord, som i vårt nyare språk ej blifvit ersatt med ett motsvarande: det betyder *lugn i förtröstan på sin kraft*. Det är förmodligen för detta gamla ord eller för att få bättre rimslut, som denna vers så blifvit i det tryckta Exemplaret förändrad:

*Det var Riddaren Tynne,
Sin gläfsen mot bröstet, han kryster;
Och anten han till fot eller häst,
Var den Riddaren sedig och tyster.
Styrer väl de Runor!*

**) Ordet *Runor*, som i omkvädet förekommer, betyder här intet annat än Sångers. Så benämna Finnarna ännu de visor, som de efter en gifven Melodi improvisera vid åtskilliga tillfällen. Runorna synas af de gamla Sagorna hafva varit indelta i tvenne slag: *Mårunor* och *Trollrunor*, eller besvärjingsqväden: dessa sednare åter indeltes i tvenne slag: *skaderunor* och *hjelprunor*; hvardera bestående af fem, enligt Verelii anmärkningar till *Hervara-Sagan*. Detta är nödigt att känna för att förstå denna gamla Folkvisa.

Att omtalas i Saga och *Runor* var ett mål för de gamla kämpars ärelystnad och en högt skattad belöning för forntideus högre dygd; derför slutas så många af Visorna med den uppmuntran till Sångaren, att väl utföra deras Runor, eller att, värdigt hjeltarnes ära, besjunga deras bedrifter.

**) Den tryckta visan har här: *Ulle wille wargens dotter*, ett tydeligt misstag af likheten i ljudet: ty man ser af det följande, att hon var en Dvergakungs dotter.

***) Det är egentligen här, som de tryckta Exemplaren afvika; der omtalas hvarken Bernerland eller fröken Hermelin — Dvergens fru säger der:

*Jag hafver en syster på Iseland,
Så väner och skön som en blomma:
En kämpe så modig, som J, väl kan
Genom svärdet henne bekomma.
Styren väl de Runor!*

*Aldrig får hon ut i dansen gå,
Utan henne följa sju qvinnor;
Aldrig får hon på gullharpan slå,
Om ej kungen sjelf är derinne.
Styren väl de Runor!*

†) Här afviker åter den tryckta visan betydligt:

*"Det var Nulkas, den gamle Kung,
Han tog sig i skägget det hvita;
"Och hvem som kan fälla den kämpe så ung,
"Gullsabel och hjälm shall han slita.
Styrer väl de Runor!*

*De fäktade intill qvällen blå,
J tänken den äran att vinna,
Men somliga miste sitt unga lif
Och somliga blefvo stenblinda.
Styrer väl De Runor!*

Men detta anförda kan vara nog, att se huru sträfvandet att få rimslut förstört våra äldre Traditioner.

††) *Sabel* (sobel) och *mård* skattades högt och omtalas ofta i våra gamla sånger såsom Kungliga skänker och belöningar för utmärakta bedrifter.

Pröfningen.

Efter traditioner, upptecknade i Vestergötland. En dylik Folkvisa finnes införd bland P. Syvs Samlingar, hvar ifrån sjunde strofen, som nu saknas i våra traditioner, är lånad.

Jungfrun hon gick till sjöstrand,

Glöm aldrig bort mej! —

Der mötte henne en ung Adelsman.

Medan Linden gror ute på fager Ö.

Han kasta de Gullbanden i hennes knä:

Glöm aldrig bort mej! —

"Och mig, sköna Jungfru! trolofven härmed.

Medan linden gror ute på fager Ö.

"Och hvad skall min Fostermor säga?

"Glöm aldrig bort mej!

"När hon ser mig de Gullbanden bära.

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

Säg, att du var vid sjöstrand,

Glöm aldrig bort mej! —

Och hittat de Gullband i hvitan sand.

Medan Linden gror ute på fager Ö.

"Och hvad skall jag min Fostermor säga?

"Glöm aldrig bort mej! —

"När hon ser mig bleka kinderna bära.

"Medan Linden gror ute på fager Ö

Säg, att du varit vid Östansjö,

Glöm aldrig bort mej! —

Der fick du spörja häd' Far och Mor död.

Medan Linden gror ute på fager Ö.

Och vill du då ej trolofva mig;

Glöm aldrig bort mej!

Kom sätt dig ned och tala med mig!

Medan Linden gror ute på fager Ö.

"Och jag blef född innan Hanen gol;

"Glöm aldrig bort mej! —

"Min moder vardt död innan upprunnen sol,

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

"De satte min Moder i svartan mull;

"Glöm aldrig bort mej! —

"Då ringde de för min fader huld.

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

"De satte min Fader i svartan jord;

"Glöm aldrig bort mej! —

"Då ringde de för min broder så god.

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

"De satte min Broder i svartan mull,

"Glöm aldrig bort mej! —

"Då ringde de för min syster huld.

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

"Nu voro de alla döde,

"Glöm aldrig bort mej! —

"Som mig skulle kläda och föda.

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

"Så när som min yngsta Broder;

"Glöm aldrig bort mej! —

"Han var mig för Fader och Moder.

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

"Han satte mig till en Fostermoder huld,

"Glöm aldrig bort mej! —

"Hon lärde mig sy och sänka med guld.

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

"Hon lärde mig sticka, hon lärde mig sy;

"Glöm aldrig bort mej! —

"Men aldrig att föra squaler i by.

"Medan Linden gror ute på fager Ö.

"Hon lärde mig duka de högas bord;

Glöm aldrig bort mej! —

"Men aldrig att tro hvart fagert ord.

Medan Linden gror ute på fager Ö.

Haf tack min syster för sådana ord;

Glöm aldrig bort mej! —

Du är min syster och jag är din bror.

Medan Linden gror ute på fager Ö.

Och hade du trott på mina ord,

Glöm aldrig bort mej! —

Mitt svärd hade slagit dig neder till jord.

Medan Linden gror ute på fager Ö.

Jag tjänar uti Konungens gård;

Glöm aldrig bort mej! —

Den yppersta Riddaren skall du få.

Medan Linden gror ute på fager Ö.

Efter en annan Tradition.

Jungfrun gick sig åt lunden,
I rosenskog —
Hon skulle tvätta tvinne.*)
Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

Hon såg den sol upprinna,
I rosenskog —
Hon såg de riddare glimma.
Här sjunger en Näktergal för vår jungfru.

"Och jungfru skön, trolofva nu mig!
"I rosenskog —
"Rödaste guld det gifver jag Dig.
Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

Hvad skall jag min Fostermor svara?
I rosenskog —
När hon ser mig det röda guld hafva.
Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

"Säg, att Du var vid sjöstrand
"I rosenskog —
"Och guldet såg på hvitan sand.
Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

"Och Jungfru skön, trolofva nu mig!
"I rosenskog —
"Sabel och Mård det gifver jag dig.
Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

Hvad skall jag min Fostermor svara?

I rosenkog —

När hon ser mig de gråskinn bära.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

"Och säg, du hade en Frände,

"I rosenkog —

"Som dig de gråskinnen sände.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

"Och Jungfru skön, trolofva nu mig!

"I rosenkog —

"Bleka kinder gifver jag dig.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

Hvad skall jag min Fostermor svara?

I rosenkog —

När hon ser mig blek kind vara.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

"Och säg, att du var söder under ö

"I rosenkog —

"Och spörde fader och moder död.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

Och jag blef född när Hanen gol,

I rosenkog —

Min Moder dog innan upprunnen sol.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

Vi voro inte mer än syskon tu;

I rosenkog —

Så förde de oss af landet ut.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

Så förde de mig till en Fostermoder huld;

I rosenkog —

Hon lärde mig sy och virka guld.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

Hon lärde mig brygga och baka:

I rosenkog —

Det röda guldet att maka.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

"Så aldrig det jag trodde:

"I rosenkog —

"Och jag är nu din Broder.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

"Jag tjänar uti Konungens gård:

I rosenkog —

"Den yppersta riddaren skall du få.

Här sjunger en Näktergal för vår Jungfru.

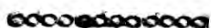

*) *Tvinne* är ett provins-ord och betyder garn.

9.

Herr Peder och liten Kerstin.

Efter en tradition, sänd från Norrland och jemförd med några gamla tryckta exemplar i landsorterna. Denna Folk-visa sjunges öfver allt med nästan oförändrad melodi, och är ännu en af vår allmoges mest älskade Sönger.

Herr Peder och liten Kerstin de suto öfver bord,
Den älskog vilje vi begynna —
De talte så många skämtsamma ord.
Allrakärasten min! jag kan Eder aldrig förglömma.

Herr Peder han talar till liten Kerstin så:
Den älskog vilje vi begynna —
Mitt bröllop det skall om söndag stå.
Allrakärasten min! jag kan eder aldrig förglömma.

Skall edert bröllop om söndag stå,
Den älskog vilje vi begynna —
Då skall jag vara när och se deruppå,
Allrakärasten min! jag kan eder aldrig förglömma.

Mitt bröllop skall stånda så högt upp i land,
Den älskog vilje vi begynna —
Att aldrig någon Jungfru dit komma kan,
Allrakärasten min! jag kan eder aldrig förglömma.

Skall edert bröllopp stå så långt upp i land,

Den älskog etc.

Blifver jag buden, jag slipper väl fram.

Allrakärasten min etc.

Herr Peder öfver breda bord språng,

Den älskog etc.

De röda guld-sporrar på golfvet sång,

Allrakärasten min etc.

Herr Peder ut genom dörren språng,

Den älskog etc.

Han slog igen dörren så låset sång,

Allrakärasten min etc.

Herr Peder han gånger i apalgård,

Den älskog etc.

Der lägger han sadelen på gångaren grå,

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin ut genom dörren steg,

Den älskog etc.

Liten Kerstin honom med ögonen neg,

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin vrider sina händer i blod

Den älskog etc.

Ack stackar den Jungfru, som skalkar tror,

Allrakärasten min etc.

Herr Peder han låter sitt bröllop tillreda,

Den älskog etc.

Liten Kerstin låter sig bröllopskläder skära.

Allrakärasten min etc.

Hennes kjortel var af gyllenduk fin,

Den älskog etc.

Tröjan var af skarlakan grönn,

Allrakärasten min etc.

Hennes förkläde var af perlor och gull,

Den älskog etc.

Armarne voro med diamanter full,

Allrakärasten min etc.

Herr Peder låter sitt bröllop gå fort,

Den älskog etc.

Liten Kerstin låter sin gångare kringsko,

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin hon rider på snöhvitan sand,

Den älskog etc.

Hennes häst han löper på rödan gullsko.

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin rider till bröllopgård,

Den älskog etc.

En liten små dräng utför henne står.

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin binder sin häst vid apalgård,

Den älskog etc.

Hon borstar och krusar sitt fagergula hår.

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin hon går sig i herr Peders gård,

Den älskog etc.

Hennes ögon fälla mång sorgfull tår.

Allrakärasten min etc.

"Du lilla små dräng gack i brudehuset in!

Den älskog etc.

"Säg! här håller en jungfru fager och fin!

Allrakärasten min etc.

Håller der en jungfru fager och fin,

Den älskog etc.

Du låt henne komma i brudhuset in!

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin in genom dörren steg,

Den älskog etc.

Herr Peder henne med ögonen neg.

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin gångar i brudhuset in,

Den älskog etc.

Det rann en ros på begge hennes kind.

Allrakärasten min etc.

"J varen välkommen, liten Kerstin till mig!

Den älskog etc.

"Här hafver jag blandat mjöd och vin;

Allrakärasten min etc.

Ej lyster mig mjöd, ej lyster mig vin;

Den älskog etc.

Får jag ej sitta hos unga bruden din.

Allrakärasten min etc.

"Inte får du sitta hos unga bruden min,

Den älskog etc.

"Gack på golfvet, bär henne mjöd och vin!

Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin mände på golfvet gå,

Den älskog etc.

Hennes ögon fälla mång sorgelig tår,

Allrakärasten min etc.

Unga bruden talte till småsvennen så:

Den älskog etc.

"Hvad är för en jungfru, på golfvet går?

Allrakärasten min etc.

"Herr Peder han hade en frilla så rik,

Den älskog etc.

"Hon är visst kommen till brudhuset hit,

Allrakärasten min etc.

"Hon hafver mer guld på sin kjortelfäll,

Den älskog etc.

"Än herr Peder hafver i allt sitt våld,

Allrakärasten min etc.

"Hon hafver mer guld på sina fingrar små,

Den älskog etc.

"Än herr Peder på sina gullstolar två,

Allrakärasten min etc.

De drucko i dagar, de drucko i två;

Den älskog etc.

Inte ville bruden åt sängen gå,

Allrakärasten min etc.

Den tredje dag åt qvällen led,

Den älskog etc.

Då begynte bruden åt sängen se,

Allrakärasten min etc.

De ledde den bruden till brudehus,
Den älskog etc.
Liten Kerstin bär för henne fackla och ljus,
Allrakärasten min etc.

Och bruden satte sig på en stol,
Den älskog etc.
Liten Kerstin drar af henne strumpor och skor,
Allrakärasten min etc.

De lade bruden i brudesäng,
Den älskog etc.
Liten Kerstin täcker öfver begge dem,
Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin ut genom dörren steg:
Den älskog etc.
"Jag tror det fullvisst, jag kommer här ej mer,
"Allrakärasten min etc.

Liten Kerstin hon gångar sig i apalgård,
Den älskog etc.
Der hänger hon sig med sitt fagergula hår,
Allrakärasten min etc.

Brådt kom bud för herr Peder in,
Den älskog etc.
Liten Kerstin hänger i apalgård,
Allrakärasten min etc.

Herr Peder han ut genom dörren språng,
Den älskog etc.
Han slog den igen så att låsen säng,
Allrakärasten min etc.

Herr Peder han gångar i apalgård,

Den älskog etc.

Der löser han bennes fagergula hår,

Allrakärasten min etc.

Och tårarne runno från kinderna ner.

Den älskog etc.

"Ack medan du här lefde jag höll dig så kär,

Allrakärasten min etc.

Han lät grafva en graf både djup och bred,

Den älskog etc.

"Här skola vi begge läggas ned;

Allrakärasten min etc.

Han lät grafva en graf både bred och lång,

Den älskog etc.

Och här skall vara vår spatsersgång,

Allrakärasten min etc.

Herr Peder satte svärdet emot en sten,

Den älskog etc.

Så udden lopp hans hjerta till men,

Allrakärasten min etc.

Herr Peder satte svärdet emot en rot,

Den älskog etc.

Så udden lopp hans hjerta emot,

Allrakärasten min etc.

Den andra dagen när dager var ljus,

Den älskog etc.

Så lågo tre lik i herr Peders hus;

Allrakärasten min etc.

Det första var herr Peder, den andra var hans mö,
Den älskog vilje vi berömma,
Den tredje unga bruden af sorg blef hon död.
Allrakärasten min! jag kan eder aldrig förglömma.

Följande tvenne strofer, som vid tryckningen tillkommit, förekomma aldrig i de gamlas sång och tillhöra ej traditionen.

*Han måste också bida den stora nöd,
Den älskog vilje vi begynna —
Att hon af sorgen ligger styf och död.
Allrakärasten min! jag kan eder aldrig förglömma.*

*Denna visan är både diktad och gjord,
Den älskog vilje vi begynna —
Och himlen bevare uppå denna jord,
Allrakärasten min! jag kan eder aldrig förglömma.*

Hertig Silfverdal.

~~~~~

Af denna Romanz med sin gamla melodi har man blott kunnat få en enda uppteckning, från Upland. — Sångerskan börjar med denna inledande berättelse: "Tvenne kämpar hade trolofvat sina barn vid två års ålder. När Hertig Silfverdals Fader låg på sin dödsbädd, gaf han sin son ett halft gullband, med den underrättelsen, att andra hälften deraf bars af hans tillkommande Brud: Han sökte henne länge förgäfves och då en dag hans hofmän med otålighet påskyndade hans giftermål, beslöt han, att som en annan *Hervor* gå till sin faders grafhög och besvärja honom att gifva den önskade upplysningen: Sängen följer:

~~~~~

"Och kära mina Hofmän! J stillen edert lag;
"Tills jag får gå till kyrkan och väcka upp min Far;
"Min sorg faller vida! —

Och Silfverdal han klappar uppå den mörka graf:
Och derur så fiok han utaf sin Fader svar:
Min sorg faller vida! —

"Hvem är som mig väcker, allt under tungan jord?
"Att jag ej får hvila med fred och med ro.
Min sorg faller vida! —

Jag vill Er ej väcka — ej Er oroa må;
Blott att jag får veta hvar brud jag skall få?
Min sorg faller vida! —

"En Konungadotter, henne skall du få;

"Men henne skall du söka i tvenne år.

"Min sorg faller vida! —

"Med dig skall du föra det röda gullband

"Och det skall du gifva prinsessan i hand.

"Min sorg faller vida! —

Och Silfverdal sadlade sin gängare grå;

Så rider han sig strax bort af sin gård.

Min sorg faller vida! —

Och när som de åren framlidit båda tu

Så mötte han en gång de Wallgossar sju.

Min sorg faller vida! —

"Och hören J Wallgossar! hvad jag Er spörja må:

"Hvad är det för ett land jag kommen är uppå?

"Min sorg faller vida! —

Det är väl intet land, det är en stor ö,

Der unga hertig Silfverdal skall få sin Fästemö.

Min sorg faller vida! —

Herr Silfverdal tar gullringar utaf sin hand,

Och dem vill han gifva de Wallgossar i hand.

Min sorg faller vida! —

"Behållen de gullringar, de pryda eder hand;

"Väl visa vi Er vägen utan gull i hand.

"Min sorg faller vida! —

När jag blir Kung och Herre allt uppå denna ö;

Så skolen J blifva mina riddare skön.

Min sorg faller vida! —

"Vi äro ej Wallgossar fast Eder tyckes så;

"Vi äro små Guds Englar under himmelen blå.

Min sorg faller vida! —

Herr Silfverdal han rider uppå Konungens gård,

Och Konungens dotter för honom ute står.

Min sorg faller vida! —

"Och hören min Jungfru! hvad jag Er säga må:

"Och viljen I blifva min äkta Gemål?

Min sorg faller vida! —

"Och inte jag det vill, och inte jag det får;

"Min fader mig bortlofvat när jag var tu år;

Min sorg faller vida! —

Herr Silfverdal tog fram det röda gullband,

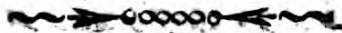
Så gifver han det prinsessan i hand.

Min sorg faller vida! —

Prinsessan tog bandet af Silfverdals hand:

"Härefter vi knyta ett bättre kärleksband." —

Min sorg faller vida! —

Grefvens döttrar vid Elfvabo-lid.

Efter flere jemförda uppteckningar och tryckta Exemplar. Bland de många förändringar, som af denna gamla Folkvisa förekomma, äro de följande allmänna: *Det bodde en Grefve på Södervallahed* — och — *Det bodde en Bonde på Östervallahed*. — Den här anförda Traditionen från Westergötland, är troligen den äldsta.

Det bodde en Grefve vid Elfvabo-lid,
Han hade tre Döttrar och rara voro de,
Med den äran —

Den Första var så dägelig, den Andra var så grann,
Den Tredje had' förlofvat att aldrig taga man.
Med den äran —

Det spordes öfver vatten, det spordes öfver land,
Det spordes till Necken i Elfvabostrand.
Med den äran —

Och Necken han simmar sig till sjö-hvitan strand,
Der kläder han sig till en vacker Herreman.
Med den äran —

Den Herren kom farande till Östervalla gård,
Och ute stod Jungfrun och kammade gult hår.
Med den äran —

"Och ständar sköna fröken här och kammar sitt hår?

"Mig lyster att sjelf sätta gullkronan på.

Med den äran —

Och fröken hon gånger sig i Stensalen in:

"Christ gifve! den Herren han måtte blifva min!

Med den äran —

Och Necken han gånger sig i Stensalen in,

Han önskar i sitt hjerta den Jungfrun vara sin.

Med den äran —

Och lyster sköna fröken till kyrkan fara;

Men sjelf så ville jag kusken vara.

Med den äran —

Han körde öfver vatten, han körde öfver spång,

Han körde den Jungfrun för den sista gång.

Med den äran —

"Och kära min Herre! J kören ej så fast;

"Mina tömmar äro af silke, de äro ej af bast.

Med den äran —

Han körde öfver berg, öfver dalar och land,

Han körde så långt uti Elfvabo-strand.

Med den äran —

"Och kära min Herre! J fören mig till land,

"Och Eder vill jag gifva mitt rödaste gullband.

Med den äran —

Ditt röda gullband jag passar inte på;

Och aldrig skall Du ur vagnen min gå.

Med den äran —

"Och kära min Herre! I hjälpen mig på ö,
"Och Eder vill jag gifva min Gullkrona röd.
Med den äran —

Din Gullkrona röd jag passar inte på;
Och aldrig skall du på den gröna jord gå.
Med den äran —

"Och hemma gråter Fader och hemma gråter Mor,
"Och hemma gråta Systrar och så min lilla Bror.
Med den äran —

Hemma må de gråta och gråta hvem som vill;
Men nu så ar Du inne, nu hör Du Necken till.
Med den äran —

Hemma låt dem gråta och gråta hvad de må;
Men aldrig skall du mera det gröna landet nå.
Med den äran —

Herr Hollkin och liten Kerstin.

Af denna Folkvisa, som ännu skall sjungas bland all-
mogen i Westergötland och Bohuslän, har man blott
kunnat erhålla en enda uppteckning.

Och drottningen ville sina tärnor lära,
Villa rosor mig lofva! —
Allt huru de skulle förvara sin ära.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

"Herr Hollkin han hafver lockat mig i år;
"Villa rosor mig lofva! —
"Att jag skulle honom gifva min tro.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Och hafver Herr Hollkin lockat dig i år,
Villa rosor mig lofva! —
Så skall du mer aldrig bo uti min gård.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Ack! om jag hade mig en fulltrogen vän;
Villa rosor mig lofva! —
Som budena bure till Herr Hollkin i qväll.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Och svarade falska tärnan i kjortelen blå:
Villa rosor mig lofva! —
"Och vill ingen annan så skall jag väl gå.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Och svarade falska tärnan i kjortelen hvit;
Villa rosor mig lofva! —
"Och vill ingen annan så vill jag gå dit.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Den tredje hon var så snar till att svara;
Villa rosor mig lofva! —
"Och vill ingen ann' skall jag budena bära:
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Och när hon kom till Herr Hollkins gård,
Villa rosor mig lofva! —
Ute för henne Herr Hollkin han står.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

"Liten Kerstin hon hafver mig till eder sändt:
Villa rosor mig lofva! —
"Hon bad ni skulle rida till henne i qväll.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

"Hon hafver Eder födt en dotter så stor;
Villa rosor mig lofva! —
Hon är långt svartare än svartaste jord.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

"Och vara så svart hon vara vill;
Villa rosor mig lofva! —
"Ju mera röda guld det jag henne gifva vill:
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Och skänk henne dessa vinflaskor in!
Villa rosor mig lofva! —
"Och bed henne dricka alla sorger ur sitt sinn:
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

"Bed henne bära ut de bolstrarne blå;
Villa rosor mig lofva —
"Hon må välan ligga på dunbolstrar små.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

"Bed henne släcka ut de talgeljus;
Villa rosor mig lofva —
"Hon må välan bränna de hvitaste vaxljus.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton,

"Bed henne hvarken sörja eller qvida;
Villa rosor mig lofva —
"I morgon så vill jag till henne rida.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Falska tärnan hon gånger till sjöa strand;
Villa rosor mig lofva —
Der drack hon ur vinet, tömde vatten igen.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.]

Herr Hollkin han skänkte dessa vattufaskor in,
Villa rosor mig lofva —
Han bad ni skulle dricka alla sorger i ert sinn. !
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Han bad ni skulle bära ut de bolstrarne blå;
Villa rosor mig lofva —
Ni har väl tid att ligga på stickor och på strå. !
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Han bad ni skulle släcka ut de talgeljus;
Villa rosor mig lofva —
Ni må välan ligga i mörkaste hus.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Han bad ni skulle båd' sörja och qvida;
Villa rosor mig lofva —
Ty aldrig skall han mer till eder rida/
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

"Ack! om jag hade en silfbeskodd knif,
Villa rosor mig lofva —
"Så skulle jag sjelf förkorta mitt lif.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Och nog kan du få en sölfbekodd *) knif
Villa rosor mig lofva —
Men inte vill jag vara saker i ditt lif.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Liten Kerstin klappar barnet på hvitan kind:
Villa rosor mig lofva —
I natt mister du kär moderen din.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Herr Holkin han var ej långt derifrån,
Villa rosor mig lofva —
Han hörde väl efter hur' talet skulle gå.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Liten Kerstin hon sig åt väggen vändt.
Villa rosor mig lofva —
Herr Holkin han stod i dörren på glänt.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Och liten Kerstin! vänd dig ej bort ifrån mig!
Villa rosor mig lofva —
Jag har väl inte ämnat att svika dig.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

Falska tärnan skall sättas lefvande i jord,
Villa rosor mig lofva —
Som velat förråda så menlöst blod.
Med de andra, de sofva, der leker han en afton.

*) *Sölfbebodd*, som i de gamla visor förekommer, är troligen ett gammalt ord, och torde rättast utbytas mot *silfbeskodd*.

13.

Herr Magnus.

Från Södra Vestergötland och Dalsland.

Herr Magnus han sadla sin gångare grå;

Under lidan —

Så rider han sig till liten Kerstins gård;

Så väl trodde han henne bida.

Och när som han kom till liten Kerstins gård,

Under lidan —

Ute för honom liten Kerstin hon står;

Så väl trodde han henne bida.

"Välkommen! Välkommen! Magnus min!

"Under lidan —

"Jag hafver Dig bryggat både mjöd och vin.

"Så väl trodde han henne bida —

"Du hafver nu friat till mig i femton år;
"Under lidan —
"Men aldrig har jag kammat ditt fagergula hår.
"Så väl trodde han henne bida.

Och Magnus han lade sig i liten Kerstins knä;
Under lidan —
Der somna han en sömn och den var inte söt.
Så väl trodde han henne bida.

Liten Kerstin drar upp sin silfbeskodda knif
Under lidan —
Den stack hon tre gånger genom Magnuses lif.
Så väl trodde han henne bida.

"Och aldrig jag trodde din falskhet så stor;
Under lidan —
"Men nu har jag sannat min kära moders ord.
Så väl trodde han henne bida.

Och Magnus steg upp på sin gångare röd.
Under lidan —
Så red han långt fortare än fågeln han flög.
Så väl trodde han henne bida.

Och när som han kom till sin faders gård,
Under lidan —
Ute för honom hans moder hon står,
Så väl trodde han henne bida.

"Och Magnus! Magnus kär sonen min!
Under lidan —
'Hvad våller, bloden rinner så ur barmen din?
Så väl trodde han henne bida.

"Min häst hafver varit mig så till men,
Under lidan —

"Han hafver mig stött mot en apela-gren,
Så väl trodde han henne bida.

"Det har väl inte vart någon apel-gren
Under lidan —

"Det har väl varit liten Kerstins silfbeskodda knif.
Så väl trodde han henne bida.

"Och kära du min Broder! släpp min häst i äng;
Under lidan —

"Och kära du min Syster! du bädda upp min säng.
Så väl trodde han henne bida.

"Och kära min Moder! J varen mig näst;
Under lidan —

"Och kära min Fader! J hämta mig prest.
Så väl trodde han henne bida.

Men innan som budet till Presten hann fram,
Under lidan —

Herr Magnuses timglas så saktelig utrann.
Så väl trodde han henne bida.

Herr Peder och Malfred.

Traditionen från Västergötland.

Det bodde en fru alt söder under ö,
Hon hade en dotter som kallades Malfred.
Den sjön *) , han gror aldrig.

Till henne så friade mång fager ungersven,
Till henne så friad' Herr Peder i Engeland.
Den sjön han gror aldrig.

Tillhopa lefde de uti elfva år,
Och elfva små barn hade de tillhopa då.
Den sjön han gror aldrig.

"Och kära Herr Peder! blif hemma i år;
"Jag lærer väl nu med det tolfte barnet gå.
Den sjön han gror aldrig.

"Det var mig spådt allt medan jag var mö,
"Att jag med det tolfte barnet skulle dö.
Den sjön han gror aldrig.

Och den som dig hafver spått, du skall dö,
Han skall mig brinna allt söder under ö.
Den sjön han gror aldrig.

När som då Herr Peder kom midt uppå sund,
Så fick han då höra de klockorna i lund.
Den sjön han gror aldrig.

"Och kära min Styrman! du styra i land,
"Dig vill jag gifva mitt röda gullband.
Den sjön han gror aldrig.

Det är så svårt till att styra i land,
Det blåser starkt väder uppå vår strand.
Den sjön han gror aldrig.

Och när som han kom på sin svärfaders gård,
Der ute för honom hans svärfader står.
Den sjön han gror aldrig.

"God fred, god dag, kära svärfader min!
"Huru står det till med Malfred min?
Den sjön han gror aldrig.

Det står så till med Malfred som det kan,
Hon spinner guldtråd och slår i guldband,
Den sjön han gror aldrig.

Herr Peder han sig uppå stentrappan går
Och ute för honom hans svärmoder står.
Den sjön han gror aldrig.

"God fred, god dag, kära svärmoder min!
"Hur står det till med er Malfred min?
Den sjön han gror aldrig.

Gud han väl vet huru Malfred hon mår;
Hon är redan döder och lagder på bår.
Den sjön han gror aldrig.

Herr Peder han faller strax neder till jord,
Der låg han i tre timmar och talte aldrig ord.
Den sjön han gror aldrig.

Herr Peder han går sig i stenstugan in
Och elfva små barn fällde tårar på kind,
Den sjön han gror aldrig.

"Småbarnen mina! J gråten ej så!
"J skolen ej någon styfmoder få,
Den sjön han gror aldrig.

Herr Peder läste upp båd kistor och skrin,
Det röda guldet gaf han små barnen sin.
Den sjön han gror aldrig.

Herr Peder han satte sitt fäste mot sin fot
Och udden den lopp hans hjerta emot.
Den sjön han gror aldrig.

Och innan det var dager och dager var ljus,
Så var det tre lik i Herr Peders hus.
Den sjön han gror aldrig.

Det första var Herr Peder, det andra var hans mö b)
Det tredje äldsta dottern i sorgen blef hon död.
Den sjön han gror aldrig.

a) I omqvädet sjunger allmogen alltid: *den sjöden gror
aldrig.*

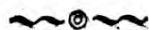
b) Freja kallas i Eddan *Oders Mö*, fastän hon hade
döttrarne *Hnoss* och *Gersemi*.

Den Bortsålda.

Denna till ämne och versslag bland alla Svenska folkvisor ensam i sitt slag, är upptecknad med sin melodi från stränderna af Vettern och Norra skogsbygden af Vestergötland. Den enda uppteckning man kunnat få af melodien upptages, men är mindre tillförlitlig.

Min fader och min moder de hafva lidit nöd,
Då sålde de mig för en liten beta bröd,
Allt intill det hedniska landet att förödas.

Och krigsman han kastar sina åror till att ro:
Skön jungfru lilla vrider sina händer uti blod.
Och trösta den som skall komma till det hedniska
landet att förödas.

Och kära min krigsman, ni vänten liten stund!
"Jag ser väl hvar min fader kommer ifrån rosen-
delund:

"Han håller mig så kär

"Han tager sina oxar och löser mig dermed;

"Så slipper jag att komma till det hedniska landet
att förödas.

Och inte har jag mer än de oxarna två:
Den ena skall jag nyttja, den andra låta stå.
Du slipper ej att komma till det hedniska landet
att förödas.

Och krigsman han kasta sina åror till att ro.
Skön jungfru lilla vrider sina händer uti blod.
Trösta den som skall komma till det hedniska landet
att förödas.

"Och kära min krigsman ni vänten liten stund!
"Jag ser väl hvar min moder kommer ifrån rosen-
delund.
"Hon håller mig så kär,
"Hon tager sina gullskrin och löser mig dermed;
"Så slipper jag att komma till det hedniska landet
att förödas.

Och inte har jag mer än de gullskrinen två;
Det ena skall jag nyttja, det andra låta stå.
Du får väl lof att komma till det hedniska landet
att förödas.

Och krigsman han kasta sina åror till att ro.
Skön jungfru lilla vrider sina händer uti blod.
Gud trösta den som skall komma till det hedniska
landet att förödas.

"Och kära min krigsman ni vänten liten stund!
"Jag ser väl hvar min syster kommer ifrån rosen-
delund:
"Hon håller mig så kär,
"Hon tager sina gullkronor och löser mig dermed;
"Så slipper jag att komma till det hedniska landet
att förödas.

Och inte har jag mer än de gullkronor två:
Den ena skall jag nyttja, den andra låta stå.
Du slipper ej att komma till det hedniska landet att
förödas.

Och krigsman han kasta sina åror att ro;
Skön jungfru lilla vrider sina händer uti blod:
Och stackar den, som skall komma till det hedniska landet att förödas.

"Och kära min krigsman, ni vänten liten stund!
"Jag ser väl hvar min broder kommer ifrån rosendelund.
"Han tager sina fålar och löser mig dermed;
"Så slipper jag att komma till det hedniska landet att förödas.

Och inte har jag mer än de fålarna två:
Den ena skall jag nyttja, den andra stilla stå.
Du slipper ej att komma till det hedniska landet att förödas.

Och krigsman han kasta sina åror till att ro.
Skön jungfru lilla vrider sina händer uti blod:
"Ack! stackars den som skall komma till det hedniska landet att förödas.

"Och kära min krigsman, ni vänten liten stund.
"Jag ser väl hvar min fästman kommer ifrån rosendelund.
"Han tager sina guldringar och löser mig dermed,
"Så slipper jag att komma till det hedniska landet att förödas.

"Och kära min fästman, ni hållen mig så kär;
"Ni tagen edra guldringar och lösen mig dermed;
"Så slipper jag att komma till det hedniska landet att förödas.

Och inte har jag mer än guldringar tolf.
Med sex skall jag lösa dig; de andra skall du få,
Så slipper du att komma till det hedniska landet
att förödas.

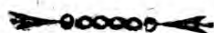

16.

Herren Båld.

Denna tradition, ett bidrag till upplysning af fornä-
dens begrepp om Trollväsendet, är med sin gamla melodi
upptecknad i Upland.

Herren Båld han sadlar sin gångare grå;
Kunde man sig rättelig betänka! —
Så rider han sig på sin moders gård;
Herren Båld träder viller öfver stigen.

Varen välkommen, herren Båld! till mig;
Kunde man sig rättelig betänka! —
Jag hafver så mycket att tala med dig.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Så är det väl sant som dig varit spådt:
Kunde man sig rättelig betänka! —
"Herren Båld han hafver sig en Trollkona fått.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

Och kära min moder, ni talen inte så!
Kunde man sig rättelig betänka! —
Gud nåde! den lögnen kommer uppå.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Jo jag såg henne uppå heden i går,
Kunde man sig rättelig betänka! —
"Ibland alla andra Trollpackor små.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Och björnen den så red hon uppå,
Kunde man sig rättelig betänka! —
"Och ulfven den hade hon till sadel derpå.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Och ormen den hade hon till piska;
Kunde man sig rättelig betänka! —
"Jag sjelf der varit och vistats.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

Herren Båld han svänger sin gångare grå,
Kunde man sig rättelig betänka! —
Så vred han rider från sin moders gård.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

Herren Båld rider hem allt uppå sin gård.
Kunde man sig rättelig betänka! —
Liten Kerstin hon ute för honom står.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

Var välkommen hem, herren Båld! till mig;
Kunde man sig rättelig betänka! —
Jag harver så länge väntat på dig.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Det är inte åt, du gläds öfver mig!

Kunde man sig rättelig betänka! —

"Då jag är så litet gläder åt dig.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

Han tog liten Kerstin vid gullgulan lock;

Kunde man sig rättelig betänka! —

Han slog henne ner, han ryckte henne opp.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Herren Båld, låt mig litet få lefva;

Kunde man sig rättelig betänka! —

"Jag mitt testamente får skrifva!

Herren Båld träder viller öfver stigen.

Liten Kerstin hon gånger i kammaren in,

Kunde man sig rättelig betänka! —

Herren Båld går efter med sju falska sinn'.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

Herren Båld han slog den dörren i lås,

Kunde man sig rättelig betänka! —

Der var ingen inne förutan de två!

Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Min fader gifver jag min gångare grå:

Kunde man sig rättelig betänka! —

"Och den skall han rida i sorgstället på.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Min moder gifver jag min silkesyddä särk;

Kunde man sig rättelig betänka! —

"Hon för mig har lidit båd' smärta och värk.

Herren Båld träder viller öfver stige.

"Min bror gifver jag min gullkrona röd;

Kunde man sig rättelig betänka!

"Jag vet han frågar ock efter min död.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Och till mina kära systrar små,

Kunde man sig rättelig betänka!

"Så gifver jag mina gullskrin två.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

Herr Båld drog ut sitt förgyllda svärd,

Kunde man sig rättelig betänka!

Dermed hugger han liten Kerstin till jord.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

Herren Båld han talte till tjenaren så:

Kunde man sig rättelig betänka! —

"Och hvad skall jag nu taga för råd?

Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Min herre låter sadla sin höga häst,

Kunde man sig rättelig betänka! —

"Så rider han dit, som skogen skyler mest.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

Herren Båld låter sadla sin gångare grå,

Kunde man sig rättelig betänka! —

Så rider han sig på sin svärmoders gård.

Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Välkommen hem, Herren Båld, till mig:

Kunde man sig rättelig betänka! —

"Och huru mår nu liten Kerstin din?

Herren Båld träder viller öfver stigen.

Liten Kerstin hon mår som allrabäst;
Kunde man sig rättelig betänka! —
Jag menar hon lefver i himmelen visst.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

"Så mycket ser jag på ditt blodiga svärd,
Kunde man sig rättelig betänka! —
"Du slagit har liten Kerstin ibjel.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

Liten Kerstin de lad' på förgyldan en bår;
Kunde man sig rättelig betänka. —
Herren Båld de lade bojor uppå.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

Liten Kerstin de lade i svartan mull;
Kunde man sig rättelig betänka! —
Herren Båld de satte på stegel och hjul.
Herren Båld träder viller öfver stigen.

17.

Den underbara Harpan.

Denna Folkvisa är upptecknad i Vestergötland och förekommer i flere landsorter under åtskilliga förändringar. Den har äfven blifvit öfversänd på Färöiska af Herr Amanuensen Rask i Köpenhamn, som under sitt vistande på Färöarne hört den sjungas bland Öboerne: en öfversättning deraf skall tillika med originalet såsom variant nedanföre anföras.

Det bodde en Bonde vid sjöstrand,

Ungt är mitt lif *) —

Och tvenne döttrar hade han.

Väller mig den tunga.

Den äldsta var svart som den svarta jord

Ungt är mitt lif. —

Den yngsta var hvit som den klara Sol.

Väller mig den tunga.

Och syster talte till syster så:

Ungt är mitt lif. —

Kom, skola vi ned till sjöstrand gå!

Väller mig den tunga.

"Och tvättar du dig än natt och dag,

Ungt är mitt lif. —

"Slätt aldrig du blir så hvit som jag.

Väller mig den tunga.

Och som de nu stodo på sjöstrand,

Ungt är mitt lif. —

Så stötte den äldsta sin syster af sand.

Väller mig den tunga.

"Och kära min syster! du hjälp mig i land.

Ungt är mitt lif. —

"Och dig vill jag gifva mitt röda gullband.

"Väller mig den tunga.

Ditt röda gullband får jag väl ändå;

Ungt är mitt lif. —

Men aldrig skall du på Guds gröna jord gå;

Väller mig den tunga.

"Och kära min syster! du hjälp mig i land,

"Ungt är mitt lif. —

"Och dig vill jag gifva min gullkrona grann.

Väller mig den tunga.

Din röda gullkrona får jag väl ändå;

Ungt är mitt lif. —

Men aldrig skall du på Guds gröna jord gå.

Väller mig den tunga.

"Och kära min syster! du hjälp mig i land,

"Ungt är mitt lif. —

"Och dig vill jag gifva min fästeman:

"Väller mig den tunga.

Din fästeman får jag väl ändå;

"Ungt är mitt lif. —

Men aldrig skall du på Guds gröna jord gå,

"Väller mig den tunga.

"Helsa då hem till min fader god:

"Ungt är mitt lif. —

"Jag dricker mitt bröllop i klaran flod:

"Väller mig den tunga.

"Och helsa hem till min moder:

"Ungt är mitt lif. —

"Jag dricker mitt bröllop i floden:

"Väller mig den tunga.

"Och helsa hem till min fästeman:

"Ungt är mitt lif. —

"Min brudsäng jag äddar på hvitan sand,

"Väller mig den tunga.

Det bodde en spelman vid den strand,

"Ungt är mitt lif. —

Han såg ut på sjön, hvar liket det samna.

"Väller mig den tunga.

På stranden skön jungfrun upp han tar,
Ungt är mitt lif. —
Och gör utaf henne en harpa så rar.
Väller mig den tunga.

Han tog den jungfruns snöhvita bröst,
Ungt är mitt lif. —
Den harpa månd klinga med ljuflig röst.
Väller mig den tunga.

Så tog han den jungfruns fingrar små,
Ungt är mitt lif. —
Och gjorde i harpan skrufvar derå.
Väller mig den tunga.

Han tog den jungfruns gullgula hår,
Ungt är mitt lif. —
Och gjorde harposträngar derå.
Väller mig den tunga.

Så förde han harpan till brudens gård.
Ungt är mitt lif. —
Der brölloppet ständar med lust och med ståt.
Väller mig den tunga.

Det första slag han på harpan slog,
Ungt är mitt lif.
Den bruden hon satt uti brudstol och log.
Väller mig den tunga.

Det andra slag som på harpan rann:

Ungt är mitt lif. —

Så klädde de af den bruden så grann.

Väller mig den tunga.

Och tredje slag han på harpan slog:

Ungt är mitt lif. —

Den bruden hon låg uti brudsängen död.

Väller mig den tunga.

*) *Omqvädet i denna visa är underkastadt många förändringar. Mest sjunges: Tungt är mitt lif och Håll dig vid den unga.*

Folkvisa, uppteeknad af Herr Rask på Färöarne.

Rujma,

Komu tveâr Bilar rujandi vi Geâr,
(Stevi:) *biur tiur renna*

Bènu tiil tèa sum ingri vèar.

(Stevi:) *Runarmenn veri vi tajri Junfru*
Biur tiur renna

teákji so varlia mènùt tajm Runarmerr.

Teâ ingra tajr tiillbènu

Biâr tiur renna

(Tea) *eldra tair forsmaddu*

Runarmenn veri vi etc.

Tan ingra kundi à spinna Lujn,

tan eldra kundi à vogta Svujn.

Tan ingra kundi à spinna Gudl,

tan eldri kundi ikkji à tèa à Udl.

Sistir téalar tiil Sistir gèu;

"föran oos uj Séavar Flèu!" —

"Kveât skulja viit uj Séavar flèu gjera

"viit héava ikkji Silkji á bera?" —

Viit tvavun oos so kvujtar,

viit eru tveâr Sistrar lujkar. —

Um tú tveâr tee adlan Deâ,

tu verur aj kvujtar' enn Gud tea geáv. —

Um tú tvaär tee kvujt sum Fann,

tu fart aj muju Festarmann.

Öfversättning från Färöiskan:

Visa.

Kommo två friare ridande till gård,
(Omqväde) *) *Begge de skynda —*
Friade till den som yngre var;
(Omqv.) *Runarmän **)* äro vi för den Jungfrun:
Begge de skynda.
Tagen varligen emot de Runarmän!

Den yngre de friade till,
Begge de skynda —
Den äldre de försmådde
Runarmän äro vi etc.

Den yngre hon kunde spinna lin;
Den äldre hon kunde vakta svin.
Den yngre hon kunde spinna gull;
Den äldre hon kunde ej spinna ull.

Syster talar till Syster'n god:
'Begifvom oss till Sjöaflod.

'Hvad skola vi till Sjöaflod göra?
Vi hafva icke silke att bära.

'Vi skola två oss så hvita;
'Vi äro två systrar lika.

'Om du tvådde dig dagen all,
'Du blef ej hvitare än Gud dig gaf.

'Om du tvår dig hvit som snö,
'Du icke får min fästeman.

Tan ingra setur see up aa Staju
tan eldra rendi hēana út uj Strejm.

Tan ingra rattir up ljéusan hand:
Kjera Sijtir hjaelp aa land!

Ee hjaelpi teâr aj aa land, um sinn:
firr in tu jaettur mear Biil tujn. —

Gjarna gievi oe teâr alt ee aar
aa Bilinum heâvi ee ajukji Raa.

Giarna jaetti ee teâr beâi
Biil o Bruarkleâi. —

Teâ kom Vindur eâv Sunnan,
lujkji sleû tiil grunnar.

Tea kom Vindur aa bilgjan blaa
Lujkji mundi tiil landar slaa.

Teá kom Vindur eâv Estan
Lujkji sleû tiil nestar.

Teâ komu tvajr Pujlagrujmar (*nīan vidt*)
funnu aa kvear Lujkji laa.

Tajr teúku hennara armar
gjördu tajr up tiil harpar,

Téuku henna gula haar
gjördu up tiil Strajngjir (aa).

Förun oos uj nasta buj
sum vear vitun bridlup uj!

Settu tajr see aa hurar-gaatt
tajr hojrdu so miklan harpuslatt.

Sveárai Straengurin fisti:
Brurin veâr muju Sistir!

Den yngre sätter sig på en sten;
Den äldre stötte henne uti ström.

Den yngre räcker upp ljusan hand;
"Kära syster, hjälp på land!

"Jag hjälper dig ej på land någonsin,
"Förrän du lofvar mig friarn din.

"Gerna gifver jag dig allt, jag äger;
"För friaren har jag inte råd.

"Gerna lofvar jag bedja (*för dig*)
"Friare och Brudeskrud.

Då kom vinden från Sunnan,
Liket slog emot grunden.

Då kom vinden på böljan blå;
Liket mände mot landet slå,

Då kom vinden från Östan
Liket slog mot båtens hörn.

Då kommo två Pelegrimer (*Vida ifrån*)
Funno på hvar liket låg.

De togo hennes armar,
Satte dem upp till en Harpa:

De togo hennes gula hår
Gjorde dem till strängar derpå.

"Begifvom oss till nästa by,
"Som vi veta bröllop uti.

Satte de sig i dörra-vrå †)
De hörde så många harposlag.

Talade strängen den första:
"Bruden var min syster.

Svêarai Straengurin annar:
Brurin veâr mujn bêani!

Svearai Straengurin triä:
Brugomuin veâr mujn biil,

Brurin rodnar sum ajt bleü
Harpan gjeer oos mikji euljeü

Brurin rodnar sum ajn drojri
Harpuna listir oos uj ä hoira!

Vesti ee teâ lujkti teâr idla,
aj skuldi ee harpuna stidla:

Svêarai Straengurin fjeuri;
Brurin flejt uj bleüi.

Tajr slêuu sujna harpu eav mayni
Brurin sprack eäv harmi.

Talade strängen den andra:

"Bruden var min bane.

Talade strängen den tredje:

"Brudgummen var min fästeman.

Bruden rodnade som en glöd:

"Harpan ger oss mycket oljud.

Bruden rodnar som en blod:

"Harpan lyster oss ej höra på!

"Visste jag det likade dig illa,

"Ej skulle jag Harpan stilla.

Talade strängen fjerde;

Bruden flydde till sängs.

De slog sin Harpa med magt;

Bruden sprack af sorg.

*) *Stevi* omqväde, kallas ännu af allmogen för *ordstäf*.

**) *Runarmen*, Spåmän, Vise, Skalder; betyder här troligen *Talemän* eller som det i vissa landsorter kallas *Bönemän*. Af ordet *Runa*, hemlighet, tal.

†) *Hurar-gaatt*; Isl, *Húrdar-gát*, den vinkel, som blifver bakom en öppnad dörr; kallas ännu i Jemtland *Dörr-gåt*.

Jungfru - Köp.

En tradition från Vestergötland.

Och jungfrun hon gick för sin moder att stå;
Så gröna va' de löfven. —

"Får jag en stund åt lunden gå?

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och väl kan du åt lunden få gå;

Så gröna va' de löfven. —

Men gack ej den väg åt sjöastrand går!

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Men jungfrun ej lyder sin moders råd;

Så gröna va' de löfven. —

Hon gick den väg, som åt sjöastrand låg.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

"Och hör du Krämar'! hvad jag spörja må:

Så gröna va' de löfven. —

"Hvad har du att sälja allt uti din båt?

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och jag har silke och sötaste mjöd;

Så gröna va' de löfven. —

Och det plär vara godt jungfru-köp.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

"Och hör du Köpman! hvad jag säga må:

Så gröna va' de löfven. —

"Hur skall jag komma uti din båt?

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Du stig på stickor — du stig på strå!

Så gröna va' de löfven. —

Så kan du komma uti min båt.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Du stig på stickor — du stig på sten!

Så gröna va' de löfven. —

Så väter du ej dina snöhvita ben.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och jungfrun drack mjöd och såg på kram,

Så gröna va' de löfven. —

Till dess att hon somna i Krämarens famn.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och jungfrun hon somna i Krämarens famn;

Så gröna va' de löfven. —

Hon vakna ej förr än i främmande land.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

"Värst gör mig om mina barn de små:

Så gröna va' de löfven. —

"Jag slog igen dörren och gick derifrån.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och nog ser jag på min jungfru god,

Så gröna va' de löfven. —

Att aldrig hon sutit gift i bo.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och nog ser jag på skön jungfruns bröst,

Så gröna va' de löfven. —

Att aldrig hon stillat barnatörst.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och inte ska du komma till din moders by;

Så gröna va' de löfven. —

Förr'n du har en dotter som silke kan sy.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och inte skall du komma till din faders land;

Så gröna va' de löfven. —

Förr'n du har en son som segla dig kan.

Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Och jungfrun hon går på Krämarens torg,

Så gröna va' de löfven. —

Hon sliter grönt silke och glömmer bort sorg.

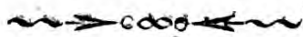
Svika vill hon vännen sin;

Krämaren lyster hon följa hem.

Hertig Fröjdenborg och Fröken Adelin.

Sjunges i åtskilliga Landsorter under förändrade Melodier, af hvilka de tvenne allmännaste blott upptagas: en ifrån Södra och en ifrån Norra Sverige. Denna Folksång är från Trycket ofta utgifven, under namn af Kärleksvisa.

Fröken Adelin hon gångar sig i rosende gård,

För allt hvad som kärt är i världen —

Att hämta de rosor, både hvita och blå.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Hon plockade rosor, både hvita och blå,

För allt hvad som kärt är i världen —

Att binda Hertig Fröjdenborg en krans derutaf.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Hertig Fröjdenborg sig ut genom fönstret såg,

För allt hvad som kärt är i världen —

Der fick han se hvar Fröken Adelin hon går.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Hertig Fröjdenborg han tager sin hatt under arm.

För allt hvad som kärt är i världen —

Så gångar han sig för Fröken Adelin fram.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Han klappar Fröken Adelin på rosende kind:

För allt hvad som kärt är i världen —

Ack! gifve du vore allrakärasten min!

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Och kära Hertig Fröjdenborg! Ni talen inte så;

För allt hvad som kärt är i världen —

Jag fruktar min fader detta höra må.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Och höra det hvem som höra det vill;

"För allt hvad som kärt är i världen —

"Jag bjuder inte annat än med äran dertill.

"Mig tyckes det är tungt till att lefva.

De falska Tärnor gingo för Konungen in:

För allt hvad som kärt är i världen —

"Hertig Fröjdenborg lockar unga dotteren din.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Och lockar Hertig Fröjdenborg unga dotteren min;

"För allt hvad som kärt är i världen —

"Så skall jag sätta honom i mörka tornet in.

"Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Och Konungen han talte till småsvenner två:

För allt hvad som kärt är i världen —

"J läggen Hertig Fröjdenborg bojorna uppå?

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Och Konungen han talte till tjenaren sin

För allt hvad som kärt är i världen —

"Ni sätten Hertig Fröjdenborg i mörka tornet in!

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Fröken Adelin hon gångar sig åt rosende gård,
För allt hvad som kärt är i världen. —
Att hämta de rosor både hvita och blå.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Hon hämta de rosor både hvita och blå,
För allt hvad som kärt är i världen. —
Att göra hertig Fröjdenborg en krans derutaf.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Konungen sig ut genom fönstret såg,
För allt hvad som kärt är i världen. —
Der fick han se hvar fröken Adelin hon går.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Konungen han talte till tjenaren sin:
För allt hvad som kärt är i världen. —
"Ni bedjen fröken Adelin komma till mig in.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Tjenaren han talte till fröken Adelin så:
För allt hvad som kärt är i världen. —
"Behagar fröken Adelin för konungen ingå?
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Och huru skall jag för min fader ingå?
För allt hvad som kärt är i världen. —
Han har ej velat se mig på femton år.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Fröken Adelin sig in genom dörren steg,
För allt hvad som kärt är i världen. —
Hennes fader henne med vreda ögon nega).
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Och konungen han talte till Adelin så:

För allt hvad som kärt är i världen. —

”Hvad gjorde du i Rosendelund uti går?

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Jag hämtade rosor både hvita och blå,

För allt hvad som kärt är i världen. —

Att göra hertig Fröjdenborg en krans derutaf.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Och konungen talte till Adelin så:

För allt hvad som kärt är i världen. —

”Har du inte glömt hertig Fröjdenborg ändå?

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Om jag än lefde uti hundra år;

För allt hvad som kärt är i världen. —

Hertig Fröjdenborg aldrig utur mitt sinne går.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

”Har du inte glömt bort hertig Fröjdenborg ännu,

För allt hvad som kärt är i världen. —

”Så skall jag på er kärlek väl göra ett slut.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Och konungen han talte till små svenner två:

För allt hvad som kärt är i världen. —

”J tagen hertig Fröjdenborg ur tornet det blå.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

De togo hertig Fröjdenborg ur tornet det blå;

För allt hvad som kärt är i världen. —

Hans hår det var grått och hans skägg likaså.

Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Här hafver jag sutit uti femton år,
För allt hvad som kärt är i verlden.
"Mig tyckes det har varit uti dagarne få;
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Om jag än i dag skulle mista mitt lif,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
"Jag vet jag det mister för ädelt ett vif.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

De bundo hertig Fröjdenborg under ett träd,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
De slagtrade honom som bönder slagta få.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

De falska ternor de stego dernäst,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
De togo hertig Fröjdenborgs hjerta så färskt.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

De togo hertig Fröjdenborgs hjerta så färskt,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
Och lagade åt fröken en så kostelig rätt.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

När rätten var lagad och färdiger gjord,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
De buro honom in på fröken Adelins bord.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Hvad är detta för en kostelig rätt?
"För allt hvad som kärt är i verlden.
"Mig tyckes mitt hjerta det blir så förskräckt.
"Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Det är hertig Fröjdenborgs hjerta så färskt.
För allt hvad som kärt är i verlden. —
Tillagad åt fröken en så kostelig rätt:
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Är det hertig Fröjdenborgs hjerta så färskt;
För allt hvad som kärt är i verlden. —
"Så skall det nu blifva min sista rätt;
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Fröken Adelin hon satt med ett högt bedröfvadt
mod,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
Hon tänkte hvad plåga hertig Fröjdenborg utstod.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"J gifven mig in de vinglasen två,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
"Deruti vill jag dricka hertig Fröjdenborgs skål;
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"J gifven mig in ett glas med mjöd,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
"Deri skall jag dricka mig sjelfvan till död.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Den förste drick hon af mjödglaset drack,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
Hennes ögon de runno, hennes hjerta det sprack c).
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Brått kom bud för konungen in,
För allt hvad som kärt är i verlden.
Fröken Adelin sitter död i kammaren sin.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Konungen sig ut genom dörren sprang,
För allt hvad som kärt är i världen. —
Han slog igen dörren så låsen han sang.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Ack! Herre Gud nåda mig arma man!
För allt hvad som kärt är i världen. —
"Som hafver förrådt mitt endaste barn;
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Hade jag trott deras kärlek så stark;
För allt hvad som kärt är i världen. —
"Han skulle inte dödt för hundratusen mark.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

"Hade jag vest deras trohet så huld,
För allt hvad som kärt är i världen. —
"Han skulle inte dödt för hundra tunnor guld.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

De lade de två liken allt uppå en bår,
För allt hvad som kärt är i världen. —
Och fruar och jungfrur de krusa' deras hår.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

De lade de två liken allt uti en graf,
För allt det som kärt är i världen. —
Der sofva de sött till domedag.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Det växte en Lind uppå begge deras graf,
För allt hvad som kärt är i världen. —
Hon ständar der grön till domedag.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.

Den linden hon växte öfver kyrkokam,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
Det ena bladet tager det andra uti famn.
Mig tyckes det är tungt till att lefva d).

a) *neg*: är ett gammalt, ofta i visorna förekommande ord, som betyder: *se skarpt på*, *fixera*.

b) Alla traditioner af denna vers synas vara tagne ur de tryckta exemplaren, och alltid sjunges äfven nedanstående strof, ehuru han troligen är nyare än de öfriga och öfverflödig; dock anföres han här, i händelse att någon kännare saknade den!

*De lade hertig Fröjdenborg uppå en disk,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
De ristade honom som Bönder rista fisk.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.*

c) Ordet *brast* vore utan tvifvel här den rättaste läsning, men som man har på ett dylikt ställe blott funnit i en enda tradition af *den Bergtagna*. *Sprack* har troligen tillkommit för rimslutets skull i sednare tider; de gamle sökte blott likljudande slutord (*assonanser*).

d) I de tryckta exemplaren har, efter vanligheten såsom *sens moral*, en slutvers blifvit tillagd som ej tillhör traditionen:

*Nu är denna visan sjungen till slut,
För allt hvad som kärt är i verlden. —
Christ gifve ingen måtte det i verlden stå ut.
Mig tyckes det är tungt till att lefva.*

20.

Konungabarnen.

Denna sköna Folksång, en erinring om *Hero* och *Leanders* rörande historia, sjunges i flera landsorter och är med sin melodi efter traditioner upptecknad. Oaktadt några spår af sednare tider, syuas de dock hafva mera qvar af forntidens enfald och renhet än något af de äldsta tryckta exemplaren. Att gifva tillfälle till en jämförelse, skall ett af dessa, såsom en förändring, för sin ålders skull nedanföre anföras

~~~~~
Det voro två ädla konungabarn,
De lofva hvarannan sin tro:
De lofva hvarannan på slottet,
Ja uppå högan loftsbro.

"Och huru skall jag komma
"I afton i buren till dig?
"Det falla så strida strömmar
"Allt mellan dig och mig.

Och väl så kan du komma
I afton i buren till mig;
Jag tänder upp ljus i lyktan
Och hänger i liljegren.

Der stod en falsker menniska
Och lydde på deras råd:
"Det kärleksband skall jag åtskilja
"Den stund jag lefva må!

Det var den ädla konungason;
Han går sig till sjöastrand;
Der såg han ljuset i lyktan,
I liljegrenen brann.

Det var den falska menniska,
Hon gick till söjastrand,
Hon släckte ut ljuset i lyktan,
I liljegrenen brann.

Han samm så långt allt under ö.
Han samm så långa led,
Der han intet land kunde finna,
Allt uti den salta flod.

Skam få du falska menniska!
Gud låte dig få laster och mehn,
Som släckte ut ljuset i lyktan,
Som hängde i liljegren!

Och in kom då en liten småsven,
Väl förde han sina ord:
"Jag såg ett ädelt konungabarn
"Nedsjunka i böljan blå.

Der suto då de sköna jungfrur
Allt under skarlakan fin;
Förutan det ädla konungabarn,
Hon fällde tårar på kind.

"Och allrakäraste moder!
"Hör hvad jag bedja må:
"Får jag lof gå att spatsera
"Uti vår örtagård?

Väl får du gå att spatsera
Uti vår örtagård;
Men väck upp din yngsta syster,
Och bed henne med dig gå!

"Min syster hon är så liten och ung,
"Och kan så litet förstå:
"Hon rycker upp rosor med rötter,
"Som ibland liljorna stå.

Det var det ädla kungabarn,
Hon gick för sin fader att stå:
"Får jag lof gå att spatsera
"Uti vår örtagård?

Väl får du lof att spatsera
Uti vår örtagård;
Men väck upp din yngsta broder
Och bed honom med dig gå!

"Min broder han är så liten och ung,
"Han vet af ingen skam:
"Han rycker upp rosor med rötter
"Och stoppar dem uti sin barm.

Det var det ädla konungabarn,
Hon går sig till sjöstrand:
Der såg hon sin faders fiskare,
Som fiskade invid land.

"Och hören ni min faders fiskare!
"Ni är så frusen och våt,
"Har ni sett något konungabarn
"Här uti böljorna blå?

Och fiskat ha vi i allan natt
Vid stranden med vår båt;
Vi funno den ädla konungason
Allt uti böljorna blå.

Fastbundna voro hans strumpeband,
Fast bättre hans sölfspända skor.
Och intet vissare vi sågo,
Än liket åt oss log.

Hon tog gullkedjan utaf sin hals,
Gullringarne af sin hand;
Och gaf sin faders fiskare,
Som uppå det liket fann.

"Och helsa min fader och moder!
"Och bed dem ej hafva harm;
"Jag sänker mig ned i hafsens grund.
"Och hafvèr min käraste i famn.

Efter en gammal Folkvisa, tryckt 1686, meddelad ur
Herr Professor Zetterströms Samlingar.

*Det voro två ädla konungabarn.
De lofvade hvarannan sin tro,
Kärlek och en god vilja
Dem båda tillsamman drog.*

*Hören J, min sköna Jungfru!
Huru skall jag komma till eder?
Här faller så strider en strömer
Allt både emellan eder och mig.*

"J kläden af eder kläder

"J simmen med eder hand.

"Jag tänder upp ljus i lyktan,

"Der j kommen i land.

Der stod en ond menniska,

Som lydde på deras tal:

"Den vänskap skall jag skilja åt,

"Den stund jag lefva må.

Och skam få den menniska!

Herre Gud, gif henne skam!

Hon stäckte ut ljusen utur lyktan,

Som konungasonen eftersamm.

Inkom då en liten hofdräng,

Han stadnade vid bredan bord,

Han hade en snäll tunga,

Och väl förde han sin ord:

"J sitten både fruer och mör!

"J sömmen som J förmån

"Jag såg ett ädelt konungabarn

"Att sjunka i böljan blå.

Alltså suto de sköna jungfrur,

Allt under skarlakan fin;

Förutan den ädla konungadotter,

Hon fällde tårar af kind.

"O min alltrakäraste moder!

"Hören j hvad jag säger eder:

"Är mig lof gå i örtagård,

"Der de små rosor stå?

Dig är lof gå i örtagård,
Allt der de små örter stå;
Du väck upp din yngsta syster,
Hon skall väl med dig gå.

"O min allrakäraste moder!
"Hören j hvad jag spør eder till:
"Är mig lof gå uppå sjöastrand,
"Och hellst på hvitan sand?

Dig är lof gå till den hvita sjö,
Och hellst uppå hvitan sand;
Du väck upp din yngste broder,
Han skall väl med dig gå.

"Min broder är så liten,
"Han kan sig intet förstå;
"Han kan ock icke åtskilja
"De rosor, som ibland ogräset stå.

Den jungfrun går sörjandes
Allt till den sjöastrand;
Der fann hon en fiskare,
Han fiskade utmed land.

"Hören j min käre fiskare!
"Allt hvad jag spør er till:
"Sågen j något konungabarn,
"Att sjunka i böljan ned?

Fiskat hafver jag i allan natt
Vid landet med min båt;
Jag fann en ädelig konungason,
Han hade varit eder till mått.

Hennes hjerta blef af sorger fullt,
Med veklagan och jämmer stor,
Och sade: "Är min käraste död,
"Så vill jag ej lefva en stund.

Hon tog gullkedjan af sin hals
Och gullringar af sina finger,
Dem gaf hon den fiskare
Och tog liket i sin famn.

"O fiskare, säg min moder god natt!
"Min fader och mine bröder,
"Dertill och mina systrar små;
"Jag ser dem aldrig mera.

"Helsa dem alla med ett ord,
"Och bed dem ej hafva harm,
"Jag sänker mig i hafsens grund,
"Och hafver min käraste i famn!

"Far nu väl du sköna verld!
"Nu måste jag skiljas ifrån dig,
"Och blifva hos min hjertelig kär,
"Han är allrakärast mig.

Ack hvad jämmer och stor sorg
Blef då i konungens land!
Tårar fälldes i hvarje vrå.
Så ingen det utsäga kan.

Ty konungens dotter var då död
Och drunknad i böljan blå,
Dertill också en konungason,
Som var båd skön och from,

*Men Gud han straffade den också,
Som orsak var dertill;
Så gör han ock i denna dag,
Den god kärlek skilja vill.*

21.

Herr Olof.

Upptecknad efter traditioner i Uppland.

Herr Olof han sadlar sin gångare grå,
Så rider han sig till Hafsfruens gård.
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

Herr Olof han red, men gullsadelen flöt,
Herr Olof han sjunker till Hafsfruens sköt.
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

Och när som han kom på Hafsfruens gård,
Der ute mot honom Hafsfruen står.
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

"Välkommen! Välkommen! ung Olof till mig —
"I femton år hafver jag väntat på Dig.
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

"Men hvar är Du född, och hvar är Du buren?
"Och hvar hafver Du dina hofkläder skuren?
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

På Kejsarens gård är jag födder och buren,
Och der hafver jag mina hofkläder skuren.
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

Och der hafver jag min Fader och Mor,
Och der har jag Syster och der har jag Bror.
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

Och der har jag åkrar och der har jag äng,
Och der står uppbäddad min Bruaresäng. *? Brud-*
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

Och der hafver jag min Fästemö tro,
Med henne mig lyster att lefva och dö.
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

"Och hör Ridder Olof! Kom följ nu med mig,
"Drick ur min Sölfkanna det klaraste vin.
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

"Hvar är Du nu född? och hvar är Du buren? —
"Och hvar har Du nu dina hofkläder skuren? —
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

Jo, här är jag född och här är jag buren!
Och här hafver jag mina hofkläder skuren!
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

"Hvar har Du nu Fader? och hvar har Du Mor?
"Och hvar har Du Syster, och hvar har Du Bror?
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

Jo, här har jag Fader, och här har jag Mor!
Och här har jag Syster, och här har jag Bror!
Men Linden gror väl! — Men Linden gror väl! —

"Hvar har Du nu åkrar? och hvar har Du äng?—
"Och hvar står nu bäddad din Brudesäng? —
Den Linden gror väl! — Den Linden gror väl! —

"Och hvar har Du nu Din fästemo tro,
"Med den Du vill lefva, med den Du vill dö?
Den Linden gror väl! — Den Linden gror väl! —

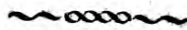
Här har jag min åker, här har jag min äng!
Här hafver jag bäddad min brudesäng! —
Den Linden gror väl! — Den Linden gror väl! —

Och här hafver jag min fästemo tro,
Med Dig vill jag lefva, med Dig vill jag dö! —
Den Linden gror väl! — Den Linden gror väl! —

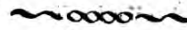

22.

Herr Tideman och lilla Rosa.

Traditionen, med sin melodie, upptecknad i Uppland.

Rosa lilla talte till sin Broder så:

Under Lidan —

"Hvad sporde du för nytt uppå tinget i går?
Så sent om en aftons tider.

"Ej annat börde jag uppå tinget i går;

Under lidan —

"Men Tideman är döder och lagd uppå bår.
Så sent om en aftons tider.

Rosa

Rosa lilla föll så blek ned till jord,

Under lidan —

Hon talte på så länge icke ett ord.

Så sent om en aftons tider.

Och kära min syster! sörj icke så hårdt;

Under lidan —

Han än ej är död, och ligger ej på bår,

Så sent om en aftons tider.

"Vore mig till heder och icke till men;

"Under lidan —

"Jag skulle strax resa till min sjuka Ungersven,-

"Så sent om en aftons tider.

Dig vore det heder och icke till skam,

Under lidan —

Att Du vill resa till din sjuka Fästeman.

Så sent om en aftons tider.

Rosa lilla sadlade gångaren grå;

Under lidan —

Så rider hon sig till Herr Tidemans gård,

Så sent om en aftons tider.

Rosa lilla rider på Herr Tidemans gård;

Under lidan —

Herr Tidemans Moder i fönstret hon står.

Så sent om en aftons tider.

"Här håller en Jungfru allt uppå vår gård,

"Under lidan —

"Och fagrare Jungfru jag aldrig såg.

"Så sent om en aftons tider.

"Hennes häst han ständar på röda gullsker,

"Under lidan —

"Den Jungfrun hon lyser som guld emot sol

"Så sent om en aftons tider.

Och det är lilla Rosa min hjerteliga kär:

Under lidan —

Och kära min Moder undfägnen henne väl!

Så sent om en aftons tider.

"Och inte vill jag undfägna henne väl;

"Under lidan —

"Undfägna henne Den som håller henne kär!

"Så sent om en aftons tider.

Rosa lilla in genom dörren steg,

Under lidan —

Herr Tideman henne med ögonen neg.

Så sent om en aftons tider.

Herr Tideman han klappar på bolstrarne blå:

Under lidan —

"Behagar Rosa lilla att hvila här uppå.

Så sent om en aftons tider.

"Inte är jag trötter och inte är jag mod;

"Under lidan —

"Men liten stunds hvila vore väl god.

"Så sent om en aftons tider.

Herr Tideman talte till tjenaren så:

Under lidan —

"Du bär mig hitin mina gullskrin två.

Så sent om en aftons tider.

Herr Tideman tar upp gullkronan så röd;
Under lidan —
”Och den skall du bära allt efter min död.
Så sent om en aftons tider.

Herr Tideman tar upp gullringarna fem,
Under lidan —
Demanter de lyste så klart uti dem.
Så sent om en aftons tider.

Herr Tideman tar upp gullbältet så bredt;
Under lidan —
Då vardt Herr Tidemans moder så vred.
Så sent om en aftons tider.

Herr Tideman, Tideman! gif inte så;
Under lidan —
Du tänk äfven på dina Syskon de små!
Så sent om en aftons tider.

”Mina Syskon de hafva båd’ Fader och Mor,
”Under lidan —
”Men Rosa lilla ingen, som tröstar sig ett ord.
”Så sent om en aftons tider.

”Mina Syskon de hafva båd’ åker och äng,
”Under lidan —
”Men Rosa lilla sörjer hvar qväll hon går i säng.
”Så sent om en aftons tider.

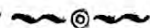
Så tog han lilla Rosa uti sin famn,
Under lidan —
Och så gaf Herr Tideman strax upp sin and.
Så sent om en aftons tider.

De lyfte lilla Rosa på gångaren grå,
Under lidan —
Så rider hon sig öfver tolfmila skog.
Så sent om en aftons tider.

Det ringde för Herr Tideman i östra kyrkogård;
Under lidan —
Det ringde för lilla Rosa i vester derifrån
Så sent om en aftons tider.

23. Lilla Rosa.

Efter traditioner från norra skogsbygden i Vestergötland.

Rosa lilla tjente på konungens gård,
Med äran och med dygd. —
Och der tjente hon uti åtta runda år.
J vinnen väl, j vinnen väl både Rosor och Liljor*).

Och Hertigen han talte till Rosa lilla så:
Med äran och med dygd. —
"Rosa lilla, Rosa! trolofva mig i år.
J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Hertig! ack hertig! ni talen inte så
Med äran och med dygd. —
Der ständar er fader, han lyssnar deruppå.
J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

’Höra det hvem som böra det vill!

Med äran och med dygd. —

”Jag talar icke mer, än hugen leker till.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

De orden de voro ej förr sagda fram;

Med äran och med dygd. —

Förr’n kungen sände hertigen till främmande land.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Och sände han hertigen i främmande land;

Med äran och med dygd. —

Men Rosa lilla fick han en grefve uti hand.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

De skeppen de gingo både till och ifrån,

Med äran och med dygd. —

Och hertigen han spör hur det Rosa lilla går?

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

”Väl Rosa lilla gångar, det gångar alltså.

”Med äran och med dygd. —

”I dag om en månad månd’ hennes bröllop stå.

J vinnen väl, j vinnen väl både liljor och rosor.

Och skall hennes bröllop i dag en månad stå

Med äran och med dygd. —

Jag vara skall så när, att jag ser deruppå.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Och Rosa lilla ut genom fönstret såg

Med äran och med dygd.

Så fick hon se de flaggór både hvita och blå.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

"Jag skådar de flaggor både hvita och blå

"Med äran och med dygd. —

"Och dem har jag virkat med mina fingrar små,

"J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Och Rosa lilla språng till sjöstrand

Med ära och med dygd. —

Hon stannar inte förr än i hertigens famn.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Och satte de sig på gråan en sten;

Med äran och med dygd. —

De talte så mycket om kärlekens men.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

De talte så mycket om kärlekens harm,

Med äran och med dygd. —

Till dess de suto döde uti hvarannans famn.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Och brådt kom bud för konungen fram:

Med äran och med dygd. —

Rosa sitter död uti hertigens famn.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Och jag skall dem göra det till *bravad* b),

Med äran och med dygd. —

Att de ej sku' få ligga i en och samma graf.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Det växte upp Liljor på begge deras graf

Med äran och med dygd. —

De växte tillsamman med alla sina blad.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor

Det växte upp Rosor ur båda deras mun.

Med äran och med dygd. —

De växte tillsammans i fagreste lund.

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

Och hade jag trott deras kärlek så huld,

Med äran och med dygd. —

Jag hade dem ej skiljt för rödaste guld. —

J vinnen väl, j vinnen väl både rosor och liljor.

a) Af stroferna näst före de tvenne sista synes, att hela upplösningen af denna Romanz antydes i omqvädet:
J vinnen väl både rosor och liljor.

b) *Bravad: trots.*

Lilla Rosa.

~~~~~  
Efter en annan tradition ifrån Vestergötland,
~~~~~

Rosa lilla tjente på konungens gård

Med ära och med dygd —

Och der tjente hon i åtta runda år

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor

Hon tjente der inte så mycket för lön ;

Med ära och med dygd —

Som för den unga Hertigen, var henne så skön. —

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor!

Och Hertigen han reste till främmande land ;

Med ära och med dygd —

"Och Rosa! lilla Rosa! du tag ingen ann'.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

Och medan han var borta i främmande land ;

Med ära och med dygd —

De gäfvu lilla Rosa en grefve uti hand.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

Och Rosa lilla gångar i sin kammare in ;

Med ära och med dygd —

Der skrifver hon ett bref med tårar uppå kind.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor

Och Rosa lilla talte till den skeppareman ;

Med ära och med dygd —

"Ni fören detta bref i unga Hertigens hand!

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

När skepparen kom i det främmande land ;

Med ära och med dygd —

Så gaf han det brefvet i Hertigens hand.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

Och Hertigen han sadlade sin gångare god;

Med ära och med dygd —

Så rider han väl fortare än fåglen han flög.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor,

Och när som han kom till mölnare damm;

Med ära och med dygd —

Så såg han de ljus på Brudbordet brann.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor,

Och när som han kom uppå sin faders gård;

Med ära och med dygd —

Hans faders små söner för honom ute stå:

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor,

"Och hören J, mina svenner små!

Med ära och med dygd —

"Viljen J med buden, för Rosa lilla gå!

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor,

"Här sitter lilla Rosa och skänker mjöd och vin,

Med ära och med dygd —

"Och ute sitter Hertigen med tårar uppå kind.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor,

Här inne sitter Rosa med utslagit hår,

Med ära och med dygd —

"Och ute sitter Hertigen, ja, ute på vår gård.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor,

"Och Rosa lilla hastigt från bredan bord sprang,

Med ära och med dygd —

Och mjödet och vinet det efter henne rann.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor,

Och Rosa lilla sprang i Hertigens famn;

Med ära och med dygd —

De talte så mycket om kärlekens harm.

J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor,

De talte så mycket om kärlekens harm,
Med ära och med dygd —
Till dess de suto döde uti hvarandras famn.
J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor *).

De lade lilla Rosa på förgyldan en bår,
Med ära och med dygd —
Men Hertigen de lade på granstörar två.
J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

De svepte lilla Rosa i nättelduk fin;
Med ära och med dygd —
Men Hertigen de svepte i valmar och skinn.
J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

De lade lilla Rosa allt uti kyrkogård;
Med ära och med dygd —
Men Hertigen de lade långt söder derifrån.
J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

Men han fick ingen ro, hvarken natt eller dag,
Med ära och med dygd —
Till dess de blefvo lagde i en och samma graf.
J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

Det växte upp en Lind på båda deras graf:
Med ära och med dygd —
Och gröna hennes qvistar, och bleka hennes blad.
J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

Och det stod öck beskrifvit uppå de bleka blad:
Med ära och med dygd —
"Min fader skall mig svara en gång på Domedag.
J vinnen väl, J vinnen väl både rosor och liljor.

*) Bland de ställen, som mest äro underkastade förän.

dring i denna Folkvisa, är detta om deras dödssätt;
allmännast sjunges en tradition med förändrad melodi
och omkväde, der denna strof lyder så:

Så eldade de en badstuga så varm;
Med ära och med dygd —
Och öppnade ådrorna på hvarandras arm.
J vandren nu så vardelig! (varlig?)

23.

Lilla Rosa.

Efter traditioner från Upland.

Rosa lilla tjente på Konungens gård,
Med ära och med dygd —
Och der tjente hon för en ringa Gemål.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och der tjente hon i ärena fem;
Med ära och med dygd —
Till dess hon kunde bädda unga Hertigens säng.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och der tjente hon i årena sju:
Med ära och med dygd —
Till dess hon kunde blifva unga Hertigens brud,
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och hör du Rosa lilla! hvad jag dig säga må:
Med ära och med dygd —
Är någon uti verlden, din hug han leker på?
Men strömmen faller hviter som en lilja.

"Och ingen är i verlden, min hug han leker på;
Med ära och med dygd —
"Förutan unga Hertigen, den kan jag aldrig få.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och hör du, lilla Rosa! hvad jag dig säga må:
Med ära och med dygd —
Är det den unga Hertigen, nog kan du honom få.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och Hertigen han reste till främmande land:
Med ära och med dygd —
"Och Rosa, lilla Rosa! tag ingen ann' till man! —
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Men medan han var borta uti främmande land,
Med ära och med dygd —
De fingo lilla Rosa en grefve uti hand.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

"Och gifven mig hvem J gifva mig vill"
"Med ära och med dygd —
"Om först jag får skrifva unga Hertigen till.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

"Och vi ha fått bref från främmande land;
Med ära och med dygd —
"Att Hertigen är döder och lagd under sand.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

"Så klädde de henne uti brudeskrud:

Med ära och med dygd —

Ack! stackars den jungfru, som tvingas stå brud!

Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och brådt kom bud i Brudstugan in:

Med ära och med dygd —

"Här kommer ett skepp i seglande vind.

"Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och Rosa lilla ut genom fönstret såg;

Med ära och med dygd —

Så fick hon se flaggor både gula och blå.

Men strömmen faller hviter som en lilja.

"Och jag ser flaggor både gula och blå,

Med ära och med dygd —

"Och dem har jag virkat med mina fingrar små.

Men strömmen faller hviter som en lilja.

"Och hade jag mig en fulltrogen vän,

Med ära och med dygd —

"Som förde mig bud ifrån sjöstrand!

Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och är icke jag en fulltrogen vän!

Med ära och med dygd —

Jag bringar dig svar från sjöstrand.

Men strömmen faller hviter som en lilja.

"God dag! god dag! kär svågeren min!

Med ära och med dygd —

"Hur går det lilla Rosa uti buren sin?

Men strömmen faller hviter som en lilja.

"Väl Rosa lilla går — det går allt så,

Med ära och med dygd —

"Vi druckit hennes bröllop i dagar två.

Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och Hertigen han vardt så vrede till mods,
Med ära och med dygd —
Han svartnade i ögonen, som svartaste jord.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

"Och skyndar du dig fort upp utaf sjö
Med ära och med dygd —
"Så finner du henne med gullkronan mö.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och Hertigen sadlar sin gångare röd;
Med ära och med dygd —
Så rider han fortare än fågeln han flög.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

"God dag! lilla Rosa, min Fästemo!
Med ära och med dygd —
"Med dig vill jag lefva, med dig vill jag dö.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Så går han sig uti brudstugan fram,
Med ära och med dygd —
Och tog lilla Rosa i snöhvitan hand.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Så tog han lilla Rosa uti sin famn,
Med ära och med dygd —
Så for han med henne till främntande land.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Och Rosa lilla somnade i Hertigens famn,
Med ära och med dygd —
Hon vakna' inte förr än i tredje Kungaland.
Men strömmen faller hviter som en lilja.

Bihang till Första Afdelningen.

Följande tvenne uppteckningar som, först efter tryckningen af denna Afdelning, blifvit funna, förtjena för sin ålder och sällsamhet att här, såsom Varianter, få ett rum:

I. Till N:o 7; Riddaren Tynne.

Efter en gammal handskrift, funnen bland *Hofkanslers Celsings* (Carl XII:s *HandSekreterare under dess fälttåg*) efterlämnade papper, och sannolikt af en hög ålder. Man kan vid jmförelsen af denna öfvertygas huru mycket äldre den under N:o 7 anförda Traditionen är; och i allmänhet, huru mycket renare språket och poésien i våra äldsta Folksånger äro förvarade bland den folkklass, som senast bildar sig efter den, med hvar tidehvarf föränderliga smakens nycker. Originalets gamla stafningssätt bibehålles.

1

Dett var och en Riddare från *Afvelsbroo Öö*,
Han förde sitt vapen för bröstet;
Ehvadh han är till foth eller häst
Är han en Riddare så tyster.

Styrer väl the Runor.

Och dett var Olle ville vargens dotter,
Hon gångar under grönaste lindh;
Hon lyster att binda the Skiöttar,
Som jaga efter Jortar och Hind.

Styrer väl the Runor.

I sittien i frijdh mina möijor
Och så min lilla små dräng,
Alt medan jag slår ett Runa slagh,
Blomstras skall mark och äng,

Styrer väl the Runor.

Dett första slaget hon uppå Gullharpan sloogh
Hennes Harpā så väll mände klinga;
Dhen lilla fogell uppå quisten satt,
Glömde bort hvad han skulle sjunga.
Styrer väl the Runor.

Den lilla fogell uppå quisten satt
Glömde bort hvad han skulle sjunga,
Dhe villande diur uti skogen var
Viste eij hvart dhe skulle springa.
Styrer väl the Runor.

Der löfvades skogh, der blomstrades mark,
Dett kunde vähl dhe Runaslagen välla;
Riddar Tinne sin häst med sporrarna stack
Han kunde honom neppeligen hålla.
Styrer väl the Runor.

Dett var Riddar Tinne
Han springer utaf sin häst,
Så går han till Olle ville vargens dotter
Och sätter sig henne aldranäst.
Styrer väl the Runor.

Hören ij Riddare Tinne
Ij sittien migh icke så nähr,
Kommer min Fader och Fästeman
Visserligen slåär dhe Eder i hiähl.
Styrer väl the Runor.

Dett sade straxt, Riddare Tinne,
Klappar henne på rödhblemman kindh,
Hvij svaren ij migh så illa
O aldra kiärestan min.
Styrer väl the Runor.

Hörer ij Riddar Tinne
För Eder jag i sanning vill säga:
Min Fästerman är uti bärget här inne
En kongh öfver alla villa vargar.
Styrer vähl the Runor.

Förr änn ij skall hafva en Bärgekönungh,
Och honom skall skie sådan lycka,
Förr skall iagh försökia mitt goda svärd
Och bryta min glaffven i stycker.
Styrer vähl the Runor.

Rijden bort, rijden bort, Riddar Tinne,
Alt medh eder älskog och villia;
Kunde ij än alla the Riddarespeehl,
Honom kunde ij aldrig öfvervinna.
Styrer vähl the Runor.

Dett var Olle ville vargens Fruu,
Hon sigh genom bärget sågh!
Men hvadh gör tu under den grönaste lindh?
Fast mycket ligger ther tin hågh.
Styrer vähl the Runor.

Fast bättre är tigh utj bärget sittia
Och sy uppå tin brudeskruud,
Än att tu sitter under grönan lindh
Och slår uppå gullharpan puuhr.
Styrer vähl the Runor.

Fast bättre är tigh utj Bärget sittia
Och sy uppå tin Brudeskrudh till ända,
Än att tu sitter under grönaste lindh
Riddar Tinne med Runerne binda.
Styrer vähl the Runor.

Dett var Olle ville vargens dotter
Hon går sig i Bärget inn,
Effterföljde Riddare Tinne
Hans Glaffven som sohlen skjñ.
Styrer vähl the Runor.

Dett var Olle ville vargens Fruu,
Hon satt fram en förgyllande stoohl,
Derpå sof Riddar Tinne
Alt intill hanen goohl.
Styrer vähl the Runor.

Dett var Olle ville vargens Fruu,
Hon togh fram dhe Runeböcker fem,
Så löste hon Riddar Tinne frij,
Min dotter hafver sielf bundit them.
Styrer vähl the Runor.

Vak upp, vak upp, Riddar Tinne,
Ingen skall tig mehra binda
Dett vill iag i sanning säija
Min dotter skall tu aldrig vinna.
Styrer vähl the Runor.

Jagh är så vähl utaf Christen blodh
Och kommit utj Bärget här inn,
Min syster hon boor uppå Iselandh,
Hon heeter Jungfru Hermolijn.
Styrer vähl the Runor.

Dett var Olle ville vargens Fru
Hon gaf honom kläderna skiön,
Och hvar enn söm utj kläderna
Var insänkter medh ädelar steen.
Styrer vähl the Runor.

Och dett var Olle ville vargens dotter,
Hon ville honom fast vähl,
Hon gaf honom en brynja ny
Och dertill ett full-godt svärdh.
Styrer vähl the Runor.

Aldrig skall du segla den siö
Utan tu skall komma till landh
Och aldrig skall tu något fingersårh få
Af någon vreders mans handh.
Styrer vähl the Runor.

Dett var Olle ville vargens Fru
Hon skiänkte in miödh och vijn,
Dricken fort, dricken fort Riddar Tinne,
Hem kommer herren min.
Styrer vähl the Runor.

Derpå straxt Riddarn Tinne,
Han springer uppå sin häst,
Och så rijder han af Bärget fort
Som honom tiente aldrabäst.
Styrer vähl the Runor.

Dett var Riddar Tinne
Han rijder under grönaste lijder,
Ther mötte honom then villande varg
Som hem till Bärget skrijder.
Styrer vähl the Runor.

Väl mött i dagh, Riddar Tinne,
Alt med tin Glafven och Gångar,
Hvart hänn ligger resan tin
Mädan vägen är så långer?
Styrer vähl the Runor.

Jagh hafuer mig ärnat åth Iseland,
Der hafuer iagh fäst mig en blomma,
Der vill iagh försökia mitt goda svärd
Antingen till onda eller fromma.

Styrer vähl the Runor.

Riden, rijden bort Riddar Tinne,
För mig skall tu Freden få bära,
Tig möta the Iselandhs kiämpar sjuu
The villia medh tig svärden sammanskiära.

Styrer vähl the Runor.

Dett var Riddar Tinne
Han rijder under grönaste lijder,
Ther mötte honom the kiämpar sju
The budo honom rusta sig i strider.

Styrer vähl the Runor.

Ettera vill tu om ähran fäckta
Eller om gullet det röda,
Eller vill tu rijda en dust medh mig
Om bägges våra Fästermöijar.

Styrer vähl the Runor.

Intet vill iagh om ähran fäckta,
Eller om gullet thet röda,
Men nogh vill iagh rijda en dust medh Eder
Om vår K. Fästermöija.

Styrer vähl the Runor.

Första taget the togo ihop
The kiämpar the voro alla starka,
Söndergick Herr Allegätz svärdh
Och hufvu föll neder till marken.

Styrer vähl the Runor.

Dett var dhe Iselandskiämpar sex
The klädde sig utj skinn
Sedan gingo dhe utj höga loft,
För den gamla konungen in.
Styrer vähl the Runor.

Här är kommen en kiämpe till oss,
En kiämpe, och så gran,
Har slagit tin broder Herr Allegäth ihiähl
Förvist så fähr han skam.
Styrer vähl the Runor.

Dett var den gamla konungen
Han reste sina grå hår,
Kunnen ij den kiämpen öfvervinna
Ij skohlen slita sabbel och mårdh.
Styrer vähl the Runor.

Det var dhe Iselandskiämpar sex
The tänkte att vinna stoort prijs,
Men somblige blefvo halte och lemmalöös,
Af skadarz blifver man vijs.
Styrer vähl the Runor.

Dett var dhe Iselandskämpar sex,
The tänkte slijta sabbel och mård,
Men i dett ställe fingo dhe slita
På det valmaret gråå.
Styrer vähl the Runor.

Han sloogh ihiähl leijon, han sloogh ihiähl biörn
Han bröth nedh then stora slutsstäng,
Så togh han ut Junfru Hermolijn
Som länge hade suttit i tvång.
Styrer vähl the Runor.

Dett var Jungfru Hermolijn,
Som länge hade lidit sorg oeh quida,
Men nu sofver hon så söteligh
Alt vijdh Riddar Hinnes sijda,
Styrer väl the Runor,

"Tacka vill iag Olle ville vargens dotter,
"Som hade migh med Runnerne bundit;
"Hade hon sådant icke giordt,
Then Jungfrun har iag aldrig vunnit.
Styrer vähl the Runor,

II. Till N:o 15. Den Bortsålda.

Efter en uppteckning från Småland med bifogad melodi.

Min Fader och min Moder de bodde på en Ö,
De sålde bort sin Dotter för en liten betta bröd;
Men aldrig må jag komma till det Hedniska landet
att lefva.

Sjömänner kasta sina åror ut att ro ;
Skön Jungfrun hon vrider sina händer uti blod:
Och visst skall Du komma till det Hedniska landet
att lefva.

"Och kära min Syster ! Du håller mig så kär;
"Sälj Dina gullkedjor och lös mig igen!
"Men aldrig må jag komma till det Hedniska landet
att lefva.

Gullkedjor hafver jag flere än fem;
Men ingen att sälja och lösa dig igen;
Och fritt må Du fara till det Hedniska landet att lefva.

Sjömänner kasta sina åror ut att ro;
Skön Jungfrun hon vrider sina händer uti blod:
Och visst skall Du fara till det Hedniska landet
att lefva.

Kära min Broder! Du håller mig så kär;
Så sälj Dina quarnar att lösa mig igen!
Men aldrig må jag komma till det Hedniska landet
att lefva.

Quarnar hafver jag flera än fem;
Men ingen för att sälja och lösa Dig igen;
Och fritt må Du fara till det Hedniska landet
att lefva.

Sjömänner kasta sina åror ut att ro;
Skön Jungfrun hon vrider sina händer uti blod:
Och visst skall Du komma till det Hedniska landet
att lefva.

Och kära min Moder! Ni hafven mig så kär,
Så sälj Edra gullskrin att lösa mig igen!
Men aldrig må jag komma till det Hedniska landet
att lefva.

Gullskrin så hafver jag flera än fem;
Men intet för att sälja och lösa Dig igen;
Och fritt må Du fara till det Hedniska landet
att lefva.

Sjömänner kasta sina åror ut att ro,
Skön Jungfrun hon vrider sina händer uti blod:
Och visst skall Du komma till det Hedniska landet
att lefva.

Kära min Fader! Ni håller mig så kär,
Så sälj edra gårdar att lösa mig igen!
Men aldrig må jag komma till det Hedniska landet
att lefva.

Gårdar så hafver jag flera än fem;
Men ingen för att sälja att lösa Dig igen;
Och fritt må Du fara till det Hedniska landet
att lefva.

Sjömänner kasta sina åror ut att ro;
Skön Jungfrun hon vrider sina händer uti blod:
Och visst skall Du komma till det Hedniska landet
att lefva.

Kära min fästeman! Du håller mig så kär,
Så sälj dina gullskepp att lösa mig igen!
Men aldrig må jag komma till det Hedniska landet
att lefva.

Gullskepp så hafver jag flera än fem;
Och alla vill jag sälja att lösa Dig igen;
Och aldrig skall Du komma till det Hedniska landet
att lefva.

Andra Afdelningen.

24

Habor och Signild.

Alla forntidens Häfdatecknare hafva förvarat minnet af *Habors* och *Signilds* trognakärlek: och nästan allalandsorter i de tre Nordiska Riken hafva ännu med hvarannan en oafgjord tvist om äran att förvara deras aska, och hafva varit en skådeplats för de lyckligas sista missöden. Att styrka sin rätt att tillegna sig de händelser, som i denna gamla älskade Folkvisa besjungas, visar man ännu på flera ställen någon *källa*, *gård* ellet *grafhög*, som bär deras namn, eller en *Tärnelund*, der *falska Tärnan* skall hafva fått sin graf: På *Seland* — i *norra* och *södra Jutland* — i *Nerike* — *Upland* och *Halland*; i *Aggerhus* vid *Stavanger*; men med största sannolikhet af *Sagor* och *Handlingar*, visas sådane fornlemningar vid *Hagbarholm* i *Nordlands Amt*, i *Norrige*. *Habor*, eller som han äfven i Historien nämnes *Hagbarth*, var en Konung och Konungason från *Nidarås*. (*Trondhiem*), och *Sivar Signilds*, eller *Signes* Far, var sannolikt äfven en *Norrsk Konung*. Sedan den vänskap och det fosterbrödralag var brutit, som *Sivars* söner hade svurit *Habor* och hans Bröder, (underhvilken tid *Habor* och *Signild* knöto sitt oupplösliga band) och *Sivars* söner fallit för *Habors* svärd, var äfven, enligt tidens oförsonliga Händelag, *Habors* och *Signilds* förening för evigt bruten. Detta var grunden till den olyckliga upplösningen af dessa trogne älskandes händelser, hvilken Författare från hela sju århundradan tillbaka nämna, redan som ett

echo från det längst förflutna. Och alla tidens Poeter hafva hvar på sitt sätt behandlat detta ämne; men man har länge sedan förglömt deras skrifter, då den gamla enkelt sköna Visan öfverlevvat dem alla. Sjelfva Visans ålder anses af *Sandvig* höra till 13:de århundradet. Ifrån alla landsorter har man deraf tryckta exemplar från 16- och 1700-talet. I utländska Samlingar finnes den införd af *Grimm* p. 95. *Nyerup* och *Habek*, III. p. 3.

Habor Kung och Sivar Kung,
De begynte sig ett kif;
Det var allt om stolts Signil liten,
Hon var så vänt ett vif a).
Fast hellre hafver Habor aktat vinna sig den all-
rasköna.

Habor drömde en dröm om en natt
I sängen der han låg;
Arla om morgon han vaknade
Han sade sin moder deraf.
Fast hellre hafver Habor aktat vinna sig den all-
rasköna.

"Mig tyckte jag uti lunden var
"Allt med min brynja tung;
"Der rann en ros upp på min arm,
"Hon var både skön och ung.

"Der rann en ros upp på min arm,
"Hon var både skön och ung:
"Hvar och en fågel, på qviste suto,
"De mände för henne sjunga.

Ingen uti Konungens gård
Den drömmen gissa kunde,
Utan Habor's moder,
Hon sörjer så marginalunde.

"Är det dig till glädje lagdt,
"Att du skall vinna den Mö,
"Så är det mig till sorgen lagdt;
"För hennes skull skall du dö.

"Är det dig till glädje lagdt,
"Att du skall vinna det vif,
"Så är det mig till sorgen lagdt;
"För hennes skull låter du ditt lif.

Habor lät sig växa hår
Och Jungfrukläder skära,
Så seglade han åt främmande land,
Der ville han slöjder lära.

De hissad' upp deras silkessegel
Under dess förgyllande rå:
Så seglade de åt främmande land,
Fast mindre än månader två.

De kastade ut sin' ankar
Uppå den hvita sand.
Det var Habor Konungason,
Han trädde der först på land.

Habor stiger öfver stätte,
Hans brynja hon var ny.
Det klingar i det kalla jern,
Det gjorde så starkt ett gny.

Midt uppå Medje c) gårdar
Der axlar Habor sitt skinn d).
Så går han upp i högan loft,
För fruar och jungfruer in,

"Här sitten j, stolts Signil liten!
"Båd j och edra qvinnor.
"Min fader hafver mig till eder sändt,
"Jag skulle här slöjder nimma e).

Hafver er fader till mig sändt
J skolen här slöjder lära;
J skolen äta ur fat med mig
Och sofva hvar natt hos min Tärna.

"Jag är van, sofva på svanedun,
"Jag är et Konungabarn.
"Skulle jag hos eder Tärna sofva,
"Så dödde jag visst i harm.

Tjenen j qvar, min stolta jungfru!
J gifven eder ingen qvida!
J skolen äta af fat med mig
Och sofva hvar natt vid min sida.

Alla suto, stolts Signil litens mör,
De hade söm uppå knä;
Förutan Habor Konungason,
Han skar ut rosor af träd.

Alla suto stolts Signil litens mör.
De sydde det bästa de kunde;
Förutan Habor Konungason,
Han leker med nål i munne.

Der satt Signil litens tjenstemö;
Hon hade två händer så slöga:
'Aldrig såg jag någon stolts jungfru
"Hafva två djerfvare ögon.

Så leka Habor's ögon,
Som solen utöfver stjernor;
Ehvert som stolts Signil liten var,
Dit såg Habor så gerna.

Aldrig såg jag någon stolts jungfru
Kunna mindre sy med nål:
Aldrig såg jag någon stolts jungfru
Bättre kunna dricka af skål.

"Tig du Signil litens tjenstemö!
'Du akta inte på mig;
"Ehvert som jag mina ögon vänder,
"Så litet aktar jag dig.

"Jag är trött af resan stor,
"Har rest en väg så lång.
"Hören j, stolts Signil liten!
"Lyster eder till hvilo gå?

De åto och drucko en liten stund,
Det var inte mycket länge;
Upp stod stolts Signil liten,
Hon följde Habor till sänge.

J sitten här alla mina mör!
Syn eder gernig till ända!
Medan jag går i högan loft,
och följer den jungfrun till sänge.

Habor satte sig i sängen ned
Och Tärnan drog af hans skor:
Det måtte höras så långan led,
Huru Habor's hjerta det slog.

Der lågo de den natt så lång
Allt vid hvarannans sida ;
Arla om morgon de vaknade.
De sade hvarannan sin qvida.

"Hören j stolts Signil lilla !
"Hvad jag eder spörja må:
"Är här någon i verlden till
"Eder håg, han leker uppå?

Här är ingen i verlden till,
Min håg han leker uppå,
Förutan Habor Konungason,
Honom kan jag aldrig få.

"Är det sant, j sägen för mig,
"J hafven Habor så kär;
"Det vill jag för sanning säga,
"Han är eder ganska när.

Hören j Habor, Konungason !
Hvi viljen j mig så skämma?
Hvi riden j icke i min faders gård
Med eder Høk på händer?

"Jag var uti er faders gård
"Allt med min høk på händer;
"Eder fader är mig vorden vred.
"Han vill låta mig upphänga.

Hören i Habor Konungason!
I talen f) icke så;
Här ligger vid mina fötter
De falska Tärnor två.

"Ligger det vid edra fötter
"De falska Tärnor två,
"Så ligger vid min hufvudgård
"Min skarpa brynja blå.

Upp stod Signil litens tjenstemö,
Hon axlade kappan blå;
Så gick hon upp i högan loft,
Der unga konungen låg.

"J vaken nu upp, min Herre Kung!
"J hafven nu sofvit för länge;
"Här är Habor Konungason;
"Han har eder dotter i sänge.

Upp stod unga Konungen,
Han roppte öfver all sin gård:
"J stånden upp, alla mina hofmän!
"J kläden er i jern och stål!

"J stånden upp alla mina Hofmän!
"J kläden eder ej falskt;
"Det vill jag Eder för-sanning säga, -
"Habor är en vågehals.

Det var stoltan Signil liten
Hon såg sig ut för säng:
Här klädes i min Faders gård
Så mången rasker Hofdräng.

"Klädes det i Er Faders gård
"Så mången rasker Hofdräng;
"Det vill jag Er i sonning säga,
"Litet räds jag för dem.

"Här ligger vid min hufvudgård
"Min brynja och skarpa svärd;
"Mig tager här ingen ut i dag,
"Utan han får ofärd.

Här ligger vid min hufvudgård
Mitt svärd och sölbodda g) knif;
"Mig tager ingen här ut i dag,
"Förr än han låter sitt lif.

Det var Signil litens tjenstemö,
Hon lydde deruppå;
Stal hon bort hans skarpa svärd
Och så hans brynja blå.

De stötte uppå dörren
Båd' med svärd och spjut:
"Hör Du Habor! Konungason!
"Du gack för dörren ut.

Det var Habor Konungason,
Han tog i sin hufvudgård:
Borta var hans brynja
Och så hans goda svärd.

"Borta är min brynja
"Också mitt goda svärd:
"Hören J, stolts Signil liten,
"Här blifver en ömkelig färd.

De

De stötte uppå dörren
Med sporrspändan fot;
Hvar den nagel i dörren var,
De ruko Habor emot.

Somliga han med fötterna sparn,
Somliga med händerna slog;
Det var femtio af konungens Hofmän,
Som för hans fötter dog.

De lade på Habor de starkaste band
Och alla voro de ny';
Hvart och ett band, på honom kom,
Det slet han sönder i try?

Der stod Signil litens tjenstemö,
Hon dem det rådet lände:
"J tagen ett hår af Signils hufvud
"Och binden om Habors händer.

De togo ett hår af Signils hufvud
Och bundo om Habors händer;
Förr ville han för henne dö,
Än han ville slita det sönder.

"Hören J, stolts Signil liten!
"J låten god kärlek vinna!
"När J fån se min kappa hänga,
"Låten J Eder i Buren brinna!

De togo Habor Konungason,
De ledde honom ut för by:
Då fick han se de Galge-träd,
De voro alla ny'.

"J hängen upp min kappa,
"Som är af skarlakan röd;
"Få de Fruer och Jungfruer se,
"De ömka sig öfver min död.

Det var stolts Signil liten,
När hon såg kappan hänga,
Tände hon eld på Buren sin
Och lät sig derinne bränna.

Det var Habor Konungason,
Han talte ett ord med skäl:
"Är nu Signil liten bränd,
"Som mig var ganska kär!

"J tagen ned min kappa!
"Hon må nu på jorden ligga;
"Fast än jag hade try tusende lif,
"Jag ville ej ett af dem tigga.

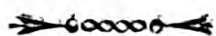
Det var unga Konungen,
När han såg Buren brinna;
Somlige hjelpa Habor ned,
Och somlige hjelpa stolta Signil

När de kommo i Rosendelund,
Så var då Habor hängd;
När de kommo till Buren,
Så var stolts Signil liten bränd.

När de kommo i Rosendelund,
Så var då Habor död;
När de kommo till Buren,
Var signil bränd i glöd.

"Hade jag det tillförene visst,
"Deras kärlek har varit så stark,
"Icke skulle Habor hängt i dag
"För hundra tusende mark.

"J tagen nu Signil litens tjenstemö
"Och sätten henne qvick i jord;
"Hon har skilt mig vid Dottren min
"Så ock en Måg så god.
Fast hellre hafver Habor aktat vinna sig den all.
rasköna.

- a) *Vif*; förekommer ofta i de gamla visorna och synes betyda: *Brud*, *Trolofvad Mö* eller ock blott *Ogift Qvinna*.
b) I den Danska Visan, som synes vida äldre och fullständigare, säger Habor sin dröm för en *Elfva-dotter*:

*Mig tycktes jeg var i Himmerig
Udi den favre by;
Jeg hafde min kjæreste i arm,
Vi fulde gjennem den sky.*

*"Det Du drömte du varst i Himmerig,
Da skal Du vinde den Mö;
Tyktes dig du faldt igjennem den sky.
Du skal for Hende døe."*

*Og er det mig till Lykke lagt
Att jeg maa vinde den mö,
Da blir det mig ej till sorrig vendt,
Skulde jeg end for Hende døe.*

- c) Hvad *Mediegårdar* betyder, är ej lätt att finna; i Traditionerna sjunges *Konungens gård* och i den Danska läses *Borgegaard*.
d) *Axla kappans* taga kappan omkring sig — *Axla sitt skinn*: svepa sig i sin päls eller kappa.
e) *Nimma*; lära — är ännu kvar uti sv. ordet *förnimma*.
f) I de tryckta Exemplaren från 1600-talet läses: *J snac-ken icke så* —
g) *Sölfbodd*: sammandragit af *Sölfbonad*: inlagd med silfver — af ordet *bona*.

Axel Thordson och skön Walborg.

Efter tryckta Exemplar från 1715 — Är införd af P. Syv. IV N:o 23. *Grimm*. p. 357. *Nyerup* och *Rabek* III. pag. 257. Denna, till sitt ursprung sannolikt Norska Folkvisa finnes tryckt och i Traditioner i alla landsorter. Dess historiska värde, säger *Nyerup*, består i synnerhet deruti, att den bär stämpeln af Medeltidens Costume i Norge, och äkta Nationalyttringar af sin Tids anda, seder, skick och fördomar." Afven de händelser, som i denna allmänt kända och älskade Folksång besjungas, äro från en för mycket aflägsen ålder att till tid och rum kunna bestämmas; och flere Landsorter hafva tillegnat sig dem. Af pergamentsbrief och Handlingar, som 1807 ännu visades dels hos privata, dels i Capellet i den vackra *Dragsmarks* dal i *Bohuslän*, synes troligt, att de ruiner, som der finnas, tillhört den *Mariae* kyrka, som Konung *Hakon Hakonsson* med sin tids hela prakt skall hafva byggt till skön *Walborgs* ära. Allmogen känner der ganska väl skön *Walborgs* händelser, visar Hennes graf och sjunger Hennes Visa.

~~~~~
De lekte gull-tafvel a) vid bredan bord,
I glädje och lust med alla,
De Fruer tvenne med ära stor:
Så underlig leken mänd' falla;
Men lyckan vänder sig ofta om.

De Tärningar lupo så ofta omkring,
Så snart de sig mände vända,
Så gör ock lyckans hjul uti ring,
Hvars lopp man näpplig kan känna.

Fru Juli och Drottning Malfred,
De lekte gull-taffel med ära;
På gålfvet gånga barnen dervid,
De lekte med äplen och päron.

På gålfvet gångar det barn så fint,
Med äplen och päron månd leka;
I salen Herr Axel Thordson kom in,
Han tänkte till Rom att resa.

Han helsade Fruer och Jungfruer tillik',
Honom följde tukt och ära,
I löndom han älskade det ädla Vif;
Ty lyckan den ville förföra.

På armen tog han den lilla brud,
Klappade henne på hvitan kind:
"Christ gifve, att du vore vuxen nu!
"Snart blefve du Kärasten min.

Hans yngsta syster svarade brådt:
(På kläder hon guld mände bära)
"Vor' hon än vuxen i denna natt,
"J måtten ej samman vara.

Jungfrunes moder talte här rätt,
Hon mänd' ej från sanningen vika:
"J ären nu allt för när i slägt,
"Dock väl hvarannan lika.

Han tog en gullring af sin hand,
Bad barnet dermed att leka,
Der hon uppväxte i ålder, förstånd;
Det gjorde hennes kinder bleka.

"Kom väl ihåg, min lilla brud!
"I dag mände jag dig fästa;
"Jag vill nu resa af landet ut,
"De främmande Herrar att gästa.

Herr Axel drager af landet ut,
Honom följer tukt och ära,
I klostret sattes hans lilla brud,
Att hon skulle sömnen lära.

De lärde henne väl silke att sy,
Och läsa lät' de henne lära:
Af hennes dygd gick härligt gny, */some, fine*
Henne följde stor tukt och ära.

Slik adeliga seder som hon bar,
Bör hvar man med rätta prisa,
I sinne hon ock förständig var,
Och räknas bland de visa.

I klostret var hon i ellofva år,
Tills Gud hennes moder mänd' kalla,
Då tog henne Drottningen i sin gård,
Bäst mände hon henne falla.

I kejsarens gård Herr Axel var,
Hans sporrar som guld mänd' glimma,
Sitt svärd han vid sin sida bar,
Och lät sig ridderlig finna.

Herr Axel han sofver så sötelig,
Allt som en herre mänd täma b), *herman*
Om natten har han ej ro hos sig,
Allt för sina starka drömmar.

Herr Axel han sofver i högan sal,
Och hvilar på silket det fina,
Han hade ej ro om natten all;
Han drömmer om fästemo sina.

Han drömmer om Jungfru Walborg skön,
I Flöyel c) klädd med ära,
Hos henne satt Hakon, Konungens son,
En bön han månne begära.

Om morgonen ganska bittidelig,
Då lärkan sin stämma rörde,
Uppstod Herr Axel så hastelig,
Sig snarlig i kläder förde.

Rätt fort han lät sadla gångaren grå,
Han lyster i lunden att rida,
Sig underlig' tankar af hufvud slå
Och lyssna på foglasång blida.

Som nu Herr Axel Thordson
Kom in uti rosande lunden,
Der mötte honom en Pelegrim skön,
Uti den samma stunden.

"Väl mött, god dag, du Pelegrim from!

"Hvarhän står din begäran?

"Ifrån mitt land du komma månd',

"Dina kläder de mig det lära.

Norge det är mitt fädernesland,
Jag är af *Gildiska* stämma d),
Till Rom har jag mig ärnat försann,
Om jag der kan Påfven finna.

"Är du kommen af *Gildiska* släkt,

"Då är du ock min frände,

"Har stoltan Walborg mig förgät't?

"Säg mig, om du henne känner.

Walborg hon är en Jungfru så skön,
Jag henne så väl mände känna;
Det är så mången Riddareson,
Som sätter sin lit till henne.

Jag känner så väl den Jungfru der,
Hon sliter Sabel och Mård;
Bland andra jungfrur hon loford bär,
Som tjena i Drottningens gård.

Uppvuxen är Walborg skön Jungfru försann,
Som liljan fagrast på qviste;
Bland alla de Jungfrur uti det land
Ej skönare någon visste.

Under marmorstenen hvilar Fru Julis lik,
Allt hos sin Herra kära;
Drottningen Malfred tog Walborg med sig,
Hon henne mänd' älska och ära.

Guld bär hon om sin hvita hand,
I pärlor flätadt, sitt hår;
Herr Axels brud af alle man
Hon kallas ehvart hon går.

De kalla henne Axels fästemo skön,
Och göra deraf godt glam;
De ärna henne Hakon, konungens son,
Jag menar han blir hennes man.

Herr Axel Thordson, den ädle man,
Han klädde sig uti skinn,
Så går han uti salen fram,
För Romerska Kejsaren in.

"Hell sitten J Kejsar Henrik så from!

"J ären så väldig en Herre:

"Urlof att resa jag bedes om,

"Till fäderneslandet kära.

"Från mig är Fader och Moder död,

"I fara står godset det bästa,

"Mig tvingar dock mest min fästemo,

En annan vill henne fästa.

Urlof det skall du gerna få,

Sjelf skall jag dig det gifva;

Om du tillbaka komma må,

Din plats skall öppen blifva.

Herr Axel han rider af Kejsarens gård,

Honom följde så härligan skara;

Och alle, som voro i samma gård,

Bådo honom af hjertat väl fara.

På resan var han så häftig och snar,

Honom följde trettio Svenner;

När han kom till sin moders gård,

Då red den Herren allena.

När nu Herr Axel Thordson

Kom fram till Borga-led,

Ute stod fru Helfred, hans syster skön,

Som hvilade dervid.

"Här står du, Helfred! syster min,

"Nu väntar du mig icke komma,

"Hur' lefver Walborg, min fästemo fin,

"Den Ros och Dygde-Blomma?

Skön Walborg hon lefver mycket väl,
Den skönaste Jungfru bland alla,
Hon tjenar ock vår Drottning sjelf,
Hon henne bäst mänd' falla.

"Du säg mig Helfred, syster fin!
"Du gif mig rådet det goda:
"Huru jag kan tala med fästemo min,
"Att ingen man det förstode?

Kläd dig strax uti silke och guld,
Och sammet uppå dig drag;
Säg dig att vara mitt hemliga bud,
Tala med den Jungfrun i dag.

Det var Herr Axel Thordson,
Gick sig öfver högan lofts spång,
Der mötte honom Drottningens Jungfrur skön,
De kommo ifrån aftonsång.

Han räckte skön Walborg hvitan hand,
Och talte till henne så:
"Jag är fru Helfreds sanningebud försann,
"Att låta eder något förstå.

Hon bryter upp det bref så stort,
Hon las det ut med alla,
Deruti stod' de älskogsord,
Som någon bäst kunde uttala.

Deruti lågo de gullringar fem,
Voro gjord' på sättet det bästa,
"Er gifver Herr Axel Thordson dem,
"Som eder så ung mände fästa.

"J lofvat att vara min fästemo,
"Det skolen J hålla med ära,
"Jag sviker eder ej på verldens ö,
"Det lofvar jag eder, min kära!

Så följdes de öfver den höga bro,
Som Gud gaf dem till råda,
Der lofvade de hvarannan sin tro,
Och eder svuro de båda.

Vid *Dorothea*, e) den ädla mö,
En ed de svuro tillsammans:
I äran ville de båda dö,
Och lefva tillhopa med gamman.

Herr Axel rider af konungens gård,
Han var så glader till mod,
Hans fästemo uti högan loft står,
Hon både lekte och log.

Det stod så uti månader fem,
Och väl uti månader nio,
Ellofva grefvesöner gingo fram,
Som mände om henne bedja.

Ellofva voro de riddare skön',
Till henne i äran mänd gilja,
Den tolfte var Hakon, konungens son,
Han bad henne arla och särla f):

"Hören J skön Jungfru fin!
"Och viljen J vara min kära;
"Så tager jag eder till Drottning min,
"Och kronan skolen J bära.

Hören J Hakon, konungens son!
Det kan dock ej så gå;
Min tro har jag lofvat Herr Axel from,
Den går jag aldrig ifrån.

Fast vred blef Hakon, konungens son,
Och klädde sig uti skinn,
Så går han uti salen skön
För sin kära moder in.

"Hell sitten J käre moder min!
"Hvad råd mänd' J mig bete?
"Jag beder om skön Walborg fin,
"Hon bjuder mig spott och spe.

"Jag bjuder henne både beder och är',
"Samt rike och land tillika,
"Hon säger sig hafva Herr Axel så kär.
"Hon vill honom aldrig svika.

Har hon sin tro bortlofvat försann,
Då bör hon den hålla med ära;
Här äro väl flere af grefvestånd,
Så mächtig som hon mände vara.

"Väl äro här grefvedöttrar fler',
"Så sköna och så rika;
"Men ingen skön som Walborg är,
"Ej heller så dygderika.

Med magt kan du henne icke få,
Ty det vore skam att höra;
Med vapen (om du henne vinna må)
Kan sig Herr Axel ock röra.

Fast vred blef Hakon, konungens son,
Och vred så gick han ut,
Der mötte honom hans skriftefader from,
Som kallas Svartebror g) Knut.

"Hvi går min Herre så sorgelig fram?
"Hvarthän står hans begäran?
"Är honom påkommen någon motgång slem,
"Då sägen mig det min Herre.

Stor motgång är kommen mig uppå,
Som tvingar mig allramest;
Skön Walborg kan jag icke få,
Herr Axel har henne fäst.

"Hafver Herr Axel skön Walborg fäst,
"Han henne ej hem skall föra,
"Deras härkomst ligger i klostret här näst,
"Som J skolen se och höra.

"Af ädel, hög och förnäm stam,
"När-syskonabarn de äro, *cousins-german*
"En fru som dem till dopet fram,
"På Högeborgs slott mände bära. */ p. 161*

"Dopsyskon äro nu derföre de,
"Allt för vår klosterrätt,
"Derhos kunde vi erfara och se,
"De äro i tredje släkt.

"Min Herre skrifver af landet ut,
"Capitlet skola de lyda,
"Herr Axel får icke den ädla till brud h),
"Vi vele honom det förbjuda.

Det var Hakon, konungens son,
Han säger till svennerna så:
"J bedjen Jungfruns morbroder from
"Till mig i stugan ingå.

De grefvar ställdes vid bredan bord,
Med tukt och mycken ära,
"Vår nådige Herre oss sände ord,
"Han säger oss sin begäran.

"Om eder Systerdotter skön,
"Med henne lefver i ära,
"Eder jag beder: mig henne ej sön!
"Det är min bästa begäran

Svarade hennes morbröder tre,
De blefvo så glada till mod.
"Väl är skön Walborg född, ty se,
"En kongason lofvar sin tro.

De ädle Herrar och Grefvar försann,
De klädde sig uti skinn.
De gingo i höga loftssalen fram,
För Malfred Drottningen in.

Drottningen Malfred, den mäktiga fru,
De helsade med tukt och sinne,
Dernäst stolts Walborg, den ädla brud,
Den skönaste der var inne.

,"Väl dig, kära systerdotter skön!
,"Väl dig den stund du må lefva,
,"Om dig beder Hakon, konungens son,
,"Honom viljom vi dig gifva.

Hafven J mig bortlofvat nu,
Då vill jag edér det säga,
Herr Axel går aldrig utur min hug,
Helst lyster mig honom att äga.

Svarade der hennes morbröder tre,
Som de bäst tyckte sig falla:
"Det skall i sanning aldrig ske,
"Att du ditt löfte skall hålla.

Och det var Hakon, konungens son,
Han låter skrifva kring landen,
Att hämta ärkebiskopen from,
Med Klerkerne alla tillsamman.

Först svarade då Mäster Erland,
Han las det konga bref ut:
"Skam få den, som det påfann;
"Ja, först och sist Svarte-bror Knut!

Ärke-biskopen stod för bredan bord,
Han talte till kongen med ära:
"Min nådige Herre har sändt mig ord,
"Han säge mig sin begäran!

Jag hafver mig en Jungfru fäst,
Vid henne skolen J mig viga,
Herr Axel är henne af hjertat näst,
Hon skall honom öfvergifva.

En stämning de utskrefvo fort;
Allt till tinget skulle komma,
Den ädle Herre och Jungfru så god,
Och stämningen icke försumma.

Om morgonen ganska bittidelig,
Som ottesången hade en ända,
Den ädle Herre med fästemo sin,
Han skulle till kyrkan lända.

Den Herre han stiger till högan häst,
Han mände så hjertelig sucka;
Den Jungfru följer i Karmen i) dernäst,
Sin sorg hon mände inlycka.

Det talte den sköna Jungfru Walborg,
När hon kom i rosen'lund:
"Sällan suckar gladt hjerta af sorg,
'Men ofta ler sorgfull mun.

"Den riddarn, rider på högan häst,
"Hans tanke så vida omvankar:
"Den Jungfrun som följer i karmen dernäst,
"Hon döljer sin' sorgetankar.

Utom Mariæ kyrkogård,
Der stego de Herrar från häst;
Sedan de uti kyrkan gå,
De fränder och riddar' som bäst.

De hvilade på den kyrkogård,
Der Biskop dem mötte och Klerker;
Deras hjerta var kländt af sorgen hårdt,
Det kunde man på dem märka.

Ärkebiskopen mötte på den stad,
Med sölflagen staf uti handen,
Med sine Ordens-Bröder i rad,
Att skilja de kärleksbanden.

Fram.

Framträder Svarte-Broder Knut,
Med slägtebok i händer,
Han las för dem den Arftafla ut,
Att Axel var Walborgs frände.

Den arfvetafla de läste ut all,
Som munken gaf dem till råda,
När-syskonabarn voro de uti val,
På modernes sidan båda.

De voro när-syskonabarn så god',
Af adeligt blod det bästa:
I fjerde led deras släktskap stod;
Strax skilde dem åt de prester.

De voro komne af Gildiska rot,
När-syskonabarn så fromma:
Herr Axel och skön Walborg god
Mätte icke tillsamman komma.

En fru dem båda till dopet bar,
Der de fingo dopsens gåfva,
Herr Esbjörn begge deras Gudfar var,
Hvarannan de ej måtte äga.

Så följde de dem till altaret fram
Fingo dem *handklädet k)* i händer,
De voro ej sen att lösa det band',
Ty Svennen var jungfrunes frände.

De voro fränder af ädelt blod,
Af Gildiska släkt, den bästa,
Dernäst voro de Gudsyskon god',
De måtte ej sammanfästas.

Det Handklädet mellan dem afskars slätt
Ett stycke de hvar tilldela;
Ej lefver det någon i verlden så käck,
Som vet hur' hans lycka vill spela.

"Det Handklädet nu sönderskurit är,
"Hvarmed J oss åtskilja;
"Så länge vi lefva det aldrig sker,
"J bryten vår vänskap och vilja.

Af Jungfruns finger man gullringen tog,
Gullarmband af hennes hand,
Sin gåfva igen fick den Riddare god,
Upplöst var kärlighetsband.

Han kastade guldets på altaret då,
Gaf det Sanct Olof till ära,
Svor alla de dagar han lefva må,
Han Walborgs vän ville vara.

Vred blef då Hakon, Konungens son,
Allt under det silke röd;
Efter du henne ej glömma kan,
Då är hon visst icke mö.

Der svarade Ärkebiskop Erland,
Den visaste bland de Klerker:
"Jag håller den för en oklok man,
"Som ej känner älskogen starker.

"Med vatten utsläcker man elden stor,
"Hertill den brinnande brand;
"Men kärlighets brand långt öfvergår,
"Den ingen man dämpa kan.

"Solens hetta den brinner så starkt,
"Att ingen den svalka kan;
"Men älskogens brand är hårdare värk,
"Den aldrig brytes, försann!

"Dertill Herr Axel svarade så,
"Stod klädd i silke röd:
"Den sak vill jag mig reda ifrån,
"Skulle jag i morgon dö.

Då blef Håkan, Konungens son, vred,
Trädde fram på bredan sten:
"I morgon skall du mig svärja den ed,
"Och det förutan allt men.

"Svärja skall du i morgon för mig,
"Allt både för Klerk och Prest,
"Om Walborg hon är mö för dig,
"Eller du har sofvit henne näst.

Om jag lofven ^{l)} skall gifva så,
Det kan jag fullväl göra;
I kampen törs jag än bestå,
Så länge jag mig kan röra.

I loftet sof Eskelin, Hakons fru,
Hon vaknar af sömnen så brådt:
"Sanct Brigitta ^{m)} råde nu för min hug,
"Hur' jag hafver drömt i natt!

Jag drömde om Juli den ädla Fru,
Som hvilar i svartan mull,
Hon bad, att jag af hjerta och hug
Skulle vara hennes dotter hull.

huld?

challenge
"Min Herre! jag hafver sju söner med dig,
"Hvar hafva de tjenare sköna,
"De bjuda å svärd och våga sitt lif,
"Att hjälpa Jungfru så väna.

go with
"Min Herre, i sadlen gångaren grå!
"Att som en Herre bortrida,
"J följn med henne! bifallen då,
"Att hjälpa ifrån all qvida.

"Vi hafve tillsamman söner sju,
"De unge Hertigar raske,
"Det är vår egen glädje och ro,
"Att de kunna hålla sig tappre.

"När syskonabarn vi voro i slägt,
"Fru Juli och jag tillika,
"Därföre står det oss mycket otäckt,
"Om vi hennes dotter svika.

Bittida om den morgonstund,
När solen begynte sig te,
I å slottet gå de riddare fram,
Och vilja der aflägga ed.

Herr Axel Thordson då färdig stod,
Och räckte in band ifrån sig:
"J kommen hit Grefvar af Gildska rot!
"Och lofven i dag med mig.

Framgå de ellofva riddare i mak,
Voro klädde i sabel och mård:
"Vi viljom lofva med Axel i dag,
"Gud gifve det måtte väl gå!

Strida runno tårar på Jungfunes kind,
Som regnet tjockast månd falla:
Ack! hvar skall jag finna vännerna min,
Jag är eländig bland alla.

Å talte hennes morbröder då,
Som henne så mände svara:
Ensam du sjelfver svara må,
I rådet du ensam månd' vara.

Och det var Ärkebiskop Erland,
Han talte till henne så:
Fiender du många hafva kan,
Men vänner hafver du få.

Ja, fiender du väl många har,
Men vänner kan du ej finna,
Gud hjelpe dig af denna far;
Du måtte din sorg öfvervinna!

Mitt mig är min fader och moder död,
Må jag beklaga med smärta;
Men Gud som alla hjälper af nöd,
Han känner ock bäst mitt hjerta.

Fru Juli ligger under marmorsten,
Herr Ingemar i svarta mull,
Men voro de än i lifve igen,
Då vore mig mången hull.

Der hon nu satt med jemmer och ve,
Och uti sin stora sorg,
Då kom Hakon och lät sig se,
Ranridandes till den borg.

Han trädde fram så hastelig,
Sin ord lät han så ljuda:
"J lofven går jag i dag med dig,
"Sjelf vill jag mig tillbjuda.

"Fru Eskelin är mig huld och god,
"Hon sofver mig hvar natt när,
"Din moder och hon voro af en rot,
"Derföre kommer jag här.

"J träden fram mine sju söners tal,
"Och eder i lofven blanda,
"Herr Carl och hans söner af söderdal,
"De skola här stå tillhanda.

"Ellofva Hertigsöner gingo fram,
"Voro klädde i sabel och mård,
"På fursteligt vis de pryddes försann,
"Och krusadt var deras hår,

Ellofva Grefvar gingo i flock,
De voro helt oförfärde,
Krusadt var deras gula lock,
Förgyld' voro deras svärd.

"Med Jungfrun vilje vi svärja nu,
"Och lofven med henne göra,
"J träder här fram både sven och jungfru!
"Att hvar och en det må höra.

På mässebok lade Herr Axel sin hand,
Och svärdet höll han uti fäste,
Hans rike fränder stodo derhos försann,
De ypperste och de bäste.

Fästet höll han uti sin hand,
Och udden stod mot en sten,
Sin ed på stunden gjorde han,
Och det förutan allt men.

"Väl hafver jag haft Walborg kär,
"Hon var min högsta tröst;
"Jag henne dock aldrig var så när,
"Att jag henne en gång har kysst.

På mässebok lade den jungfru sin hand,
Och så sin ed aflade:
"Min ögon vor' aldrig så dristig försann,
"Jag torde Herr Axel åskåda.

Det bars öfver henne en himmel skön
Och sattes på hennes skrud,
Så följde de henne i salen in,
Och kallade henne konungens brud.

In kom Hakon, konungens son,
Sitt tal mände han se fölla:
"Ej må ha i rån någon riddare from
"I natt sin resa anställa.

"I dag vill jag fästa Walborg fin,
"Allt till min hjertans kära,
"Hon skall nu vara drottningen min,
"Och kronan af rödan guld bära.

Der breddes duk, de sattes till bord,
Der skänktes både mjöd och vin,
Herr Axel han satt med sorgfullt mod,
Och talte till kärasten sin.

J sägen mig, Walborg, min ädla Ros!

Medan vi äro ena härinne,

Hvad råd vi kunna uppfinna oss,

Att vår sorg måtte försvinna.

"Får jag Konungen om det så går,

"Så sker det ju emot mitt minne.

"Om jag än lefde i tusende år,

"Går j mig aldrig af sinne.

"I högan loft vill jag sitta med id,

"Och virka guldets det röda,

"Så sorgelig vill jag lefva min tid,

"Som turturdufvan mänd' göra.

"Hon hvilar aldrig på grönan gren,

"Hennes ben är' aldrig så trötta,

"Hon dricker aldrig det vatten rent,

"Men rör det först med fötter.

"Min Herre, j riden så lustelig,

"Att skåda den villa Rå,

"Alla de tankar j få om mig,

"J låten dem snart bortgå.

"Min Herre! j riden så fröjdelig,

"Att skåda den vilda Hara,

"Alla de tankar i fän' om mig

"J låten dem strax bortfara!

Om jag än rider i rosende lund,

Och skådar de djur uti skogar,

Hvad skall jag göra om nattestund,

När jag dock icke kan sofva.

Mitt fädernesgods jag säljer försann,
För silfver och guld det röda,
S'en vill jag draga i främmande land,
Och sörja mig sjelf till döda.

"Min herre! i säljen ej godset bort,
"Det är så svårt att mista,
"Men sänder bud till herr Elfbjörn fort,
"Hans Dotter skolen i fästa.

"Allhed hans dotter i fästa må,
"Och lefva hos henne med ära,
"I moders stad vill jag eder stå,
"Och sorgen så för oss bära.

Ingen skön Jungfru jag hafva må,
Och ingen trolofvar jag mig,
Kunde jag än Kejsarens dotter få,
När jag nu icke fick dig.

Erland Ärkebiskopen svarade brådt,
Han klappade dem med ära:
"J sägen hvarannan i afton god natt,
"Det kan ej annars vara.

Den Ärkebiskop han sade fritt ut,
Och kunde sin tunga väl röra:
"Skam får du Svarte-Bror Knut,
"Som häri skillnad månd' göra.

Herr Axel böd den jungfru god natt,
Det gjorde han med stor ängslan,
Hans hjerta var med sorg belagdt,
Som fången i jern är fängslad.

Skön Walborg hon går i högan loft hän,
Med jungfrurna till att sofva,
Hennes hjerta det brinner af sorg och men,
Som eld och ljusan låga,

Bittida om den morgonstund,
När solen sken med allo,
Begyinner Drottningen margelund,
På jungfrurna sina att kalla.

Drottningen bad jungfrurna i det sinn,
Att virka guld det röda,
Stilla stod Walborg jungfru fin,
Af sorg hennes hjerta mänd' blöda.

Walborg! jungfru skön och from,
Hvi är du så sorgse i hug?
Det sker dig ära och mycken mån,
Att du blifver konungens brud.

"Jag hellre vill hafva Axel god,
"Och lefva med honom i ära,
"Än jag vill hafva en gåfva stor,
"Den norrska kronan att bära.

"Så litet det dock gagnar mig,
"Att mina vänner sig glädja,
"När jag med tårar sorgelig
"Min' kinder må dagelig' vät.

Detta stod nu en tid så rund,
Ja väl uti månader tre,
Herr Axel och den jungfrun from,
De kunde hvarken leka eller le.

Der kom då örlik på det land,
Den fiende så stark månd' vara,
Herr Hakon, konungens son försann,
Han mände det land försvara.

Kungen lät bjuda kring all sin land,
De lekte och lärde tillika,
Herr Axel, den högädle man,
Han mände dem icke svika.

Ty konung Hakon han var ej sen,
I fält då mände han rida,
Han bjuder i landet hvar och en,
Som svärd kunde bära vid sida.

Han bjuder utöfver all sin land,
Så många som svärd kunde bära,
Herr Axel, den högädle man,
Han skulle hans höfvitsman vara.

Hans sköld var både hvit och blå,
Han kändes i marken vida,
Två röda hjertan deri månd' stå;
För äran då ville han strida.

När som de kommo på marken fram
Och sågo sina fiender glänsa;
Mer gall då mod och väldig hand,
Och icke med jungfrur att dansa.

Herr Axel bedref så manlig verk',
Sitt fädernesland till fromma,
För honom föllo de hofmän stark,
Han gjorde dem sadlarne tomma.

Han slog så mången tapper man,
Han trampad' dem under sin' hästar,
Han skonade ingen med sin hand,
Och helst de yppersta och bästa.

Han slog de Herrar utaf Upland,
Som redo de höga hästar,
Kung Amunds söner föllo för hans hand,
De grefvar och hertigar bästa.

Så tjockt de pilar flyga i skar',
Som bönderne när de slå hö:
Måkan, konungens son blef sår,
Och snarligen måtte han dö.

Som nu Herr Hakon Konungason
Från hästen mände nedfalla,
Herr Axel ädle Herren from,
Gaf sig dervid med alla.

"Hör du Axel Thordson kär!
"Du hämnna tillfyllest min död,
"Så får du landet och riket här,
"Och be ges vår fästemo.

Tillfyllest skall jag hämnna din död,
Att det skall spörjas till by,
Jag skonar mig ej för slag eller stöt,
Och aldrig skall jag fly.

Herr Axel ränner i hopen in,
Han var så vred till mod,
Ehvem som honom möter, gesvindt
Den slår han ned till fot.

Då föllö alla de starke män,
Som bönderne korn mänd' skära,
Herr Axel, den ädle syen,
Stod manlig och oförfarad.

Den Herre så länge värjade sig,
Tills han miste brynjan bäst,
Han stridde så friskt och mannelig,
Till skölden blef klufven allt slätt.

Han värjade sig så mannelig der,
Och mände sig sjelfver trösta,
Intill dess att hans goda svärd,
Det mände i fästet brista.

Aderton voro de dödlige sting,
Den Herren han hade i bröstet,
Sen buro de honom i tältet in,
Så nödigt de honom miste.

Af honom rann blodet så stridelig,
För segren då måtte han dö,
Det sista ord han talade för sig,
Var allt om hans fästemo.

"I sägen skön Walborg så mycken god natt,
"Vår Herre skall för henne råda,
"I himmelriket vi finnas fullsnart,
"Och mötas gladelig båda.

In kom den lilla smådräng god,
Och stod för bredan bord,
I talet var han både snäll och klok,
Han kunde väl foga sin' ord.

"J Jungfrur aflägg en silke röd,
"Och bären det hvita lin!
"Herr Hakon konung är nu död,
"Och Axel kär Herren min.

"Död är Herr Hakon, konungs son fin,
"Han ligger på döde bår.
"Det hämnade Herr Axel Herren min;
"Ty fick Han sitt banesår.

"Segren hafva de vunnit visst,
"All Norrges land till ära,
"Mång' tapper krigsman har lifvet mist,
"Ja mången ädel Herre.

Så svåra gret Malfred, Drottningen fin,
Det kan hvar moder väl röna,
Skön Walborg sörjer om kärasten sin.
Hon väter sina kinder sköna.

Hon talade strax till tjenaren sin,
Bad honom hastig att vara:
"Du hämta hit mitt förgyllda skrin,
"Du må det ock strax inbära.

"J spänner grå gångar' för karmen röd,
"Till klostret vill jag mig gifva,
"Jag glömmer aldrig Herr Axels död,
"Så länge jag här mänd' blifva.

Utanför Mariæ kyrkogård,
Der trädde hon från sin karm,
Så sorgelig hon i kyrkan går,
Hon qvaldes med ångest och harm.

Gullkronan tog hon med sin hand,
Hon satte den på de stenar,
"Nu vill jag aldrig hafva man,
"Men lefva en jungfru allena.

"Två gånger var jag fästemo,
"Men aldrig brud kunde blifva,
"Nu vill jag uti klostret dö,
"Från verlden mig alldeles gifva.

De buro fram det förgyllda skrin,
Deruti var guld det mesta,
Det skiftade hon bland fränder sin,
De yppersta och de bästa.

Hon tog guld och det stora halsband,
Hvari de smycken mänd' hänga,
Fru Eskelin hon det gaf försann,
Som henne hade älskat så länge.

Så tog hon upp det stora guldband
Dertill de spetsar fast bred'.
Det gaf hon Herr Hakon med mun och hand,
Som svor med henne den ed.

Hon tog fast mycket silfver och guld,
Väl öfver hundra gullringar,
Dem gaf hon de hertige-söner bård'
Som lofven med henne ingingo.

Hon gaf till kyrkor och skolor väl,
Och till dem som skulle läsa;
För sin och sin kära väns själ
Hon stiftade dagelig mässa.

Hon gaf till enkor och faderlös' barn
Och dem som vandra om föda,
Till Sanct Annas beläte skön
Gaf hon gullkronan den röda.

"J träden fram biskop, ärvördig man,
"J vigen mig in med mull,
"Den klosterordning jag svär försann,
"Jag hoppas j varden mig hull!

"Herr Åke ärkebiskop kär!
"J vigen mig in för Gud,
"Jag kommer aldrig af klostret här,
"Förr'n jag bärs död härut.

"Det voro så många grefvar bäl'd',
"Som hade deraf stor harm,
"Der de nu kastad' den svarta mull
"Allt öfver skön Walborgs arm o).

Nu går skön Walborg i klostret der;
Hon lider så mycket tvång,
Mässan hon aldrig försummar der,
Ej heller ottesång.

I klostret mången gifven är,
Både jungfrur och dygdiga qvinnor;
Dock ingen så skön som Walborg kär,
Hvars like man näpplig' finner.

Bättre är det ej vara född
Än städse i sorgen lefva,
Med ängslan dagelig äta sitt bröd,
Och aldrig rolighet pröfva.

Gud den förlåte, som orsak är,
Att de ej samman må vara,
Som hafva hvarannan af hjertat kär
Och älska med tukt och med ära!
Men lyckan hon vänder sig ofta om.

- a) *Tafvel*, spel — af ordet *täfla*. I Anglo-Saxoniskan *Tæfl*. Isl. *Tafl*. Hos de gamla förekomma i synnerhet tvenne slags *Tafvel*: *Skaftafvel*, Schackspel — och *Vårtafvel*, Tärningspel. Se *Ihres Gloss. Sv. Goth.*
- b) *Täma* eller *Säma*, anstå. —
- c) *Flöyel*, betyder Sammet; genom tryckfel läses i stället för *i sammet* i flera af de senare upplagor af denna *Visa*, i sinnet; men i de äldre läses alltid *Flöyelt*, eller *Flöyel*.
- d) Af *Harald Gilles* ätt — eller, efter Prof. *Nyerups* mening, af den i Medeltidens historia så namnkunniga *Gidska* släkten.
- e) *St. Dorothea*, känd för sin kyskhets, anropades såsom vittne till en trogen och oskyldig kärlek.
- f) *Arla* och *Särla*: bittida och sent.
- g) *Svartebroder*, Dominikaner-Munk.
- h) Dubbel släktskap var således grunden till deras händelsers olyckliga upplösning: *Naturlig* och *Andelig* — Dopsyskon kallades de, som af samma person och med samma Faddrar buros till dopet och kunde utan Påfvens orlof icke få ingå giftermål med hvarannan.

- i) *Karm* är ett ord, som i medeltidens skrifter ofta förekommer och betyder täckt eller ock en på alla sidor (med *karmer*) slutet *vagn*.
- k) Till ceremonien, då äktenskap eller trolofning högtidligen upplöstes, hörde, att ett *Handkläde* afskars mellan mannen och kvinnan och ringarne återvexlades.
- l) *Lofven* betyder här *Ed*, löftesgång: De anklagade behöfde för sin frisägelse tolf så kallade *Edgerningsmän*, som besvuro deras oskuld: *Hakon* och elfva *Riddare* voro löftesmän för *Walborgs* oskuld.
- m) Prof. *Nyerup* anmärker här: "Att låta *St. Brigitta*, råda för (uttyda) drömmar, är ganska passande; ty så väl den svenska hel. *Brigitta*, som dog 1373, som den Irländska, hvilken lefde i 6:te Seklet, äro kände för sina syner och uppenbarelser."
- n) *Ene*, sammandragit af *ensamme*; och synes stundom blott betyda *tillsamman*. Af sammanhanget synes, att *Erländ* låtit de olyckliga, utan vittnen, säga hvarannan det sista Farväl.
- o) Att kasta mull öfver en jungfrus arm, var ceremonien vid dess invigning till *Nunna*: att beteckna hennes död för den öfriga världen.

26.

Herr Carl eller Klosterrofvet.

Efter traditioner från Norrland och Västergötland. Är en bland de allmännaste Folkvisor och utföres ofta af ungdomen i landsorterna såsom ett mimiskt skådespel. Att denna Folkvisa äger någon historisk grund, och må hända har afseende på *Folke* och *Carl*, *Algots* söner, som bortröfvade *Svantepolk Knutsons* Dotter fröken *Ingrid*, är väl möjligt; men utan all anledning har den af våra Häfdatecknare blifvit förblandad med den näst efterföljande mera sällsynta Visan, om Herr *Sune Folkesons* Kloster-rof.

Herr Carl han gick för sin fostermor in,
Han frågade henne om råd:
Hur' skall jag sköna jungfrun
Med mig ur klostret få?
Men Herr Carl sofver allena.

"Du lägg dig sjuk, du lägg dig död,
"Du lägg dig uppå bår;
"Så kan du sköna jungfrun
"Med dig ur klostret få.
"Men Herr Carl sofver allena.

In kommo de små svennerne,
Voro klädde i kläderna blå:
"Och lyster skön jungfrun i vakstugan gå
"Och se herr Carl på bår?
Men Herr Carl sofver allena.

Och in kommo de småsvennerne,
Voro klädde i kläderna röd':
"Behagar skön jungfrun i vakstugan gå
"Och se Herr Carl, är död?
Men Herr Carl sofver allena.

Och in kommo de små svennerne,
Voro klädde i kläderna hvit'.
"Behagar skön jungfrun i vakstugan gå
"Och se herr Carl stå-lik?
Men Herr Carl sofver allena.

Och jungfrun gick för sin föstermor in
Och frågade henne om råd:
Ack! kan jag i vakstugan få gå
Och se Herr Carl på bår?
Men Herr Carl sofver allena.

"Och inte vill jag gifva dig råd;
"Ej eller så nekar jag dig.
"Men om du i afton i vakstugan går,
"Herr Carl han sviker dig.
Men Herr Carl han sofver allena.

Och jungfrun inför dörren gick,
Hon glimmade som en sol;
Men Herr Carls falska hjerta,
Det låg på bår och log.
Men Herr Carl sofver allena.

Och Jungfrun till hans hufvud gick;
Hon såg på hans krusade hår:
"Ack! medan du här lefde,
"Du höll mig ganska kär.
Men Herr Carl sofver allena.

Och Jungfrun hon till fötterna gick;
Hon lyfter på hvitan linn'.
"Ack! medan du här lefde,
"Du var allrakärasten min.
Men Herr Carl sofver allena.

Och Jungfrun hon till dörren gick, .
Hon bjöd sina systrar god natt;
Herr Carl, som uppå bären låg,
Sprang upp, tog henne fatt.
Men Herr Carl sofver allena.

"J bären ut min bår igen
"J skänken mjöd och vin.
"I morgon skall mitt bröllop stå
"Med allrakärasten min.
Men Herr Carl sofver allena.

Det var de Kloster-Nunnor,
De läste uti bok.
Visst var det en Guds Ängel,
Som bort vår syster tog.
Men Herr Carl sofver allena.

Och alla Kloster-Nunnor
De sjöngo hvar för sig:
Christ gif en sådan Ängel
Komm', tog' båd mig och dig!
Men Herr Carl sofver allena.

Kloster-rofvet.

Den tradition af denna gamla Folkvisa, som någon gång af de gamla ännu skall sjungas i Vestergötland under *Ridder Tynnes* melodi, är i det närmaste lika med den uppteckning, *Herr Kanslirådet Ihre* anfört i en under honom utgifven Dissertation *Om Ymseborgs Slott*. Att *Gyllenborg* i sin Tragiska behandling af detta historiska ämne, och *Rosenhane* i sin *Könungalängd* (sid. 90) af okunnighet om den rätta Klostervisan och missledde af den föregående gjort en falsk slutsats, är sannolikt. Denna Folkvisa anföres äfven af *P. Syv*. IV. N:o 12, *Grimm* pag. 287, *Nyerup* och *Rahbek* II. pag. 182.

Konung Magnus han bodde i Upsala,

Han ätte de döttrarna fem:

De tre de äro döde,

De två de lefva än a).

Der ligga de hjeltar slagne.

Konung Magnus han lät en Herredag skrifva,

På den de slutade så:

"Fröken Elin skole vi i Wreta kloster gifva,

"Fröken Karin skall riket förestå.

Och det var Herr Sune Folkunge,

Han talte till sin Broder Herr Knut:

"Vi vilje nu rida till Wreta kloster,

"Och ta fröken Elin der ut.

Och det var den ädle Herre,

Han svarade sin Broder så:

"Vi vilje rida till Upsala

"Och se hur' Kung Magnus han mår.

Så redo de sig till Upsala,
Konungen der ville de gästa;
Och det vill jag Eder i sanning säga:
Det var ej till fröken Elin's bästa.

Ut kom der en liten smådräng,
Var klädd i skarlakan röd:
"J riden bort Herrar af Folkunga ätt!
"Konung Magnus han är nu död.

Och är det sant du säger för mig;
Konung Magnus han ligger på bår;
Så är det då ingen i världen till,
Som oss nu kan emotstå.

Och det var fröken Elin,
Hon drömde i sängen der hon låg:
När hon om morgonen vaknade
Hon sade sin mormor deraf.

"Jag drömde om min Faders falkar,
"De voro inte mer än tre,
"De suto uppå vår klostermur;
"Så ymkelig läto de.

"Jag tyckte ock om den flygande örn,
"Också den villande gam:
"De begynte sig allt upp en träta,
"Och flögo så i min famn.

Drömde du om din faders falkar,
De voro inte mer än tre;
Det bådard, din Far, Konung Magnus,
Är anten sjuk eller död.

Och tyckte dig om den flygande örn,
Och så den villande gam;
Det betyder, de Herrar af Folkungaätt,
De göra dig sorg och harm.

Och det var Herr Sune Folkunge,
Han talte till brodern sin:
"Vinne vi nu fröken Elin;
"Så skall hon visst blifva min.

När som de kommo till Wreta Kløster,
Så redo de det tre gånger omkring,
Och midt uppå den klostermur
De begynte bryta sig in,

Ut kom der en liten smådräng,
Var klädd i kjortelen röd:
"Hvem bryter på vår klostermur
"Och gör fröken Elin stor nöd?

Herr Knut han bryter den klostermur,
Herr Sune han vill der in.
Och hörer du liten smådräng nu,
Hvar sofver fröken Elin?

"Hennes säng hon är af röda guld,
"Och silke der rundt omkring;
"Och det vill jag eder för sanning säga:
"Der slipper ingen riddare in.

Dörren hon är af elfenben,
Så väl står hon på sin' hakar,
Det vill jag eder för sanning säga:
Tolf riddare för fröken Elin der vaka.

Och det var fröken Elin,
Hon gjorde sina kinder så blek,
Gud nåde mig i denna dag!
Här blir en ömkelig lek.

"Hören J, fröken Elin!
'J gören eder ingen nöd;
Förr'n de sku' ta' Er ur klostret i dag,
Förr sku' vi alla ligga död!

De Herrar båda af Folkunga släkt,
De gjorde fröken Elin emot:
De slogo ihjel hennes riddare tolf,
Så de lågo döde för fot.

Fröken Elin hon fördes barfota
Och barhufd' af Wreta gård:
Aldrig hörde man att konungabarn
Så ömkelig färd mände få b).

Och det var Herr Sune Folkunge,
Han förde henne till Ymseborg c):
Hon fick der tåla både ondt och godt
Och hade qvida och sorg.

Och det var fröken Elin,
Hon klagade all sin nöd:
"Viste min Fader Kung Magnus det,
"Viss hämna' han riddarnes död.

Och det var då Herr Sune,
Han fruktade ingen nöd:
"För sanning vill jag Eder säga
"Kung Magnus är redan död.

"Och är det sant, J sägen för mig,
"Kung Magnus är redan död;
"Så är det då ingen i verlden till,
"Som mig kan hjälpa af nöd.

Tillhopa voro de i femton år
Ja, femton år och dag:
Och aldrig de sig emellan talt
Ett godt ord: Nej eller Ja.

Och det var en gång den ädla Fru,
Hon talte till smådrängen sin:
'Du skall gå i stenstugan fram,
"Och bedja min Herre komma in.

Der kom då in Herr Sune,
Han stante vid hennes säng:
Kära! hvad ha'n J för brådt att säga?
Att J ropen mig från mina gäster.

"Jag har nu fått så hårdt ett styng
"Uti min venstra sida;
"Jag hoppas till Gud Fader i himmelrik,
"Min tid lærer nu snart lida.

"Vi ha' varit ihop i femton år,
"Ja femton år och tid;
"Med Er har jag ock tre döttrar fått,
"Jag fick dem än aldrig si.

Så snart breddes ut det silke röd'
Och sammet rundt omkring;
Så leddes derpå de fröknar tre
Allt för sin fru moder in.

'Och hör Du fröken Karin!
'Du äldsta Dotter min!
'Dig bjudes Kungen af Frankerik;
'Den äran har du för mig.

Och hör Du, fröken Maria!
'Du medlersta Dottren min!
'Dig bjudes Kungen af Engeland,
'Och honom gifver jag Dig.

'Och hör Du fröken Elin!
'Du yngsta Dotteren min!
'Du skall gifva dig i Wreta Kloster
'Och ärfva kär' moderen din,

Och det var fröken Elin,
Hon svarade sin moder i harm:
"Inte har jag något Nunnekött;
"J ärnen ock mig en man!

Och det var nu den ädla Fru,
Hon vred sina händer i harm:
"Och skall jag icke vara hörd en bön,
"Af mina egna barn!

Och det var fröken Elin,
Hon svarade med tukt och fagert sin:
"Jag skall gifva mig i Wreta Kloster,
"Och ärfva kär' moderen min.

"Och hörer, Herr Sune! Kär Herren min!
"Och kläden Er i sammet blå!
"Det vill jag Eder för sanning säga:
'En Kongadotter aldrig mer J få.

Och det var då den ädla Fru,
Hon vände sig åt väggen dervid:
Och det vill jag Eder för sanning säga:
Hon talte aldrig ordena fler'.
Der ligga de hjeltar slagne.

- a) Man får sannolikt ej af detta ställe dömma till visans ålder.
- b) Af detta ställe skulle väl *Gyllenborg* och *Rosenhane* ej hafva gjort denna slutsats; detta bortförande skedd ej på något groft och våldsamt sätt; utan voro Herr *Sune* och dess följeslagare klädde som änglar etc. Förvexlingen med föregående klostervisa är tydlig.
- c) *Ymseborg* skall vara grundadt af Konung *Knut*, *Folkunge* vid sjön *Ymsen*, redan i trettonde århundradet, och skall hafva tillhört *Folkungaslägten* ända till *K. Magnus Ladulås's* tid. Dess ruiner äro aftagna i *Dahlbergs* verk.

28.

Konung Birger och hans Bröder.
eller
Brunkes Förräderi.

Denna hos oss i medlet af 1700:talet ofta tryckta Folkvisa kallas *Historisk Berättelse eller ganska öm Visa af Er. Fahlberg*. Den är, enligt Professor Nyerups anmärkning, i grunden den samma som den gamla Danska Folkvisan och finnes på Isländska uti *Arnaemagnæanska Samlingarne*, och är således sannolikt, att Fahlberg begagnat den gamla Traditionen och sjelf blott utstyrt den med *Prolog* och *Epilog*. Några talesätt i sjelfva den Danska visan tyckas förråda, att den så väl som händelsen ursprungligen tillhör Sverige, och att äfven hos oss måste hafva funnits äldre och renare Traditioner deraf. Emedlertid förtjenar denna för Historiens skull ett rum i denna Samling.

Syv II. N:o 39. *Grimm* pag. 410. *Arnaemagnæanska Handskr.* N:o 147 i *Octav.* *Nyerup* och *Rahbek II.* pag. 176.

Kung Birger han var en Herre så bård,
Uti de förra års tider,
Hela Sveriges rike hade han i våld;
Hans välde så måste de lyda,
Men trohet beskyddar så mången.

Han hade en syster både fager och fin,
Hon var kär hållen af alla,
Hon var både tuktig och vänlig i sinna,
Fröken Ingeborg de henne kalla,
Men trohet hen älskas af mången.

Konung Eric Menved utaf Dannemark,
En Herre i höghet och värde,
Han fick till den fröken en kärlek så stark,
Med äran han henne begärde;
Ty troheten älskas af mången.

Hans syster var dygdig och däjlig försann,
Att många dess skönhet berömde;
Fröken Sophia, så var hennes namn,
Till henne Kung Birger bud sände;
Ty troheten fagnar så mången.

Han tog sig den Danska Prinsessan till vän,
Hon Drottning i Sverige månd' blifva,
Gaf Konungen i Dannemark sin syster igen
Till Drottning att sammanlefva;
Ty troheten fagnar så mången.

Drottning Ingeborg hade de bröderna tre,
Den äldste han Kung mände blifva,
Men henne af dem deras lif låto de,
Igenom förrädares snara;
Men otro förräder så mången.

De Herrar de ville till Sverige rida,
De voro i hågen så glade;
Fru Ingeborg bad dem hemma bida,
J veten ej af nöd eller skada;
Ty troheten varnar så mången.

Fru Ingeborg ständar uti Helsingborgs port,
Hon bad dem med vänliga ord:
"Mina ädla bröder! J riden ej bort,
"Ty det går mig svårlig emot;
Men trohet förmanar så mången.

Då sade de begge, bröder tillika
Och svara': vi det göra kunde,
Men vi länges till vårt fädernesrike,
Så dagar, som timmar och stunder;
Den troheten tryggar så mången.

Vi hafve hos eder så länge nu varit,
Och lefvat i lust med godt nöje,
Hos eder vi mycket godt fått och erfarit,
Vår resa vi inte fördröje;
Men troheten tryggar så mången.

"J töfven och biden i dagarna fem,
"Jag beder, J villen mig lyda!
"Medan jag förtäljer er min starka dröm;
"Mig undrar hvad han månd', betyda. *J*
Men trohet beskyddar så mången.

"Jag drömde, edra kappor de voro af bly,
"Till tyngden de voro nog dryga,
"Mine ädle bröder voren deruti,
"Er sjelfvom till oro och qvida;
Men trohet åtvarnar så mången.

"Och de voro spände omkring eder hals,
"De voro både tunge och trånge,
"Så visst betyder det eder stor falsk;
"Gud löse er af sorg och vände! *hain*
Men trohet åtvarnar så mången.

De Herrar lydde inte Fru Ingeborgs råd,
De låto sin resa anlända,
De redo till Sverge uppå samma dag,
Trodde dem ingen motgång skulle hända;
Men otro besviker så mången.

Och de redo sig så långt uppå land,
De kommo på den hvita sand,
Der mötte dem Brunke den otrogne man,
Söta ord kunde han väl föra fram,
Men otro besviker så mången.

"J varen välkomne J bröder både!
"Som nu till vår fägnad vill' komma,
"J skolen få dricka Jul med vår Nåde,
"Vår ynnest skall blifva Er fromma;
Men otro bedrager så mången.

De Herrar viste inte utaf någon sorg,
De redo till Nyköpings stad,
Och när de kommo sig när intill torg,
Der mötte dem det falska råd.
Men otro besviker så mången.

"J varen välkomne J bröder så kära!
"Lägg brynjorna uti vår by,
"Så kunnen i gå med lust och ära,
"På slottet i hofkläder ny.
Men otrohet sviker så mången.

De Herrar de gingo på slottet då fram,
Och ställde sig för breda bord,
Men Kungen stod upp och han fägnade dem,
Så väl han framförde sin' ord;
Men otro förräder så mången.

"J varen välkomne, mine bröder båda!
"Jag vill Er tillfråga med äran,
"Mån' jag icke ensam för landet skall råda,
"Som spiran och kronan månd bära?
Men otro förräder så mången.

De bröder tillsammans med enighet svara,

De ville de ord intet höra:

"Vår kära broder må han väl vara,

"Men ej ensam i landet regera.

Men otro förräder så mången.

De bröder de voro så glade till mod,

De åto och drucko de stunder,

Och Brunke han gaf dem mång' vänliga ord,

Med list, otro och falska funder,

Men otro bedrager så mången.

"Mine gode Herrar"! han till dem sade,

"Hvad tänken J nu vilja göra?

"Viljen J hålla er lustig' och glade,

"Att dricka och dansen att röra?

Men otro inbillar så mången.

De dansade ut och de dansade in,

De blefvo helt glade till mode;

Och Brunke han skänkte dem klaraste vin,

Om falskhet de honom ej trodde.

Men otrohet sviker så mången.

De Herrar de stodo på golfvat och qvad:

Sin frihet de mente få njuta,

Men Kungen och Brunke de gingo till råd,

Huru de sin list skulle sluta.

Men otro förräder så mången.

"Hertig Waldemar talade till broder sin:

"Vi akte oss för Brunkes svänker a)!

"Erik! vi nu dricka alltför mycket vin,

"Ty han kan många skalka-ränker.

Men otro besviker så mången,

„Hertig Erik han slog upp med snöhvitan hand,
„Vi äro komne uppå tro och lejde,
„Skole vi oss frukta i fädernesland!
„Vi vet' ej af krig eller fejde.
„Men otrohet fäller så mången.

De drucko och dansa' den dag till ända,
Tills mörkret och natten kom på;
Så mände de ljus och bloss upptända,
Som lyste i hvar och en vrå.
Men otro bedrager så mången.

När såsom det något på natten mänd' lida,
Och sömnen han kom dem uppå,
Då ville de Herrar hafva ro och hvila,
På silke och bolstrar de blå.
Men otro besviker så mången.

Men Brunke han följde dem i tornet in,
De trodde i sängkammaren komma,
Och kungen gick med uti skarlakan fin,
De Herrar till slätt ingen fromma.
Men otro bedrager så mången.

De Herrar de trodde, att det var stor gamman,
De visste ej af någon fara,
Förr än de slog' alla de dörrar till samman;
Då sågo de sig fångne vara.
Ty otrohet narrar så mången.

Hertig Erik sig värjade såsom en man,
Så väldelig mände han strida;
Till dess han ej stol eller sängstolpe fann,
Han nödgades i tornet se'n blifva.
Men otro förräder så mången.

Kung Birger var färdig af landet utfara:

"Johan Brunke! J har min gunst och nåd,

"Om J tagen nu mina bröder till vara,

"Me'n jag hör Kung Erik Menveds råd.

Men otro bedrager så mången.

De Hertigar blefvo bedröfvad' till mod,

Den tiden han gjordes dem lång;

Så illa på trohet då gick dem emot,

Af köld, och frost och stor hungers tvång.

Men otrohet sviker så mången.

"Vi gifve dig Brunke det guld det så röd,

"Vi äre af hunger så kryste,

"Du gifver oss vatten och det torra bröd,

"Vårt hjerta vill i vårt bröst brista.

"Men otrohet dräper så mången.

"Han svarade rätt hastigt, det går mig ej an,

"För mig att beklaga er nöd,

"Ty J får nu intet här i Sveriges land,

"Kallt vatten eller det torra bröd,

Men otro hon dödar så mången.

"Vi tro vår kära broders hustru så god,

"Vi tro den fromma Drottning så väl,

"Hon gifver oss halmen att sofva uppå,

"Och låter oss ej svälta ihjel,

Men otro förderfvar så mången.

Herr Brunke han blef rätt hastig och ond

Han harmades vid dessa orde;

Han tog de nycklar uppå samma stund,

Och kasta' dem i saltan flode,

Men otro vill döda så mången.

Det var en stor ömka att höra uppå,
Det var en stor jemmer och qvida,
När bröder åto hvarandra skuldrorna frå,
Och kött utaf hvarannans sida.
Men otro hon dödar så mången.

Det var ändå en större ömk och harm,
Det var större jemmer och qvida,
Ty bröder lågo döde på hvarannans arm
Och bredevid hvarannans sida.
Men otro han dödar så mången.

Det stod så uti de månader fem,
Att Kungen från Skåne kom hem;
"Hvar äre mine bröder? hvi skänkte j dem
"Hvar måltid icke klara vin?
Men otro hon dårar så mången.

Det svarade då en liten småsven:
"De Herrar ha' lidit stor möda,
"Ty Brunke han satte dem i tornet in.
"Jag tror visst, att de äro döda.
Men otro hon dödar så mången.

Kung Birger han in genom vindögat b) såg,
Han lät sig det icke förlida;
Stor ömka var då der som hans bröder låg,
De lågo döde vid hvannans sida;
Ty otro hon dräper så mången.

"Ack hör du nu, Brunke! hvad jag frågar dig,
"Du som dessa dörrar sist läste:
"Hvar äro de nycklar som du tog af mig,
"När jag utaf landet bortreste?
Men otro bedårar så mången.

Herr Brunke han svarade med falsker fund:

"De gjorde mig vrede till mode,

"Att jag tog de nycklar på samma stund,

"Och kasta dem i saltan flode.

Men otro bedrager så mången.

Skam få dig derföre, du arga dåre!

Så illa dermed du mig svikit,

Nu blifver jag för denna gerningen svåre,

Qvitt nycklarne till Sveriges rike.

Men otro misshagar så mången.

"Hafver jag förrådt edra bröder båda,

"Så kan jag ock med sanning bedyra,

"Att nu får ni ensamman för landet råda,

"Det sjelfver regera och styra:

Men otro inbillar så mången.

Men detta förtröt de Hertigars vänner,

De kunde den sorg inte lida;

De ville de Hertigars död väl fullhämna,

För äran begynte de strida.

Ty otro hon träffar så mången.

Kungen måtte rymma med Drottningen sin,

Och långt bort till främmand' land lända,

Halshuggen blef Magnus, Kungens äldsta son,

Så skamligt fick hans lif en ända,

Ty otrohet dödar så mången.

Men Brunke blef lagd på fem stegel och hjul,

För otrohet måste han falla,

Han fick då sin lön, som han hade förskylt.

Den platsen de Brunkeberg kalla.

Ty otro aflifvar så mången.

När många regenter vill' styra ett rike,
Då händer det ofta alltså,
Att de derom sällan sig kunna förlika;
Ty ingen vill då undergå.
Ty otro bepröfvar så mången.

Ty den som med otro och falskhetens art
Vill komma sin nästa i fara,
Tör hända, dess herre han kan väl rätt snart
Inveckla sig sjelfver i snara.
Ty otro hon fäller så mången d).

Men att älska Gud och lyda vår Kung,
Gud frukta och Konungen ära,
Den dygden bör vara hos gammal och ung,
Som Skriften oss tydligt kan lära.
Ty trohet berömmar så mången.

Välsigna, o Jesu, med Din milda nåd,
Vår Konung och stora magt dyra!
Gud vare med honom i visdom och råd,
Stad, land och folk fridsamt att styra.
Och trohet må finnas hos mången!

Gud se våra Drottningars dyra person,
Med nådens alltseende öga!
Från all olycksfara dem Herre förskon,
Välsignelsen gif af det höga,
Och låt dem få trohet af mången.

Vår Kronprins jag icke förgäta må,
Gud honom så nådigt bevara!
Att allt ondt må vika honom frä,
Gud fräls honom utur all fara!
Så finner han trohet hos mången.

Gud gifve vår Arf Furste och höga Gemål,
Att i Guds beskydd bo och blifva!
Gud gif dem välsignelsen år ifrån år,
Allt ondt från dem långt bortdrifva,
Att de finna trohet hos mången!

Vår unga Arf-Furste, Prinsessa också;
Gud vakta dem från syndsens snara!
Att de i välsignadt stånd väl lefva må.
Gud dem nådeligen bevara.
Gud gifve dem trohet hos mången!

Gud styre vårt kongliga Svea Riks-Råd,
Som högmåla magt har i händer:
I erdrägt och fridsamhet genom Guds råd,
Samt trohet för Kung och för Ständer,
För trohet välsignar Gud mången.

Gud gifve, att högre och ringare stånd
Med rolighet kund' sammanlefva:
I broderlig kärlek förutan allt tvång.
Och enighet fast eftersträfva!
Att trohet må vinnas hos mången.

Gud låte också all den menige man
Sin skyldighet icke fördölja,
Att visa sin lydnad för Kung och de stånd,
Som man bör med vördsamhet följa,
Att trohet må finnas hos mången.

Gud låte också både gammal och ung,
Gud frukta och Konungen ära,
Och älska hvarannan med hjerta och mun,
Samt hafva hvarannan rätt kära,
Att trohet må mötas hos mången.

Gud låte oss alla så lefva förnöjda,
Med Christelig kärlek tillsamman,
Att vi uti himlen med glädje och fröjd,
Bland helgon få mötas med gamman,
Der trohet blir glädje för mången.

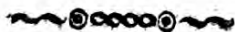
a) *Svänker*, svek, bedrägerier: af ordet *svinka*, söka undflykter. *Ihr. Gl. Sv. Goth.*

b) *Vindögat*, fönstret. Huru genom tryckningen våra Traditioner förderivas, kan äfven detta ställe visa; här läses i de tryckta exemplaren:

Kung Birger han in genom vinglasen såg.

c) *Brunkeberg* var den tiden en skogvuxen plats utanför staden. Hos P. Syv säges i Anmärkningarne: Den unge Johan Bronk blef med sitt parti lagt paa stejler: paa det Bierg uden for Stockholm, som af honom siden fik Navn og kaldes Bronkebjerg.

d) Här slutas den egentliga visan, och af *Fahlbergs* Epilog ser man, att denna nya upplaga eller, må hända, öfversättning ej är äldre än sedan Konung Adolf Fredriks regeringstid.

Konungen och Herr Peder.

Efter Original-upplagan, som, bland Berättelserna om K. Carl XII:s seger vid Narva, är tryckt i Qvart, Stockholm 1701, och finnes ibland H:r Exp. Sekreteraren Thomés samlingar. Man inser lätt, huru litet gemensamt, till idé och utförande, denna eljest lyckliga härmning af sin tids folkvisor äger med de föregående. Den är författad af Gunnar Eurelius (sedan adlad med namnet *Dahlstjerna*), berömd såsom *Konunga-skald* vid Carl XI:s död, öfversättare af *Pastor Fido* och den första, som införde *Ottava Rima* bland svenska skaldeslagen. Visan med sin gamla melodi blef snart allmän och sjunges ännu i åtskilliga Landsorter. Såsom Imitation af den Tidens Folk-språk och Talesätt, har man trott sig till en del böra bibehålla det stafningssätt Författaren sjelf nyttjat. I allegorien förekomma *Czar Petter*, under namnet *Herr Peder*, Konung Carl XII, och stolts *Narva*, den mö, om hvars ägande de strida,

Herr Peder han drömde en dröm om en natt,
 Det var allt om så väner ena Möja;
 Den ville han i sönnen så gerna taga fatt,
 Han nappa' henne hårdt i sin slöja.
 J hafven det väl hört, att Carl Kung bar sorgen
 för henne a).

Han nappa' uti slöja; men kan tro hon streta mot,
 Så säng och sparrlakan de brusto;
 Hon sparka' herr Peder på hans ömskinta fot,
 Att han vakna' dervid och svåra pusta'.

Herr Peder han sej utmed sängestäcken vred
Allt uti en oroligan dåfva b);
Ej vet jag hvad mig skadt uti nätterna tre,
Att jag allsinte orkade sofva!

Herr Peder han ropte till små-svenner två:
"Mej tycks tuppen börja att gala:
"J beden mine spåmän inför mej gå,
"Mej lyster allt med dem att tala.

De spåmän, de träda i sängestufvan in
På präktigaste vis som de kunde,
Och alla va' de klädda i räf- och sabelskin,
Herr Peder uppå sängen de funno.

De buga för Herr Peder allt neder till jord,
J sängen der han låg och sej sträckte;
Och talte honom till med ödmjuk-fulla ord:
Hur' kommer det, du oss så bitti' väckte?

"Och ingen utaf oss vet än af annan lag;
"Och ingen hafver annat än i minne,
"Än att Herr Peder sofva plär till ljusande dag.
"Hvi äst du så orolig nu i sinne?

"Och är icke Herr Peder så väldug Herre-Man,
"Den yppersta i Gårda-Rike?
"Är nånsin någon ting, som honom felas kan;
"Som har i magt och ära ej sin like?

"Ej felas dig Land; Ej felas dig Slott:
"Ej felas dig Rysse-stålt's Fruer;
"Du hafver här i verlden så lättli c) mycke godt;
"Hvad är då dej i magen så suger?

Herr Peder han svara' i vredefullt mod,
Hans uppsyn som Ellgloa skäller d),
"Och om er signe-konst är viser och god,
"Så sägen J mej strax hvad mej våller!

"Och rätt så snart det dagas, då vill jag gå till skalls;
"Der sej i går de Myre-Björnar gömde,
"Och hören till J alle: det kosta skall er hals,
"Om J ej sägen strax hvad mej drömade.

Och nådige Herr Peder, J sticknen icke så!
Då svarade hin Digre och hin Dolge e),
Hvad Eder hafver drömt, vi fuller gissa må,
Så snart vår hals blir smorder med olja.

När olja smörjer hals, se'n är ej ondt att spå,
Hvad alskog Herr Peder mände qvalia,
De Rysse-Fruers barn han passar ej mer på,
Utrikes fager Mö han nu väljer.

Vid Holma-gårda strand der dansar ena Mö,
Dock om hon sin Mödom dej nekar;
Men hocken kan stå mot din välldtaka-nö?
Den är ju den din hog uppå leker?

Så hör ännu Herr Peder, hvad jag dej säger mer;
För dej jag ännu aldrig plär skarfvä,
Och hennes Namn kan jag säga om du ber,
Den Möja hon heter stälts Narva.

Hon hafver ock en syster, som mindre är än hon;
Litan Ivangrod mände hon sig kalla.
Den ville vi först narra till dej ut bakom lo'n;
Se'n om midnatt att den stälta öfverfalla.

Herr Peder sprang upp gladlynt, han klädde sig i
skinn,

Han tacka' dem med nådeliga tale,
För det de råka' på den Dröm, som i hans sinn,
Den hela natten gjorde honom qvale.

"Och när jag den skön Jungfru får taga i famn,

"Hvar efter mitt hjerta så längtar;

"Så ska Ni all'ihopa få Förstliga namn:

"Derefter jag vet, hvar en trängtar!

Der stod en gammal käring, hon lydde deruppå,

Hon runka sitt skrynkjota Tryne;

"Förstinna blir jag ock, när J bli sann-spå;

"Sade hon då, ty hon var i syne f).

"Ty aldrig har jag sett maken Fänta vid ström,

"Hon kan ej lukta Rysslädra-Remma,

"Hon är om allt sitt Lif så kättol och så öm;

"Och völduge Herr Peder bli hemma!

"Och aldrig har jag sett maken Fänta på gräs;

"När Manfolka göra henne ära,

"Hon spåttar, och hon slår, hon fayser, och hon
fräs!

"Kom aldrig Herr Peder henne nära!

"Och aldrig än kom nå'n med den Möja inom bås,

"Som bor i så håll-fasta Burar,

"Och dörra hennes stänga så styfva hängelås,

"Och Nastun g) har jemntjocka murar;

"Den Jungfrun hon hafver så underligan sed,

"När utländaka Belare h) de komma;

"Hon släpper ingen in, förrän han gjort besked,

"Och fått rus i Knis-knas af Momma,

"Och allt det der tappas, det skänkes in hott

"Af källar-drängar, Svensk eller Finne;

"Ty alltid pröfvar hon så sin friares vett,

"Om han ock hafver kärliga ölsinne;

"Hon hafver ock ett Dryckes-Horn af rödaste gull,

"Som Dvärgar i Gripsdala smidde;

"Af glödgä-vin lukta fast man kan bli full;

"Dock dricka skall hvar en som der bidde:

"Då frasar utur den glödröda Dryck,

"Som blandas med Etter-het' nättel i);

"Ej belare med nöje nånsin frågick;

"Han värre är än Wiborga-kättel!

Herr Peder han stickna' vid Spåqvinnans ord,

Som vinnögd och vrång-synt hon sade;

Han²slo' henne på mun, så hon tumla' under bord,

Jag ville, sa'n, att varga dej hade!

"Ty aldrig har jag råkat för maken ett Träll,

"Som hemma är i hållskoga-klyfter:

"Den Jungfru som ej vill, den kan jag ta mä väll,

"Och porta tåf jerna k) jag lyfter!

"Si hundra tusen Ryssar med sablar i hand,

"Som marker och stränder betäcker,

"Vill jag för hennes Dörrar snart lägga till Land,

"Och nie tjog stälta Murebräckker.

Strax sändas bodkaffar i månader tre

Kring hela vida Gårda-tike;

Der drifts ihop folk som man plä' drifva få,

Vid lifsstraff att ingen skulle vika.

De gingo deras gång åt Hälma-gården ut,
Uti många förfaseliga höpar:
Han kunde ej se solen för glafvar och för spjut;
De stanna först vid Jorvalla-Gropar.

Vid Portdeyas quarn de slogo sej en bro,
Allt öfver de snäll-flugna floder;
"Här vele vi nu alle både bygga och bo,
"Och grafva oss i jorden som groder.

De två väna systrar i höga-lofts sval l),
De dansa' och de gjorde sig glade;
En väktare på muren först varse blef det smal m),
Af Ryttare och Fotfolk i rade.

"Mej tyckes som sej samlar, sa' han, en stor hop
"Der borta på Våpsekyla gårde:
Strax ger han till ett ljudande väktare-rop:
"Visst nog är här Friare på färde!

Stålt's Narva Lilla sej genom vind-ögat n) såg i
Rätt i det hon den väktaren hörde;
Strax kunde hon ock se, hvar den stora hopen låg:
"Tvi dej, som vår lek nu förstörde!

Hon stängde sina Portar med Bommar utaf stål;
Och till sina fulltroгна Drängar
Sa' hon: "si ehvem som vill in i min gård
"Den skänken J bra feta slängar!

Herr Peder, i det han fick se hennes bur,
Som han så för gerna vill äga,
Då sade han: "mig tyckes som hon läge smått på lur,
"Dock vill jag henne först låta fråga.

Strax talade Herr Peder till Häfmänner tre,

"J skolen gå, Stålt Narva berätta,

"Att ho skall ta' ren sårk på, och sängen laga till,

"Och sej väckert tvåla och tvätta.

"Ty, sägen J, en Herre, den väldigaste Man

"I verlden, till henne vill komma:

"I afton vill'n ha Ja, Czar Petter heter han;

"Deremot må hon ej töras glamma.

"Si hundra tusen Brumän de stå nu här på språng,

"Om hon ej strax vill ge sej med gode;

"Att alla hennes Drängar slå ihjel på en gång

"Och henne ta med våldsamma mode!

"J sägen ock, hur' jag vill i fulla godt mak,

"Om hon mej nånsin reter eller äggar,

Eldkulor slunga in i hennes Nattstugu tak,

"Och bryta neder alla hennes väggar.

"Men vill hon bli min Fänta, min väna, min Bru,

"Oräkneligt godt vill jag henne gifva:

"Ty be'na lät upp Porten i qväll klockan sju;

"Utom henne jag ej längre kan lefva.

"De Giljare framredo, de klappa på port,

"Deras StorFurste ärna' de förtälja,

"Men fingo det till svars: J packen Eder fort,

"Min mödom jag för hot ej plär sälja.

"Och hvem såg nånsin Ungersven försköna jungfrurs,
dörr,

"Som första gången snorkar och påckar?

"Den Friaren som ej vet sej skioka som sej bör,

"Han visas af med harmfulla suckar.

"De många Rysse-pälsar jag icke rädes för,

"Och är jag ej så modfälld en piga:

"Men drar Herr Peder älskog till svenska väna mör,

"Så måste'n ta af mössan och niga.

"Herr Peders trug och hot jag aktar som strå,

"Och jag är ej så skuggräddan flicka:

"Men är det så att han till mej fria må,

"Glögga brännevins-Rus måste han först dricka

"J ogjordt vä'r Herr Peder nu kommer hit till gäst:

"Som aldrig än har ridit till Tuna o);

"Han vet så väl som jag, hvem jag hafver fäst:

"Hans odygd finner här ingen sluna.

"En segersäll ung Hjelte jag läfvat min tro:

"Den vill jag ock till dödsdaga hålla;

"Men om Herr Peder kommer något nära vid mitt
bo,

"Heta Ekeluten mände honom skälla.

"Här lagas ock till Gästabod på alla mina torn,

"Herr Peder J ock det låten veta.

"Jag tror han redan känner, här osar brändt horn,

"Och dryckes-karen göras honom heta.

"Men ho som bju'r te bryta min rosfärga knut,

"Och slängeldar kasta i sparrar,

"Snart kommer den, som honom lærer veta hut,

"Mig tyckes, att Herr Peder redan darrar.

"På vägen är min vän, min Herre och min Kung;

"Med honom jag mig längse'n mänd para:

"Herr Peder blir visst falin p), när han min hjelte
ung

"Får se komma mig att försvara.

"Gud signe dej, Kung Carl! der du såfver i natt,
"Visat har du dina Möjer i minne!
"Mej drömde, att Herr Peder lopp bort från sin hatt,
"Och stöflekraga fastna' i grinne.

De Giljare dro' af, och Hufvu' hang på sne;
Herr Peder detta kalfskinn de bore p),
Och sade: du ska' tro, den piga är ej gre q),
Hon ler åt dina krigshästar store!

Herr Peder tog sin Mössa, han trampa'na med fot,
Och svor uti ilsko och vrede;
"Sku' unga svaga Flickor töras duka mig emot;
"Så är deras undergång dem rede.

Strax stängde han dem begge till vatten och till
land,
I tio veckors ångstfulla dagar;
Och plåga' deras boning med eld och med brand:
Dock hörde han ingen som klagar.

Men hocken Ryss, som tordes våga sej fram,
Ja alla de som lust hade nosa,
De tumla' på sne, de fingo alla skam,
Och ingen kunde Marknaden rosa,

Si litan Ivangrod, som efter hon var minst,
Skulle derföre ock först bli våldtagen:
Men hocken som tör gå der fram och ta vinst,
Blef svedd bå' i kraga och magen.

Två gånger kommo Gäster in under hennes vägg,
Som ville upp i vinds-glugga klifva;
Två gånger tin'te hon deras rimfrusna skägg,
Och öste glögga Brännevin för lifve.

Hon tappa' i kannor hon tappa' i krus.
Hennes svenner ur koppar-ämbär guto;
Fast många voro de, som då fingo rus;
De somna' alla just der de suto.

Nu öfversåg Kung Carl i Skåne sina Män,
Och syntte huru allt föreveter
Och sad'; Du falska *Saxer*), dej klipper jag väl än;
Men min Edsvorne vän är Czar Petter!

Just då kom ryktet flygande öster öfver Sjö
Och sad', Kung Carl du segersälle Hjelte,
Herr Peder rövva vill Stolts Narva, din Mö;
Men ännu så spänner hon bälte.

Hon är väl Litan Jungfru, men strider som en man;
Och alla hennes raske små-svenner,
De fäkta som kämpar; hvart öga skönja kan,
Hur' illa Gärda-hopen dervid gränjer s)

Och Kung Carl han satt på förgyllande stol,
Han mände dervid lite' sig besinna,
Och sad': är det då vänskap, du svor oss i fjol?
"Du trolöse! Gud skall dig finna.

Just lika som ett lejon, som hinsidon Ön
Får höra sina späda ungar skrika,
Full ifver och full harm det lägger sig i sjön,
Och hinner förrn man tror öfver vika.

Så modder, vid Carls-hamn steg Kung Carl ombord;
Strax hissades Trossar och Ankar;
Och Herren vare med dej, i gerningar och ord!
Och främje dina anslag och tankar!

Och Kung Carl drog öfver det salta haf,
Hans segel stodo alle helt stinna:
Hans skepp lupo alla för vind i fullt traf,
Och lyckelig hamn alla de finna.

Den Svenska flotta lade vid *Päronä* till strands.
Carls hjerta af ifver mond' brinna;
Han fråga' sina Svenner: Hvad gör ni nu till lands?
De ropte alla: Dö eller vinna!

Strax tåga' Konung Carl med Åtta tusen man
Allt under de Gårda-härars borgar:
Men då ska' tro, Herr Peders öga det rann
Af skräck, ångst, och tusende sorger!

Ty Sermethof med sex gånger tusen till häst,
Som skulle *Silla-Mäki* försvara,
Han tyckte Svenskas uppsyn va'n värre än en pest;
Ty tänkte han: långt frå' har minst' fara.

Han rider till Herr Peder i Borgen igen,
Och säger: "Store Czar, denna timma
"Är Carl Kung i Sverige, med alla sina män,
"Öfver oss; ty måste jag simma.

Han gaf sig i strömmen med häst och med karl,
Han ville sig åt hinsidan laga;
Men många, som då törsta, de somna der qvar;
Starkt strömme-rus de kunde ej fördraga.

Herr Peder han ropte med sorgbunden röst:
"O! Sermethof, du vest väl att lefva,
"Kom tag mej med åt *Musko* i denna här höst;
"De Svenske kulor flyga så skefva.

"Men efter jag drar bort, kära Croije! jag Er ber,
"Ty Svenskt krut J förr kunnat lukta,
"En Fältherres namn J tagen uppå Er;
"Nu hör jag, de komma der i bukta!

Och detta var en Tisdag, i Vintermånan kall,
Då tjugondagen syntes half mogen,
På samma dag i fjol, som Herr Peder uppå pall
Svor vara Kung Carl hull och trogen.

Och då drog Kung Carl ut sin gullsmidda Brann
Han skiner allt som solen den röda;
"Med Guds hjälp sku' vi i dag ha' öfverhann
"Och alla Gårdamän ligga döda!

Dervid sköts Svensk lösen med fyra skott i rad,
Att stolts Narvas tillstånd förfara:
Hvem kunde mer än hon bli glättug och glad?
Ty mände hon på ögnablicket svara.

Då hvifta' Kung Carl med Tirfingen t) röd,
Som aldrig drogs ut utan bane:
Dermed föll ock af himmelen en tøkna och en snö,
Den Ryssa kalla blodrödan Hane u).

Der under bröt Kung Carl i Rysseborgen in
Med alla sina fulltrogna Drängar.
Men då ska tro de Gårda-Män de börja speta skinn
Och kläda så blodiga slängar.

Och fyra tjog hundra de svuro der uppå,
Med Guds hjälp, och brynjorna blotta,
De skulle åtti tusen vågehalsar slå;
Si nu bardas v) en emot åtta!

Det Gårda-läger var af en tredubbel borg
Med vallar och stört-djupa grafvar;
Och spanskt rytteri kring allt deras torg,
Som späcktes med spetsiga stafvar.

De murebräckor lågo så högt uppå vall,
De dundra' det mesta de kunde;
Men likväl gick Kung Carl emot dunder och mot knall
Öfver allt uti den samma stunden.

Jag tror att ingen af dem, som först lupo an,
Vet sjelf hur' han kom öfver liden;
Men fromme härars Gud, som allt göra kan,
Han halp, och var med dem i striden.

Nu börja' badda bett för Rysse-ryggars päls
Medan tre-ägga klingor de slakta,
Och den som vore nu längst' nord åt till fjälls,
De hvita björnars ungar att akta!

De Svenske samskott gingo som ljungelden snäll,
Och tjuge tusen Ryssar de fällte;
Så lekte de med dem in till mörkaste qväll;
- Kung Carl var Guds segersamme hjelte.

Men de som ville rymma de redo uppå brö,
Och bron braka' sönder i stycken;
De andra ville simma, och somli' ville ro;
Men mesta delen drunkna' i dricken.

De öfriga om natten de kröpo in i hol,
Och ingen torde mera upduka;
Och ingen utaf oss får nånsin mer se sol!
Sade de till sin Förste Dolgeruka.

Dock ville vi först hämnas på dessa Tyske män,
Som oss bragt i denna olycka ;
De ropte: äro vi icke hvar och en er vän!
Dock högg de dem sönder i stycke !

Strax, när de tyske Riddare det spektakel såg',
Två dödar sågo de med ett öga ;
"Och aldrig voro vi uppå makan ett tåg ;
"Att fäkta mer oss hjälpa vill föga.

"Den unga Konung Carl är Herre så bård,
"Ho vet, han tör skänka oss lifve',
"Det Ryssa' ändå lära oss ifrån ta' med våld,
"Till krigsfångar alla vi oss gifve.

Då gifvo sig till fånga så många som de va',
Croijs Fältherren han var den första,
"Och stora Konung Carl var nådelig ; de sa':
Vi alle efter din nåde törsta.

Snart kom ock *Dolgeruka* och tiggde sitt lif.
För sej och sina medbröder alle,
Då talte de Svenska' till tidsfördrif:
Och dessa tjena bättre till gå valle.

Med bara hufv'n föllo för Carl Konung ned
Mång tusen på nåder och onåde:
Herr Peder, och Herr Peder, som bort ifrån oss red,
Du saker äst till all denna våde!

Nu talte Kung Carl: "hela verlden skall se,
"Att jag alls ingen lust har i blode:
"Ty stigen upp J alle, som liggen här och be:
"Ert fotfall skall lända er till gode.

"J Ryssar, gevär läggen ned, och gå hem,
"Hvar och en till hvar sine orter:
"Men om vi någon väpnad mer råka utaf dem,
"De kläda sku' blodiga skjortor.

Och tjuge tusen Ryssar med enekäpp i han'
"De gingo dermed sina färde;
"Och skam ta den nånsin mer sabel rörer an,
Sade de, der de lupo öfver gärde.

Men nie store Jarlar och fem tjog häfmän,
De ypperste qvarlefvor af slaget,
Dem tog man vara på, de sitta alla än;
Det är de som sku' betala laget.

Och hundra Murebräckor, och try tjog och fem
Och tie till när man noga räknar;
Och fast så många fanor som der kördes hem,
Men kroksvärd och hakar ingen tecknar.

Och hvem kan tälja pundvaror, penningar och tält
Och allt det som fans der i lägret?
Det nyttjar Konung Carl och hans Män nu i fält;
Ingen Rysse kan det mera vägra.

Det säges, att Kung Carl i det hiskeliga slag,
Sedan Rinnaren u) snuppla' mot Låge x),
Har ridit med en stöfvel den utlängsta dag,
Och fäktat med kämpa-förmåga:

Och nu red Konung Carl till stolts Narva lilla in;
"Hur står det till, sa' han, med min väna?
"I natt vill jag sofva på hvita armen din;
"Du har nu länge nog bott allena!

Hon fällde i glädjen så mången modig tår;
"Välkommen! svara' hon: du som ställte
"Ditt dyra lif upp för sällheten vår;
"Signe Gud dig, du stridsamme hjelte!

Hon tagde y): men kysste på konungens han';
Ty räddhoga, häpnad och glädje,
De lopp i hennes bröst lika som hvar om an!
Dock glädjen blef främst nu på vädje!

Men J Herr Peder håller än öster ut-med å,
Han illfinas helt uti hoge;
Han lyder och han lyssnar hur' allt skulle gå,
Men sammanskotta räknar han noga.

I det kom en fram som summit öfver flod,
Och våt var han än bakom öra;
Han lopp, och lopp fort, Herr Peder der han stod
Sa': "hvi löper du så? lät mig höra.

"Se der, se der ä' de! nu skjuta de igen!
"O! vore jag nu bakom de kullar!
"Ja rätt nu ä' de här de villsindte män;
"Hör på trompeta deras, hur' hon lullar.

"Der komma de Svenske i hamn och i häl.
"Der halp hvarken sabel eller yxa.
"Allt hvad de råkete på, det slogo de ihjel;
"Sade han och han skalfde i böxa!

"De gjorde öfver vallen så mäktuga språng.
"Ho kan deras lång-svärd fördraga?
"Det värsta var de skjöto alla på en gång,
Och skonte hvarken hals eller kraga.

"De slogo ihjel fyra de slogo ihjel fem,
 "De slogo ihjel hvar man kan jag mena;
 "Och aldrig knådas bröd mer i verldene för dem;
 "Men jag slapp der undan allena.

"De togo dina stycke och allt ditt gevär,
 "Och alla dina fanor så nya.
 "Mig tyckes träna ruska, rättnu så ä' de här.
 "Här är intet råd längre bia.

Då red Herr Peder af, men svara' ingen rad;
 Han mände sig svårliga förfära:
 Han stanna' icke förr'n hemma i *Moskova stad*,
 De tidender han sjelf mände bära.

De gårda-jungfrur dansa' i vide höga loft,
 De koxa så tidt under lida:
 "Och hvem tro der slänger i fotsidan koft?
 "Snällt öster-ut så mände han sig rida.

De Ryske-fruger stånda vid store Nogårds le',
 De vänta sine herrar hemkomma:
 Och hem kommo hästar och blodiga va' de,
 Och sadlarna de voro tomma.

Strax hördes ett skrän långt öster under skog:
 "Ve oss! våre män ligga slagna:
 "Hvem körer nu vår harf, ho styrer nu vår plog?
 "Och alla våra Herrar ä' tagna!

Men der gror en fågnad i *Svearikes land*,
 De vallbarn de lalla och qvåda:
 I Götha der fröjdas båd' qvinna och man;
 De lofva Gud, som dem velat gläda.

Och ära vare Gud, som hin trolösa slår,
Som sig ej vill råda eller rätta.
Herr Peder dina slagne som ligga der i skår x).
Och du sjelf äst vittne till detta.

Du Store och Du Starke, i högdene bor,
Som ögnasten akta Din Smorde!
Bevara Konung Carl som sig Dig förtror:
Hans fiender Din krigs-ängel morde!
J hafven det väl hört, att Carl Kung har sorgen
för henne.

a) Visan, som i originalet kallas *Götha Kämpa-Visa om Konungen å Herr Pädar*, är stafvad efter Allmogens uttal med sina gamla *Casus*, då omqvädet läses sålunda: *J hafven dät väl hördt, att CARL KUNG bar sorgian för hennar*. Men som Författaren sjelf ej öfverallt följt denna stafning utan ibland brukar ordet sin i stället för si — dät för dä och henne för hennar, o. s. v. har man följt den vanligaste. Deryska namnen, som enligt allmogens uttal äro förbråkade, igenkännas lätt.

b) *Dåva*: dvala. *Ihres Gl. Sv. Goth.*

c) Är i de sednare upplagor ändradt till, *skräckli' mycket godt*.

d) *Skälla*, synas: provinsord. *Ihres Sv. Dialect Lexicon*.

e) *Dolg*, stor, anseelig: provinsord. *Ihr. Dial. Lexic.*

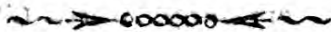
f) *Vara i syne*: hos Allmogen en förment egenskap att se öfversinnliga ting; tros i synnerhet vara medfödd *Söndagsbarn*.

g) *Nastun*, nattstugan, sängkammaren.

- h) *Flare*, Friare, Provinsord. Isl. *Bidil*, *bidlur*.
- i) *Nättel*, nässlor; Provinsord.
- k) *Portarne utaf gångjernen jag lyfter?*
- l) *Sval*, *svale*, öfvervåning. *Ihres Gl. Sv. Goth.*
- m) *Smaal*, *smale*, hop, mängd. *Ihres Gl. Sv. Goth.*
- n) *Vindöga*, rundt fönster. *Ihres Gl. Sv. Goth.*
- o) *Fälin*, rädd; Provinsord. Isl. *Folur*.
- p) *Rida till Tuna och lära veta hut*, är ett gammalt Svenskt ordspråk. Om gamla ordet *Tuna* bland sina många bemärkelser äfven har den af *Stad*, så är anledningen till ordspråket gifven.
- q) *Bära kalfskinn till en*, gifva korgen?
- r) *Gre*, Provinsord. *Han är icke rädd, han är ej lätt att löpa på.* *Ihr. Sv. D. L.*
- s) *Saxe*, Dansk.
- t) *Skår*, en linie af slaget *hå*, Provinsord. *Ihr. D. L.*
- u) *Gränja*, gnisla med tänderna, skria af raseri.
- v) *Tirfing*, det ryktbara svärd, som tillhörde *Angantyr* och *Hervor*, och aldrig, sedan det var dragit, kunde stillas utan mans blod eller bane.
- w) *Blodrödan hane*; enligt *Eddiska* Mytterna, förebudet till blod och nederlag.
- x) *Bardas*, strida, af Isl. ordet *Bard*, stridsyx.
- y) *Rinnare*, snabbfotad häst: häst i fullt språng. *Ihr. Gl. Sv. Goth.*
- z) *Låge*, vindfälle, hop af fällda träd. *Ihr. Gl. Sv. G.*
- z) *Tagde*, teg, Provinsord.

Malcom Sinclair.

För sitt poetiska värde, sin vackra, gamla Melodi och såsom en redan öfver ett halft Århundrade allmänt känd och älskad Folkvisa, upptages här detta stycke, fastän, strängt enligt planen, ej tillhörande denna Samling. En sägen har uppgifvit *Mörk* (Auctor till *Tecla*, *Adalrik* och *Göthilda* m. fl. berömda skrifter) såsom dess Författare; men en af Hr *Medicinal-Rådet Rutström* meddelad underrättelse, att ett concept till denna visa blifvit funnit bland *Herr Odels* efterlemnade handskrifter, gör det sannolikt, att denne för sina *Tal*, hållne i *Frimurare-Logen*, förut kände Författare, äfven varit lycklig skald. Visan har af Trycket ofta blifvit utgifven med följande Titel: *Hjeltarnes Samtal med den tappre och omisteliga, men på sin hemresa från Constantinopel i nejden af Breslau, d. 19 Juni 1739 förräddeligen mördade Svenske Majoren vid Uplands regemente, Den Vålborne Herren Herr Malcom Sinclair, uppå de ljufva Eliseiska Fülten i de dödas rike: berättadt af Herden Celadon, som af en gammal obekant Gubbe blifvit oförmodligen dit och dädan förd.*

Sist, när på ljuflig blomsterplan,
Jag mina lam utförde;
Och satte mig, som jag var van,
Der jag bäst lärkan hörde:
Så kom till mig en gammal Man,
Beprydd med silfver-håren,
Han såg mig ganska gunstigt an,
Och helsade: God måren!

Hör, sade han. kom! Celadon,
Följ med mig litet stycke;
Lägg från dig dina lappris don:
Du skall få höra mycke.
Jag steg strax upp, lad' flöjten bort,
Tog Gubben uti handen,
Och kommo vi strax, innan kort,
Till obekanta landen.

Ett fasligt berg midt för oss var,
Det jag rätt häpna' före,
Men Gubben sade: Åh var kar!
Vi så ej hissna böre;
Säg! Vet du ej, att veklighet
Har aldrig vunnit ära;
Men deremot manhaftighet
Ses alltid kransar bära.

Häraf så blef jag fuller styrkt,
Men återigen förskräcker,
När Gubbens hand med rostig dyrk
Åt bergets port blef sträcker:
Jag ville rymt tillbaka; men
Han fattad' mig i armen,
Och sade: Har du då, min vän,
Ej hjerta uti barmen?

Jag måtte ropa eller be,
Det halp dock intetdera;
Jag skulle in, vi fingo se
I berget Gubbar flera,
Dem jag dock alla trodde väl,
Emedan som de visste,
Att de en Svensk upprigtig själ
I skrynkne lemmar lyste.

Och är det fäfängt bjuda till,
Beskrifva denna prydnad;
Med tysthet jag här hellre vill
Bevisa Himlen lydnad,
Dock kan jag ej förtiga, hvad
Oss sen för nåde hände,
Då jag min ögon nöjd och glad
Åt höga slottet vände.

För nämnde slottets kopparport
En hop stål-klädde Svenner,
Nedkomne ifrån Baldurs ort,
Helt trogne Martis vänner,
Med dragne pampar stodo vakt,
Att ingen skulle klifva
På slottets sammets-klädda prakt,
Ell' blanka silfver-skifva.

Men, tänk! så bistre, som de här
Med bleka ansigt' stodo,
Och hotades med blankt gevär;
Så tog' de dock till godo,
Att gamle Gubben ledde mig
I deras förmak dyra,
Der ett ungt lejon roat sig,
Ett krossadt klot att styra.

Jag häpna' nu långt mer, än förr,
Men skräcktes ännu mera,
När Gubben lätte på en dörr,
Af klara silfret skära:
Inför densamma var en sal,
En sal för alla salar;
Der inne luften var helt sval,
Och ljuset, som i dalar

Kring

Kring om ett präktigt silfver-bord
Tolf Svenska Carlar suto,
Som talte inte många ord,
Men Konga-miner guto;
De åtta sågo gamle ut,
De fyra intet spåde;
De förre, som de dock förut
Från världen gjort afträde.

Den Nionde i denna rad,
Tykt's ha ett hastigt sinne;
Den Tionde sågs djerf och glad,
Med mod i bröstet inne;
Den Elfte var en täcker Kar,
Han satt och räkna' pengar,
Han delte ut, liksom en Far,
Till sina barn och drängar.

Den Tolfte var en zirlig, lång
Och väl uppvexter Hjelte.
Den man kund' se ej enda gång
Sitt Karla-hjerta fällte.
Hans ögon voro oförskräckt',
Liksom på unga Örnar;
Hans styfve näfvar knyttas käckt,
Som rammar uppå björnar.

Hans korta hår, som kändes opp,
Afbildade en krona,
Som var åt en så dugtig kropp
En zirlig hufvudbona';
Hans armar, ben, vor' full' af merg,
Hans skuldror utaf styrka,
Hans länder voro liksom berg,
Och marmorn i vår kyrka.

Han satt uti en Svensker rock,
Af blått passabelt kläde,
Han hade elghuds köller ock,
Som aldrig låg i träde,
Och handskar utaf samma slag,
Som långt på armen räckte;
Tror knappt manchetten satt i lag,
Den styfva kragen täckte.

Ett tjockt gehäng, tre finger bredt,
Var spändt på blåa rocken,
En gruflig pamp, den mången sett
Nedsabla hela flocken,
Satt, dragen till en tredjedel,
I detta gula bälte:
Och ville ut, ge den sin del,
Som trotsat denne Hjelte.

Ibland så steg han upp och gick
Med sina stöflar store,
Som suttö uti krigsmans skick,
Och föga blanke vore;
Han hade sporrar uppå dem,
Så stora, att de passa
Åt sådan fot och karla-lem,
Med sina kringlor hvassa.

Sin ganska stora höga hatt,
Den gyldne knappen prydde,
Han på sin krönte hjessa satt;
Sen stanna' han och lydde,
Hur kämpe-vakten skillrade,
Så att gevären slamra':
Man kunde se, han undrade,
Ho kom till dödens kamrar.

Strax lättas blanka dörren opp,
En Svensker Karl framträdde,
Med skjuten, sargad hjelte-kropp,
Dock miner inte rädde;
Hans ansigt var med blod besköljdt,
Nedsabladt, trampadt, slaget,
Och bröstet, som hans hjerta döljt,
Had' grofva skott intaget.

Hans hjerna satt i håret klent,
Jag ryser det att nämna;
Men glädes, att ej är för sent
För Himlen sådant hämna.
Han hade spänd pistol i hand,
Liksom han ville skjuta;
Men dödens hårdt åtsnörda band
Befallte'n förr att sluta.

Han helsade på Svenskt maner,
Då Kongen nådigt svara',
Och sad': 'Vi känne inte Er,
Hvem skulle J väl vara?
Jag är, sad' han, en Svensk Major,
Mitt namn är Malcom Sinclair,
Min själ nu nylig' af mig for
Från hjertats vrår och vinklar.

"Hur, sade Kungen, blef du död?
"Du tappre Krigs-Buss store!
"Du äst i blod så färgad röd,
"Liksom du slagad vore.
Jo, sade han, Hans Majestät!
En oförskämnd Bellona
Har så betalt de trogna fjät,
Jag gått för Sverges Krona.

"Ja så, sad' Kungen, men hör på:
"Hvar var du, när du dödde?"
Tre mil från Breslau, när en å
Ur mina ådror flödde.
"Hvem mördad dig?" Sex Ryske Män,
Som stulo af mig lifvet;
Had' jag fått tid, jag dem igen
Skull' snälla piller gifvet.

"Ja så, då slåss vårt Sverge än
"Med Ryssen uti ifver?
Nej, Hans Maj'stät, han är vår vän,
Så sagdt åtminston' blifver.
"Nej säg! men hvad för slag had' du
"I Breslau till att göra?
"Säg, sku' vi tro, att Kejsar'n nu
"Vill sig på oss förföra?

Nej men! det höres intet af;
Mitt äfventyr var detta:
Jag for till Sultan i fullt traf,
Min Konungs värf förrätta.
"Ack, Sultan! håll! håll, Sinclair håll!
"God vänner, Carlar alla!
"Här är en Svensk från verldens boll,
"Som mördad nödgats falla.

"Se, hvar han står, och bloden ned
"I strida strömmar rinner,
"Der kan man se en Hjelte-sed,
"Som ej i döden svinner;
"Tänk på, han kommer från Turki't!
"Ack! låt oss då få höra,
"Hur'ledes Mars sin dragne plit
"Nu brukar till att föra?

Strax reste de sig alle tolf,
Vår Sinclair att bestråla,
Som deras blanka silfver-golf
Med röda saften måla;
Den Elfte sad': "Stig Hjelte, hit
"Till bordet me'n du talar!
"Lägg bort pistolen och din plit;
"Han dig ej mer lugswalar.

Ty klef han fram uti sin blod,
Att den kring benen stänkte,
Ett Karla-väsend', Hjeltemod
I röda köttet blänkte,
Den Tolfte sad': "Berätta snart,
"Hvad sker i våra länder,
"Ditt ärende och öfverfart,
"Samt hvad deruppe händer?

Jo, börjad' han, vårt Svea är
En Dame, som stilla sitter,
Och sina gröna lagrar skär,
Förnöjd med fåglaqvitter:
Hon dricker fridens söta vin
Ur Fredriks gyldne koppar,
Och skådar med en hurtig min
På sina blåa troppar.

Och skall knappt någon hafva sett
En så förnuftig flicka,
Som, fast hon framdel's sig beredt
På grönan kjortel sticka;
Har hon dock laddat flinkt gevär,
Och lagt utmed sin sida,
Så att, om nå'n skull' gå förnär,
Skall han i fallet bida.

Hon klär sig som en karl med hatt,
Och lider ingen mössa;
Dess purpur-mun får ingen fatt,
Fast mindre lof att kyssa,
Mer än som hennes äkta man,
Kung Fredrik store, dyre,
I hvilkens trogna, starka hand,
Hon anförtrott sitt styre.

Och som hon vänlig min vill se
Af alla uppå jorden,
Så täcktes hon ock nådigt ge
Åt mig de höga orden:
"Red, Sinclair, red dig till, och far
"Till Sultans varma länder;
"Du vet vi vänskap plägat har,
"Se'n Carol var i Bender.

Ty for jag dit i största hast,
Kom lyckligt ock tillbaka;
Men åter bort på lyckans kast,
Min Konungs värf bevaka',
Kom lyckligt dit, förrättad' väl
Hvad mig var budet göra,
Fast oväns arga, falska sjä
Vill smäde-tal kringföra,

Nu slogs Sultan, och slåss ännu
Med Ryska Kejsarinnan.
De ge hvarannan tu för sju;
Dock tyckes Sultan vinna.
Och efter jag till honom for;
Strax Ryska hofvet gissa',
Att jag på Sveriges vägnar svor
Med honom punkter vissa.

Man tillad' äfven också se'n,
Och illskan dermed visste,
Att mången Ryss, båd' arm och ben,
För min skull plötsligt miste;
Och att jag kund' ej för min död
Det väna folket lida;
Samt att min klinga ofta flöt
Okallad ur min slida.

Nu var jag rester derifrån,
Till Breslau ändtlig kommen,
Hvarest, när såsom min person
Af Amtet blef förnummen,
Mig önskades en lycklig fart
Till Svenska Kungens länder,
Det jag ock uptog för en art
Af Sverges trogna vänner.

Men när jag sedan några mil
På vagn från staden hunnit,
För en af sex, liksom en pil,
Förut, den se'n mig vunnit;
Han kom tillbaka, lade an,
Och fråga' hvad jag förde
För lustigt nytt till Sverges land,
Som Ryska Kronan rörde.

Jag viste'n af rätt temlig kort;
Men fyra hans dragoner,
De ryckte mig af vagnen bort,
Ursinnige pultroner,
Och refvo till sig allt hvad som
På papper var uppskrifvit,
Der jag helt troget handlat om,
Hvad Sverige nyttigt blifvit.

Se'n sporde han mig åter till,
Hvad mera nytt jag hade;
Jag teg derpå, förbittrad, still,
Då annan en strax lade
Mig genom hufvud med ett lod,
Så att jag nödgad's falla:
Min själ for bort, mitt hjerte-blod
Och krafter blefvo alla.

Se'n höggo de mig lem från lem,
Fast hjertat i mig picka';
Man orsak har berömma dem,
Som, utan till att klicka,
Förmådde skjuta mig ihjel
Med ellofva pistoler,
Den tolfte ligger ännu här
För Svenska Tolf Caroler.

Och såled's har oskyldigt jag
För ovän misstänkt blifvit,
Jag har för samma sett min dag
Och måst qvittera lifvet.
Min själ var ännu aldrig arg
På Ryska Kejsarinnan;
Dock Ryssar mig som björn och varg
Handterat härutinnan.

Och uppå ett förrädiskt sätt,
Man mitt porträt utsände,
Så att det skulle falla lätt,
Mig slå hvar jag anlände:
Nu had' de då sin önskan fått,
Dock kan det mig hugsvala,
Jag vet, min Konung detta skott
Lär ofelbart bet - - - beklaga.

"Men, Sinclair, hör! den siste Carl
Till honom derpå sade:

"Säg, fick du ej, som tapper Jarl,

"Dig värja för slik skade?

Nej, sade han, de rövad' bort,

Som tjufvar, vapen mina,

Och gjorde se'n processen kort,

Och glömde mig att pina.

"Nu, sad' Kung Carl, vi säga kan,

"Det hjertligt oss förtryter,

"Att en så hurtig karl och man

"Så hårda isar bryter.

"Och straffe himlen äfven den,

"Som åt ditt blod sig fägnar,

"Ell' sändt de mördare och män,

"Ell' dem försvarar, hägnar!

"Men, apropos, håll, Sinclair, hör!

"Hur är med Prutska freden?

"Mån' tro i folket hjertat dör

"Till tiden är förliden?

Nej, nej, Hans Majestät, tro fritt,

Sultan har hårda näfvar,

Och felas föga, hvar tar sitt

Och ojemt byte jäfvar.

"Ja! men det vor' lust höra få

"De gamle tappre Göthar

"Ännu en gång med mod gå på

"Och dela karla-stötar;

"Man menar, deras krutrök lär

"Kring verlden ännu lukta,

"Och ingen är, som icke svär,

"Sig kunna tio tukta.

Hans Majestät! tro säkert, att
Om de allenast fingo
Se Hans Maj'stäts durchskjutne hatt,
Det skulle dem så tvinga,
Att hela hjertat upp och ned
I bröstet skulle picka,
Och deras svärd på karla-sed,
Begära blod att dricka.

"Kung Stanislaus, käre! säg,
"Hur' är det med hans lycka?
"Säg, vandrar'n än på ojemn väg
"På lyckans falska krycka?
"Säg, vill ej någon puissance
"Mer uppå honom tänka?
"Har då hans sol gjort alliance
"Med mörkret, mer ej blänka?

Hans Majestät! han lefver nöjd
På lyckans lägre säte:
Och tror man, han är föga böjd
Mer om sin krona träta.
Dock törs jag inte gerna se
I ödets dolda lagar:
Han får henn' än en gång, kan ske,
Om himlen så behagar.

Rätt som man nu så taltes vid,
Så hördes litet bullra,
Och utför fönstren sågs derned
Helt många vagnar kullra.
Man sporde genast ho der var,
Då bleka vakten svara':
En ganska stor Minister-skar'
Är kommen här att vara.

En kom strax in, fick audience;
Hans sak de snart afgjorde;
Se'n slog han upp sin reverence,
För hela Kunga-bordet,
Gick derpå ut, en ann' kom in
Och för sitt hof agera'
Så fermt, att man dess stolta min
Och slughet admirera.'

Ja, hvart ett hof af Japhets land
Här hade en minister,
Som, med helt mjuka kärleksband,
Skull' binda alla tvister;
Och hvar och en kom till förhör,
Så snart det honom borde.
Men ingen inför deras dörr
Okallad träda torde.

Här var en Kejserlig och Fransk,
Samt Engelsk, Preusk och Rysker,
Här var en Italiensk och Spansk,
Holländsk samt Dansk och Tysker;
Ja, jag kan sannerligen ej
Mig alla nu erinra,
Men alla syntes utaf mej
I guld och silfver glindra.

Jag stod hos Gubben så långt bort,
Att jag ej kunde höra,
Hvad dessa Herrar talte kort,
Ell' det till sinnes föra;
Dock smög jag uti skuggan fram,
Så snart en tala börj'de,
Som sad' sitt hof fått hjertekram
Af allt det Sinclair sörjde.

Och talte'n, liksom man förut
Skull' trott det hofvet villa,
Att Sinclair på sitt lif fick slut,
Och nödgades bli stilla.
Han ropa' mycket om honneur,
Om ädelt, Chrisligt sinne,
Och att dess hof allt ärbart gör
För verldens friska minne.

Han declarera' den infame,
Och hofvets rang ovärdig,
Som inte hade blygd och skam,
Att slå en så rättfärdig.
Och när han ändtlig talat ut,
Så strök han uppå foten,
Och mente för sin söta trut
Nu lagat bot för soten.

Man tog hans talan gunstigt opp,
Med helt förställda miner.
Man log åt tankans fria lopp,
Och tungans styfva liner;
Sist tacka' mannen gunstigt för
De målade douceurer,
Som han så ymnogt dem nu gör,
Af alla slags couleurs.

Just nu steg Carl den Tolfte bort,
Tog Sinclair uti handen;
De gingo ut, och innan kort
Sågs de på gröna landen;
De gick tankfulla upp och ned
I vackra gångar gröna.
Att de om viktigt taltes vid,
Man kunde se och röna.

Man kan ej veta hvad det var,
 Hvarom de raisonera;
 Men stundom sågs den Store Carl
 Sig litet alterera.
 Onsider kommo de igen,
 Då Carl den Elfte fråga:
 Hur' står det till, min Son och Vän?
 Ditt hjerta står i låga.

Åh, bagatelle! sad' Han, min Far,
 Jag utaf åtrå brinner,
 Att se om Mars der upp' är Karl,
 Och om han kransar vinner;
 Jag vill mig laga till gå opp,
 Bli borta några dagar,
 Och föra an min Hjelte-tropp,
 Så att . . . brakar. a)

Kom, Sinclair, sad' Han, kom, följ med,
 Vi sku' för ro skull, pröfva,
 Att bryta stål, som ruttet trä,
 Och styfsva kaxar söfva.
 Vår Sinclair genast färdig var,
 Höll tropp med slika frågor;
 Han tog en air, som modig Karl,
 Och döljde sina plågor.

Flinkt väsend', sad' Kung Carl, skall bli,
 Friskt, Bussar uti Norden!
 Båd' Sol och Måne skall få si
 Förändring uppå jorden:
 Kom, Sinclair, låt oss här gå opp,
 Och genast slå till Chorum,
 Och rida kring i fullt galopp
 På Martis flinka forum,

Den Elfte tog den Tolfte fatt,
Rätt som han skull' marchera,
Och sad': "min Son! vi ha god natt
"Från verlden tag't; än mera,
"Om du nu skulle komma hän,
"Vor' ingen, som dig kände,
"I hela vida Sveriges Län,
"Ell' tankan på dig sände.

"För öfrigt drar vår Måg, din Bror
"Och Svåger, Fredrik Store,
"För allting omsorg, så jag tror,
"Om du der sjelfver vore,
"Så skull' det vara alldel's ett:
"Du känner ock Ulrika,
"Din Syster, därför' kom och sitt,
"Ej efter oro fika.

"Jag menar du må vara mätt
"Af slika sura drufvor,
"Som hade knappt på Thronen trädt,
"För'n ovännen dig trugar,
"Att gå med sig på fältet ut,
"Och fast han grufligt tappa',
"Så had' han dock så när en klut
"Bortrifvit af din kappa.

"Sen fick du ej ditt Sverige se,
"Förr'n kort förrän du dödde,
"Du, som tolf år och tvenne tre
"Dig på din klinga stödde.
"Nu är du kommen uti ro;
"Bli då, för Guds skull, stilla,
"Låt dem, som nu på jorden bo,
"På slika saker grilla.

Vid dessa ljufva Faders ord,
Strax Sonens ögon runno,
De stego åter till sitt bord,
Och armar kärligt brunno;
Ja, sade han, min ljufva Far!
"Jag vet väl jag är döder;
"Men för den kärlek, som jag har
"Till Sverige, jag dock blöder.

"Jag vet hvad hjerta, kraft och mod
"Jag i Soldaten satte,
"När jag midt för hans ögon stod,
"Och sjelf i fästet fatta',
"Och der jag red för Rytteri't,
"Der vexte mod i bröstet,
"Der drog en karla-arm sin plit,
"Och blod på marken öste.

"Hjelp, Gud! jag kan ej utan gråt
"Och tårar mig påminna,
"Då jag och Rehnsköld följdes åt,
"Vid Narva, kransar vinna.
"Der blåst's alarm, vi gingo på,
"Så Solen hufvud skaka:
"Och Cronstedt sköt, så bergen blå
"Begynte till att knaka.

"Än Düna slag, än Clischou då,
"Än Cracau, Lemberg, flera',
"Männ' tappre Svenske Bussar blå
"Ej der souv'raint regera?
"Augustus måste ju af Thron,
"När som han såg min klinga?
"Och nu
"Det kan mitt hjerta tvinga.

"Fast mången tyckte, att min Sol
"Sig berg'de vid Pultava,
"Och steg inunder mörker Pol,
"Att låta sig begrafva!
"Så, tro mig fritt! had' Fredrikshall
"Mitt lif så brådt ej ändat,
"Had' mina grofva styckens knall
"Väl nya Solar tändat."

"Men nu är fåfängt tala om
"De förra friska tider;
"Vi veta dock ej huru som
"Man nu på jorden strider.
"Dock önskar jag mitt Sverige godt,
"Jag, som dess Konung varit,
"Och klädt för samma många skott,
"När jag i fält har farit!"

"Så må då väl, J Bussar blå,
"J Lejon uti Norden!
"Låt se, J alltid på er stå,
"Och ägen Norra Jorden! —
"Jag tackar er för hvar en dag,
"Jag eder commendera',
"För J gick på i mina slag
"Och veko ingendera.

"Gack, Sinclair, i ditt rum och sitt,
"Sätt värjan i din skida!
"Oss har dock Himlen mycket gett,
"Hvarmed vi tiden lida:
"Vi äga ju en Guda-fröjd,
"I våra himla-salar?
"Vårt läger är af nöje böjdt
"I täcka Lilje-dalar.

Af

Af denna Hjelten ifren svann,
Hans grymma ärr ej sågos,
Han sig förnyad genast fann,
Hans kropp ej mera plågas;
Fast han i verlden hurtig var,
Och kunde tycken vinna,
Vardt han dock nu en annan Karl,
Som vi en gång sku finna.

Strax steg vår Sinclair i ett rum,
Som klart af pärlor lyste;
Der mötte'n Hjeltar, famna'n om
Och honom kärligt kysste;
Der inne sågs i blåa klä'r,
På silkesklädde Throner,
Högborne ädle, som gevär
Ha burit för Tre Kronor.

En guda-lust kringsväfvade,
Och allas hjertan nöjde,
Jag skåda' det, jag bäfvade,
Och mig till marken böjde,
Jag knäppte mina händer hop
Och vördsamt gratulera',
Med underdånig suck och rop,
Dem, som så väl regerat.

Se'n tog mig Gubben vid sin hand
Och förde mig tillbaka;
Jag gret, att mina lefnads band
Förhindrad' mig att smaka
Ett sådant nöje, som här var,
För dem, som väl ha lefvat,
Och efter ärans krona rar
Med fulla krafter sträfvat.

Derpå fick jag strax se min hjord,
Och lamungarne snälle,
Som åto vid sitt blomster-bord,
På samma rum och ställe.
"Se nu", sad' Gubben, "lemnar jag
"Dig der jag dig frånledde,
"Och glöm nu aldrig denna dag
"Ell' hvad på honom skedde.

Och härpå tog han mig i famn,
Och tacka' för godt följe.
Jag bad'en säga mig sitt namn,
Men han det mig fördöljde.
Sen stulla' han från mig igen,
Jag stanna' qvar och qvillra',
Tills denne min utlefde vän
Utur mitt sigte tillra'.

Sen satte jag mig ned och gret,
Och ömkade den skade,
Att Sinclair så i hastighet
Sin ögon sammanlade:
Det var likväl en hurtig Karl,
En Krigsbuss och en Hjelte,
Som, der raison fått blifva qvar,
Med Kuthler väl spändt bälte.

Ack! tänk hvar redlig Svensk uppå
Den Herrens Svenska hjerta:
Mång Hjeltes hjerta blifva må
Mot hans en liten ärtä.
Ja, tänk uppå, hur' som han föll,
Och hvem den gerning gjorde,
Samt hur' han tyst i döden höll,
Hvad sägas just ej borde.

Derför, J Hjeltar, som ha mod
Och hjerta uti bröste',
Ack! hämnen Malcom Sinclairs blod,
Som Kuthler mordiskt öste;
För öfrigt är jag städse Er
Tillgifven alla tider,
Och slutar nu, helst som jag ser,
Vår sol i skuggan skrider.

Man finner de äldre upplagorna af denna Visa både med Prolog och Epilog; hvilken senare äfven är tryckt särskildt och bär till öfverskiift: *CELADONS*, vid återkomsten från de *Elisäiske fälten* öfver *Majoren Hr Malcom Sinclairs död*, i *aftonlugnet* med en ängslig *Fleut spelade*, och sedan i *Ceder djupt inskurna KLAGE-SKALD*. Dessa uti ordet *CelAdOn* utmärkte A och O betyda utan tvifvel *A. Odel*. Till denna Epilog hörde må hända det MS, som i föregående Anmärkning omtalas; då sjelfva Visan möjligen, enligt den allmänna sägen, kan äga *Mörk* till Författare.

Bihang till Andra Afdelningen.

I. Offersång vid St. Ingemos källa.

Ännu samlar en gammal sedvänja eller tron på underverk och helande kraft landtfolket vissa högtidsaftnar kring deras heliga källor, der de offra, två sina skador, dricka, eller hemta vatten åt sina hemmavarande sjuka; men offersångerna hafva helt och hållet försvunnit ur deras minne, till hvilket de synas ej haft lika rätt, som den egentliga Folkvisan: ett prof, hurudana dessa sånger varit, torde här finna ett passande rum. Ännu midsommarsnatten år 1671 sjöngs denna Offervisa eller Psalm under det att folket för sig och äfven för sina sjuka kreatur hemtade vatten ur källan, enligt ett Document, som af Hr Lector W. Luth ur Skara Consistorii Archiv blifvit meddeladt. Nämnde Document har till öfverskrift: *Thenna afgudiska och vidskepliga bön läses och brukas vid Capellet och INGEMOLUND och INGEMOKÄLLA, belägen på Dahla och Ljungoms skog (i Westergöthl.) dit många församlas Pingestdag och Midsommarsnatt, jemväl Pedersmässenatt etc.*

Förthenskull är jag kommen hijt,
sökja hjelp med största flijt
Vijd dhenna Lund och hälsos brun,
som många gör sund.

Thess heliga vatn Jag dricker in,
så ock bestryckes skadan min.
Med knäfall för Sancte Ingemos kjell,
gör Jag min hön i thenna qväll.

Och hoppas på dhe heligas Nåd,
af hvilken vist hjälpen kommer ifrån.
Tree resor rundom går Jag kring,
mitt lilla offer i thenna ring.

Nedlägger jag tacknembliq,
och beder the låtha bebaga sigh
min sorg at lindra dag från dag,
min lust att komma i förra lagh.

*Förleden Midsommars natt 1671. var där folk
med skabboge och blinde Häst-Creatur, att the ther
för creatureu ofrade, en dhehl' af folket blotta sig
och tvetta sin heela kropp och taga vatn i flaskor hem
med sig.*

*(Afskr. efter en anteckning, som finnes i Con-
sistorii Archivo.)*

II. Slaget vid Stångebro 1518.

Upptecknad efter ett Handskrifvit Exemplar som föi-
varas i Peringsköldska Samlingarne på Kongl. Bibliothe-
ket i Stockholm. och är öfverskrifvit: *fins i en gammal
Songbok, Björksta Kyrka tillhörig. I brädden af pappe-
ret är tecknad med blyarts: Om Stångebro Slag af Olof
Rabenius.*

Gud Fader Son och then Helige And
Välsigne Eder alle både Qvinnor och Män

Som bo i Sveriges Rike!
Förlof vill jag af Eder bedja
En visa vill jag för Eder qvada
Hon är gjord för Synden.

Ther man skrifver ett tusend femhundra år
Åtta tio nio thet var
Så mände en krigshär utkomma
Från Påländ och till Sveriges rike
Efter Svenske Mäns blod mände the leta
Sig sjelf till liten fromma.

När Hertigen fick then tidenden höra
Snarlige monde han sig redo göra
Och brefven lät han utskrifva
Till Rytter och knecktar gifmens män
Som vill försvara vårt Fädernesland
Nu gäller för nöden att strida.

The Rytter och Knecktar efter krigsvis
Med vapen och värja the vunno pris
Och mannelig monde the stånda
The vill förlåta både blod och lif
Hastade sig både ifrå Qvinnor och Vif
Förrän Sverige skulle komma i vända.

När krigsmagten kom Hertig Carl till hand
Så for han in i Östergöthaland,
Och ville med Konungen tala
Och monde ställa all ting väl i lag
Förutan krigsuppror och slag
Förrän Sverige skulle komma uti våndan.

Vänliga bref lät han till Stegeborg skrifva
Konung M:t tillkännagifva

Han ville med honom tala
Och önskad' honom välsignelse och lycko
Thertill thet stora och yppersta stycke
Sveriges rikes krona med alla.

De som stodo Försten emot,
Gud gifve de kunde blifva vinner god!
The vände brefven vrånga,
Och andre sände the ut igen:
Bed Först möta med sina krigsmän,
I morgon att blifva vår fånge.

Thet samma the acte (ämnade) then förstelige Man
Som råder ännu i Sveriges land.
Gud monde thet så till ända
Att the till samma säng måtte gå
Förutan Lakan och bolstrar små
Så ville Gud hjertat omvända.

Pålackarne med theas store magt
The foro frå Stegeborgs slott om en natt
Vastena achta the att gästa
Och mente theruti skulle bo
Endoch the mötte icke påd
Theras sinne står än till thet besta.

Efter kom Försten med sin krigshär
Så de finge icke långan far och then tillbakaköra
Så drogo the in på Linköping hus
Och mente snipa the Försteliga ljus;
Jag tror han fick dem annat att göra.

Om Måndagen för Sancte Michels dag
Så står the stora märkeliga slag
Som mången man vet att af säga

Emellan Stångebro och Linköpings by
Så vida går ther sägn och ryckte
Och intet är värdt att tye.

Det första allremest gick på
Hör nu huru undelige monde tillgå
Hededukerne vore monge.
Emellan store Stång och lille Stång
Ther blef Hededukernes väg så trång
Och theas hjerta blef bångat.

Trumeterne ropte: Kom an! kom an!
The Trummor the gingo: Trummelum! Trumme-
lum!

The Bossor icke försumme
The klingade alle: Bus, Bas, Bas, Bus!
Hedukerne kröpo i Qvarnehus
Och aktade sig ther att gomme.

Jag tror han fick them annat att göra
När elden fastnat omkring theas öron
Än sitta therinne och rua
The voro så snare och hastige i sinne
Och glömde theas Gudar therinne
Söm var Sancte Brita af Riga.

När the Bönder fingo veta i landet vidt
Att thet stod intet annat till
Än slaget skulle angånga
The trodde thet ock förvisst
Att Försten gaf sig i fremsta spets
Och gaf sig sjelfvan i fara.

The Bönder the hastade hvar man ut hus
Och hastade sig till thet Försteliga Ljus

The

The visste Han var komen i våda
The hade fast heldre varit dö
Än hans Förstelige Nåd skulle komma i nöd
Och Hededukarne öfver honom råda.

När han fick se the Bönder komma
Lät han them möta med pipor och Trummor
Två flygande Fahnor utbära
Tu stäteliga Hufvud therunder monde gå
Gret Axel och hans Broder också
Beviste the Bönder stor ära.

Vår Nådige Förste slog upp sin hand
Haf tack! haf tack hvar ärlige man!
Som ville till mig komma
Så lenge jag lefver i verlden här
Schall jag Ider hafva af hjertat kär
Och ider af hjerte godt vunne.

Konungen drog hasteliga bort
Att Sveriges Rike visste icke hvart
Hvart hans K. Mit vill lände
Onde rådgifvare tror jag för visst
The hafva vullit (Vllit) med sinnele (snille) och list
Att Konungen kom Sverige ifrå handa.

I Holland är jag född och burin
I Sverige är mine kleder skurin (schurin)
Min ere vill jag bekenne
Toll bokförer är mitt namn
Som tbenna Vysa hafver komit på gong
Hvem hon helst komer tillhanda.

MSc. är undertecknad: *Björkestad Prästegård d. 10*
Aug. 1695.

Concordare vidi

Olaus Aroselius. P. L.

oooooooooooo

Tryckfel:

Sid. XIV	rad. 5	står annan; läs: annan,
—	— 8	— nemligen att — nemligen: att
XXV	— 21	— den onda — den enda
XXVII	— 4	— Ridder-romanen — Riddar- Romanen
XXXI	— 6	— Elivert — Elvert
XXXV	— 2	— Volungasagan — Volsunga- sagan
XLIII	— 9	— Watlem — Wallmo
XLIV	— 12	— romantisha — romantiska
XLIX	— 12	— nämnde — nämnd

10

